

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК ТЕЗ

**ЗА МАТЕРІАЛАМИ XVI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ Й СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ
ТА МОДЕЛІ В ОПОДАТКУВАННІ, БІЗНЕСІ,
ЕКОНОМІЦІ»**

ІРПІНЬ – 2020

УДК 657:005(06)
ББК 65.052.2я431
О-17

Рекомендовано до розповсюдження в мережі Інтернет

Вченою радою Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту Університету державної фіскальної служби України (протокол № 7 від 09 грудня 2020 р.)

Рецензенти:

Лісовий А.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу Університету державної фіскальної служби України

Скрипник А.В., д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики Національного університету біоресурсів та природокористування України

Оргкомітет конференції:

Голова оргкомітету – Пашко Павло Володимирович, д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Університету державної фіскальної служби України

Заступники голови:

Драган Олена Василівна, д.ю.н., доцент, проректор з наукової роботи;

Краєвський Володимир Миколайович, д.е.н., доцент, директор ННІ обліку, аналізу та аудиту, професор кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Паянок Тетяна Миколаївна, к.е.н., доцент, завідувач кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Члени оргкомітету:

Мискін Юрій Ігорович, к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Остапенко Яна Олександрівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Параниця Надія Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Пілевич Дмитро Станіславович, к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Титенко Лариса Василівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Богдан Святослав Володимирович, асистент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Полешко Олена Анатоліївна, провідний фахівець кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Литвинюк Світлана Анатоліївна, старший лаборант кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики.

О-17 Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці : збірник тез за матеріалами XVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 775 с.

До збірника увійшли тези доповідей учасників XVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-аналітичні і статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці». Вони охоплюють широкий спектр проблем з різноманітних аспектів: моделювання соціально-економічних процесів та статистичного аналізу, застосування прикладних обліково-аналітичних методів та систем в бізнесі. Збірник буде корисним студентам, науковцям-початківцям, всім, хто цікавиться сучасним станом моделювання та статистичного аналізу в економіці, фінансах, сфері податкових відносин з метою прийняття ефективних управлінських та інвестиційно-фінансових рішень, розподілу та оптимізації ресурсів, аналізу обробки даних, прогнозування результатів нововведень тощо.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть учасники конференції.

УДК 657:005(06)
ББК 65.052.2я431

КОНОНЕНКО Жанна Андріївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет

ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ З УРАХУВАННЯМ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЯВИЩ

Прогнозування економічних показників з погляду на тенденції їх руху у минулому часі та виходячи з гіпотетичної концепції рівноваги і стійкості закономірності розвитку економічних процесів та явищ у майбутньому є перспективним напрямком для економічних досліджень. Велика кількість наукових праць та досліджень, присвячених винаходу методів передбачення та прогнозування економічних показників, концентрує увагу на побудові причинно-наслідкових зв'язків, а також побудові та моделюванню часових рядів. Зазначимо, що точність-вірогідність прогнозів знаходиться в залежності не тільки від якості інформації, на показниках якої відбувається прогноз, а й від методів прогнозування. На практиці залучено цілий їх комплекс: подібність та відмінність; супутні зміни; аналогія; моделювання; інше.

Найпростішим, розповсюдженішим і доступним широкому колу практикуючих економістів є метод прогнозування (моделювання) шляхом екстраполяції рядів динаміки, що базується на поведінці показника, в минулому і спирається на гіпотези стійкості закономірного розвитку явища. Мова йде про екстраполяцію часових рядів, що базується на кореляційно-регресійному моделюванні шляхом вибору економічно обґрунтованого виду лінії тренда, як математико-аналітичної функції. Від математико-аналітичної функції залежить якість прогнозу [2]. Метод обумовлює залучення статистичних прийомів у прогнозуванні як засобу уникнення раптовостям у існуючій реальності. Це дуже важливо для економічних процесів. Мова йде про кількісне вивчення та аналіз зв'язку між економічними показниками, які є їх значеннями в послідовних моментах або періодах часу, а саме про кореляцію часових рядів. Зазначений підхід обумовлює свої особливості, окреслені тим, що ряд динаміки, по-перше, включає короткочасні коливання (місячні, квартальні, річні) і, по-друге, включає в собі специфічний компонент такий, як загальна тенденція в зміні, в русі показників ряду, що є «вісь кривої», або тренд, тобто зміну, яка обумовлює загальний вектор розвитку, основу часових рядів, властиву підприємству або всій галузі, або будь-якому регіону тощо. Таким чином, тренд постає як аналітична функція, що зв'язує одним «правилом руху» всі послідовні рівні тимчасового ряду і визначає загальний напрям, тенденцію, що базується на факторі часу.

Трендова лінія може бути порівняна регресивною лінією. Коли остання постає як плавна зміна результативної ознаки під впливом факторної, звільненої від дії всіх причин, то трендова лінія визначає плавну зміну у часі явищ, що викликаються різними обставинами короткострокових відхилень від загальної тенденції. Присутність тренда ускладнює кореляційний аналіз часових рядів. Отже звернемо увагу на деякі особливості залучення даного статистико-математичного прийому для прогнозування різних економічних показників. Таким чином, коли досліджується кореляція рядів без виключення загальної тенденції в них, то показник тісноти залежності обумовлюватиме зв'язок не тільки між короткочасними коливаннями, а й між трендами [1]. Проте при іншому випадку, коли тренди будуть виключеними із корельованих рядів динаміки, отриманий коефіцієнт кореляції визначатиме тісноту залежності тільки між короткочасними коливаннями. Зазначимо, в базу тренда покладено фіксовану в минулому і нинішню тенденцію, яка прогнозується і в майбутньому, коли не передбачається змін зовнішніх та внутрішніх факторів, які характеризують її. Підкреслимо, що така тенденція не завжди точно відповідає дійсності, бо її збереження залежить від врахування взаємозв'язку з іншими тенденціями, а це не завжди можливо. Незважаючи на це, даний метод екстраполяції тенденції дуже широко залучають у прогнозуванні та передбаченні економічних показників, тому, що він дає можливість визначити заходи, направлені на запобігання шкідливих та збільшення корисних тенденцій.

Передумовою вдалого залучення екстраполяції часових рядів має бути присутність необхідної статистичної інформації, що надає змогу перевірити гіпотезу стійкості розвитку. Отже, питання постає в об'єктивному підході до отримання економічно обґрунтованого виду лінії виправлення часового ряду. Вірний вибір типу тренда дає можливість отримати більш точнішу характеристику коливання показників динаміки і тенденції щодо їх змін. Від виду лінії також залежить і величина очікуваного показника, а разом з цим і якість прогнозу. На практиці при статистичному прогнозуванні економічних показників зазвичай залучають наступні математичні моделі тренда: лінійну, показову, параболічну, та експонентну.

Зважаючи на те що завдання вибору типу математичної функції, а це відповідно аналітичної лінії, потребує абстрагування від індивідуальних властивостей коливань різних факторів, тобто обумовлює передбачання узагальнення відображення їх дій, більше корисним слід вважати аналіз первинних емпіричних показників у системі координат методом графічних побудов. Так метою вирівнювання рядів динаміки має бути не вибір лінії, а визначення тенденції розвитку.

Для визначення стабільності вказаних статистичних характеристик динаміки встановлюють істотність їх різниць. Коли у рядах величин приростів, темпів росту або показників прискорення не передбачається

певні закономірності у розташуванні, а саме показники вказаних характеристик розрізнені на часовому ряді, можна твердо стверджувати про істотність їх різниць. Та коли розраховані певні характеристики динаміки за розміром їх значення концентруються в окремих частинах ряду і отримана різниця між ними буде дуже істотною та потребуватиме отримання статистичної оцінки. Підкреслимо, що при ймовірності більше ніж 0,9 різниця буде вважатися істотною, а отже екстраполяцію за відповідним типом лінії де абсолютний приріст це пряма лінія, темп росту це показова крива, а прискорення це відповідно парабола то виконувати не можна.

Щодо мультиколінеарності, то це наявність великої кореляції між незалежними змінними, що може бути поза залежністю поміж результативною та факторною ознакою. Присутність її у кореляційних моделях визначає досить серйозну загрозу щоби одержати об'єктивну оцінку взаємозв'язків, та ускладнює сам процес дослідження. Підкреслимо, що математична суть регресії виключає присутність лінійного зв'язку між незалежними змінними. Для економічних явищ така подія вважається не характерною, бо між факторами виникають лінійні співвідношення, що знаходять своє втілення у великих позначках коефіцієнтів парної кореляції. Досліджувані фактори вважаються мультиколінеарними, коли абсолютна величина останнього перевищує 0,8 [2].

Прогнозування економічних явищ необхідно базувати на відповідних наукових підставах-критеріях, що забезпечують вірогідність отриманих результатів, а саме їх об'єктивність. В базу прогнозних розрахунків шляхом екстраполяції рядів динаміки треба вкладати гіпотезу балансу стійкості тенденції розвитку явища в часовому вимірі та просторі. Визначені на цій основі кореляційно-регресійні моделі дають можливість передбачення розвитку явищ у теперішній реальності. Отриманню об'єктивних вірогідних результатів економічного прогнозу повинен передувати кількісний статистично-математичний аналіз корельованих часових рядів.

Список використаних джерел

1. Глушак О. М., Семеняка С. О. Передумови побудови багатфакторної економетричної моделі: дослідження на мультиколінеарність. Фізико-математична освіта. 2018. Вип. 1. С. 171-175. Url: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2018_1_33
2. Опря А.Т., Дорогань-Писаренко Л. О., Єгорова О. В., Кононенко Ж.А. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань): навчальний посібник. (2-ге вид., перероб. і допов.). Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 536 с.

КУРАКСИНА Светлана Савельевна, доктор економіки, конференціар
університар, заведуюча кафедрою економіки
Комратський державний університет

СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДИНАМИКИ ПРОИЗВОДСТВА ФРУКТОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ АТО ГАГАУЗИЯ

Краткий анализ показателей производства показывает, что с 1995 по 2018 год при увеличении урожайности на 119,4 ц/га, площадь возделывания уменьшилась на 58,4%, а валовой сбор зерна увеличился в более чем 3,7 раза.

Положительная динамика производства фруктов вызвана не только их социальной значимостью, позволяющей оценивать продовольственную безопасность страны, но и не высокой, но вполне приемлемой эффективностью их реализации на продовольственном рынке.

Таблица 1

Показатели производства фруктов в хозяйствах всех категорий АТО Гагаузия за 1995 - 2018 гг.

Год	Площадь уборки, га	Валовой сбор, т	Урожайность, ц/га
1995	5141	9808	19,1
1996	5127	5398	10,5
1997	5609	21208	37,8
1998	5046	13020	25,8
1999	4970	1246	2,5
2000	4539	4985	11
2001	4265	8725	20,5
2002	4059	4842	11,9
2003	3808	15403	40,4
2004	4098	6007	14,7
2005	3935	10202	25,9
2006	3956	6937	17,5
2007	3249	3724	11,5
2008	2442	7141	29,2
2009	2733	1581	5,8
2010	2080	3625	16,6
2011	958	2735	24,5
2012	1042	4309	41,4
2013	1333	7753	58,2
2014	1533	10596	69,1
2015	1716	12481	72,7
2016	1847	23084	124,9

2017	2269	13222	58,3
2018	2138	36265	138,5
В среднем	3245,5	9762,4	37

Источник: данные главного управления сельского хозяйства АТО Гагаузия

Графическое представление динамики урожайности фруктов за исследуемый период позволяет отметить, что в первую половину периода выход фруктов с единицы площади имел тенденцию снижения, а во второй период – напротив, наметился рост.

В ходе исследования важно провести анализ стабильности (устойчивости) производства фруктов за исследуемый период. С этой целью следует выявить среднегодовой показатель, сложившиеся отклонения за годы анализа. Отношение отклонений к среднегодовому показателю указывает на стабильность. Обычно определяют коэффициент вариации в процентах.

Сложившиеся показатели производства фруктов в анализируемых хозяйствах представлены в таблице 2.

Таблица 2

Показатели стабильности производства фруктов в хозяйствах всех категорий АТО Гагаузия за 1995 - 2018 гг.

Год	Площадь уборки, га	Валовой сбор, т	Урожайность, ц/га
В среднем	3245,5	9762,4	37
Размах вариации	4651	35019	136
Среднегодовое отклонение	1470,8	7984,8	35,2
Коэффициент вариации, %	45,3	81,8	95

Источник: выполнено по данным таблицы 1

Приведенные данные свидетельствуют об огромной разнице между максимальными и минимальными значениями показателей, т.е. размах вариации достигал значительных размеров. Так, отношение размаха вариации площади уборки к среднегодовому показателю составил 43,3%, валового сбора 258,7%, урожайности 267,5%. Принято считать, что если коэффициент вариации превышает 20%, то производство считается не стабильным. Для отрасли сельского хозяйства это означает, что производство сосредоточено в зонах неустойчивого (рискованного) земледелия. Следовательно, производство фруктов характеризуется низкой стабильностью.

Сложившиеся показатели среднегодовой урожайности и их годовые приросты по всем культурам в исследуемых регионах за рассматриваемые 24 года представлены в таблице 3. Нельзя не отметить опережающие

темпы прироста урожайности большинства возделываемых культур молдавскими фермерами, уступая по этому показателю лишь по овощам.

Таблица 3

Изменения показателей производства фруктов в среднегодовом исчислении в сельскохозяйственных организациях АТО Гагаузия за 1995 – 2018 годы

Показатели	Среднегодовой показатель	Прирост в среднем за год	
		всего	%
Площадь уборки, га	3245,5	-130,5	-4,0
Валовой сбор, т	9762,4	1150,3	6,0
Урожайность, ц/га	37	5,19	9,0

Источник: выполнено представленной выше методике

Данные таблицы 3 наглядно представлены на графике (рис.1).

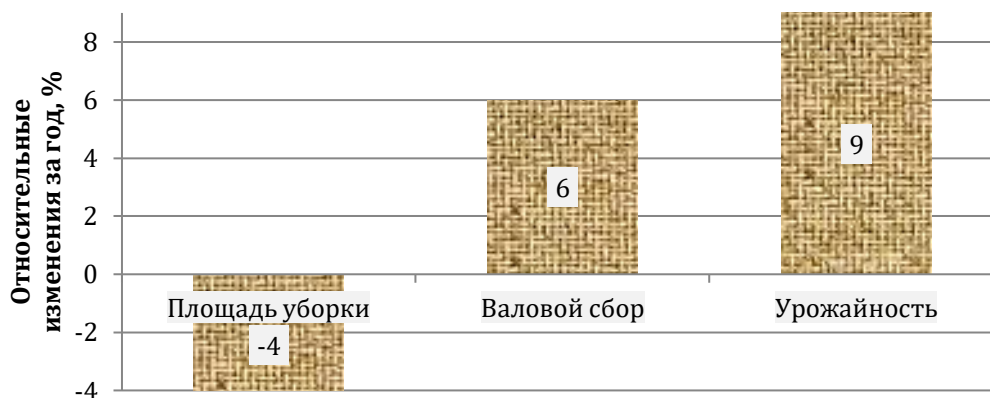

Рис. 1. Среднегодовой прирост показателей производства фруктов в сельскохозяйственных предприятиях АТО Гагаузия за 1995-2018 годы

Источник: выполнено по данным таблицы 3

В экономике с целью установления более объективных среднегодовых показателей производства используется метод среднегодовой скользящей. Его сущность состоит в том, что проводится анализ показателей не только на основе годовых значений, но и среднегодовых показателей, например, в среднем за последние 3-5 лет. Этот метод позволяет сглаживать показатели, нивелируя таким образом, в частности, негативное влияние погодно-климатических условий на результаты производства. В сельском хозяйстве возможны случаи низкой урожайности возделываемых культур, что может привести к убыточности реализованной продукции. Однако, это не означает, что возделывание культуры следует прекратить. В последующие годы эффективность товарной продукции может обеспечить высокую рентабельность, которая перекроет убытки минувшего года. Вот почему важно использовать метод среднегодовой скользящей, при котором рассчитываются показатели эффективности не только за истекший год, но и за последние 3-5 лет.

Список использованных источников:

1. Закон об особом правовом статусе Гагаузии (Гагауз Ери) Nr.344-XIII от 23.12.94, Мониторул Официал N 3-4 / 14.01.1995
2. Кураксина С. С. Основные направления выхода из кризиса аграрного сектора АТО Гагаузия: Монография / Светлана Кураксина, Комрат. гос. ун-т, Науч.- исслед. Центр "Прогресс". – Комрат: Комратский государственный университет, 2015 (Tipogr. "A&V Poligraf"). - 219 p. (8,45 с.а.), ISBN 978 – 9975 -83 -005 -8.
- 3 Пармакли Д., Тодорич Л. Проблемы экономической устойчивости сельскохозяйственных предприятий Республики Молдова (монография). – Комрат.: Б.и., 2013 (Tipogr- centrigrific). -207с.
- 4 Данные Управления АПК, экологии и сельского хозяйства АТО Гагаузия
5. Данные Главного Управления сельского хозяйства АТО Гагаузии

ЛЕПАК Павло Анатолійович, аспірант

Київський національний торговельно-економічний університет

ІМПЛІКАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ РОБІТНИКІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ БІЗНЕСУ

Економічна культура робітників є невід'ємною складовою загальної національної культури, яка нерозривно пов'язана з іншими її галузями: політичною культурою, правовою, моральною, релігійною тощо. Економічна культура являється результатом історичного економічного досвіду суспільства як в цілому, так і в індивідуальному характері, що робить значний внесок у соціалізацію кожного індивідууму. Економічна культура утворює багатофункціональну систему, яка містить раціональні та ірраціональні складові. Вона охоплює як опорні компоненти економічні норми та цінності, вироблені та розповсюджені в суспільстві економічні, шаблони й міфологеми, ідеї, економічні вчення, концепції та переконання людей щодо економічної системи загалом. Ці елементи сформовані соціально-економічними, національно-культурними, суспільно-історичними та іншими факторами, які характеризуються усталеністю, живучістю й стійкістю та не піддаються швидким змінам, навіть у періоди глибоких трансформацій у суспільному житті.

Як відомо, культура зумовлює спосіб життя людей, включаючи їх об'єктивну та суб'єктивну реальність. В контексті економічного напрямку культура є ціннісно-нормативним компонентом їх економічної свідомості. У загальному розумінні економічна культура робітників є системою цінностей і мотивів господарської діяльності, характеризується рівнем і якістю економічних знань, оцінок, установ і дій людини, а також змістом традицій, норм та стереотипів, які визначають економічні відносини і поведінку.

Д. Тросбі уточнює, що економічна культура являється осередком органічної єдності свідомості і практичної діяльності. Саме тому, досить логічно говорити про культуру виробництва, культуру обміну, культуру розподілу і культуру споживання. При цьому він пропонує не розділяти культурний контекст економіки від економічної поведінки суб'єктів [1].

На сьогоднішній день дискурсивна етика ведення бізнесу є новим стандартом демократії українського суспільства. Свого часу засновники дискурсивної етики К.-О. Апелъ і Ю. Габермас сформулювали її ключові засади, на яких обґрунтування результату впливає із обґрунтування вимог змісту дискурсивним методом, враховуючи інтереси кожного. Головний принцип, який стоїть на чолі усіх бізнес-процесів, – принцип моральності, сутність якого розкривається за допомогою ряду постулатів,

таких як не зашкодь людині, суспільству, природі ні словом, ні думкою, ні ділом; створюй для людини, суспільства, природи думкою, словом і ділом [2].

Зважаючи на це, закріплюється надія, що агресивна моральна система віри в гроші («гроші вирішують все», «особисте збагачення будь-якою ціною», «все тільки для себе») в Україні скоро себе відживе у контексті нових політичних амбіційних реформ. Марнотратство, безгосподарність, рвацтво, шахрайство, – є надія, що поступово суспільство позбудеться цього. Бізнес вимушений буде працювати у режимі Open-process та Clean money.

Ноосферне мислення в контексті бережливого виробництва та споживання не залишає осторонь пересічного українця. Фактично усі інноваційні технології спрямовуються на збереження ресурсів, максимально можливу результативність та віддачу. Наразі ми маємо справу із так званим біоадекватним мисленням, коли в полі зору людини знаходяться ноосферна поведінка та екологічний світогляд. Так, чимала кількість інновацій у 2019-2020 року в Україні була у сфері агровиробництва, деревообробного та целюлозно-паперового виробництва, фармакологічного виробництва. Окрім цього планується створити у недалекому майбутньому Фонд «зелених» інвестицій, який буде співфінансувати лише будівництво об'єктів альтернативної енергетики. Що залишиться нащадкам, – це те питання, яке все частіше турбує українців.

В сучасних умовах надзвичайної популярності набула Sharing Economy (шерінг-економіка) або економіка суспільного споживання, засновниками якої є Р.Батсман та Ру Роджерс [3]. Концепція суспільного споживання породила у співвітчизників набір нових якостей, таких як довіра при обміні, етики вторинного використання, підвищення коефіцієнту корисності речі, колективізація мобільності тощо. Для українців набули своєї актуальності такі шерінг-сервіси, як Rent a brand, Nextbike, Getmancar, а також Airbnb и Uber. У перспективі будуть створені Fon-сервіси, які дозволятимуть українцям ділитися Wi-Fi безкоштовно. В результаті такого розподілу по суті отримано нову соціо-економічну модель, яка повинна «еволюціонувати» споживання товарів і послуг. Маємо справу із ефективною формою економічної організації, ніж індивідуальне володіння і використання речей.

Без сумніву, головною проблемою, яка по суті зв'язує руки українцям, є низький рівень економічної свободи (Україна займає 135 місце у світі) . Держава поки що міцно зв'язує руки громадянам, починаючи від свободи бізнесу і закінчуючи свободою трудових стосунків. Все це дозволяє говорити, що на рівні суспільства (де-юре) ми маємо достатньо високий рівень економічної культури робітників, а на рівні держави (де-факто) цей рівень у напрямку його підвищення поки що недостатньо ініційований до

змін. Зазначимо, що вітчизняна економіка все ще залишається в економічно невільній групі разом із такими країнами, як Бенін, Таджикистан, Малі, Пакистан тощо. За рівнем економічної свободи Україна залишається на рівні 2010 р. та навіть у 2005 р. За останні п'ять років позитивні зміни відбулися у сфері регуляторних торгових бар'єрів та в регулюванні кредитного ринку. Негативна динаміка спостерігається за показниками державної власності, зростання грошової маси та регулювання бізнесу в частині адміністративних зобов'язань, умов для початку бізнесу та ліцензійних обмежень [4]. Підвищити рівень економічної культури в Україні можливо за рахунок відповідних інвестицій в економіку знань, креативну економіку, самоосвіту.

Список використаних джерел:

1. Тросби Дэвид. Экономика и культура: монография. М.: Бамбук, 2013. 256 с.
2. Апель К.-О. Дискурс і відповідальність: проблема переходу до постконвенціональної моралі / Пер. з нім. В. Купліна. Київ: Дух і Літера, 2009. 430 с.
3. Rachel Botsman, Roo Rogers, What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption, Harper Business, 2010. 310 с.
4. Economic Freedom of the World 2019. Annual report. <https://ueff.org/images/UEFF/content/indices/fraser/economic-freedom-of-the-world-2019.pdf>

ЛІСЯНСЬКА Карина Віталіївна, студентка

Науковий керівник: **Рудь І.Ю.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

На межі XX-XXI століть людство вступило в інноваційну добу, яка характеризується стрімким наростанням змін у всіх сферах суспільного буття. В таких умовах інноваційна діяльність стає джерелом сучасного розвитку суспільства і діяльності людини, і, відповідно, інновації стають важливим інструментом всіх радикальних змін у розвитку людини й економічної системи в цілому. Інноваційний розвиток підприємств у напрямі широкого освоєння прогресивних технологій забезпечує перехід на якісно новий рівень промислового виробництва, широке впровадження технологій та обладнання нового покоління дозволяють досягти такого рівня ресурсозбереження та якості продукції, що випускається, які можуть сприяти суттєвому підвищенню ступеня імпортозаміщення та конкурентоспроможності на зовнішньому ринку. Тому в сучасний період швидкого розвитку продуктивних сил інновації є головною рушійною силою динамічного розвитку суспільного виробництва.

Фундаментальною базою для розробки методів аналізу інноваційного розвитку підприємств є визначення економічної сутності поняття «інновації». У науковій літературі існують різні погляди щодо визначення сутності поняття "інновація". Так, М.І. Крупка зауважує, що "інновація, як і інформація, єдиноного визначення не має, а конкретне тлумачення інновацій залежить від методу конкретної науки, мети дослідження або просто від наших життєвих уявлень" [1, с. 20].

Термін "інновація" ввів у науковий обіг Й. Шумпетер. Так, на його думку, інновації – це зміни що проводяться з метою впровадження нових споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації в промисловість і їх практичного використання. Схоже трактування категорії "інновація" властиве й іншим вченим (Е. Менсфілд, Р. Фостер, Б. Твісс, М. Портер).

За словами Санто Б., інновація – це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій та дає прибуток (у разі, коли інновація орієнтована на економічний зиск), її поява на ринку може принести додатковий дохід [2, с. 11].

Німецький вчений Ф. Хаберланд вважає, що нововведення охоплює науково-технічні, технологічні, економічні та організаційні зміни, що відбуваються в процесі виробництва. Його основними характеристиками є: якісна новизна виробів, способів виробництва і технологій у порівнянні з попередніми, темп реалізації, динаміка циклу нововведення, економічна ефективність, соціальні наслідки [2].

Сучасні вітчизняні та іноземні економічні словники трактують інновації як:

- впровадження нових технологій, організації виробництва та збуту товарів тощо, що дозволяє отримувати переваги над конкурентами;
- втілення нових форм організації праці та управління, що охоплює не тільки окреме підприємство, а і їх сукупність, галузь;
- новий підхід до конструювання, виробництва та збуту товарів, унаслідок якого керівник і його підприємство здобувають переваги над конкурентами;
- вкладення засобів в економіку, які забезпечать зміну техніки та технології [3, с. 46].

Отже, незважаючи на різні підходи до тлумачення терміну "інновація", всі визначення об'єднують позиція, згідно з якою інновації пов'язані з якісними змінами, спрямованими на створення нового товару, технології, процесу.

З поняттям «інновації» нерозривно пов'язано поняття «розвиток». Так, на думку О. Гапоненка та О. Пакрухіна, розвиток – це рух вперед, формування нових рис, формування нових структурних характеристик об'єкта, його еволюція, поліпшення, удосконалювання, прогрес, а також зростання і розширення [4].

Водночас Ю. Плугіна вважає, що розвиток – це якісні перетворення в діяльності підприємства за рахунок зміни кількісних і структурних характеристик техніко-технологічних, організаційно-комунікаційних, фінансово-економічних ресурсів на основі ефективного використання інтелектуально-кадрових ресурсів та інформаційних технологій [4, с. 194].

Таким чином, можна відзначити, що для підприємства розвиток може виступати в якості певного типу змін, які призводять до підвищення організованості системи, або як система, що об'єднує в собі інноваційні процеси, що викликають кількісні та якісні зміни у всіх видах його діяльності.

Існуючий рівень конкуренції визначає, що головною умовою для економічного зростання підприємства в сучасних умовах господарювання є його інноваційний розвиток.

В економічній літературі представлені два основні підходи до розуміння терміну «інноваційний розвиток»:

1) предметно-технологічний або орієнтований на науковий результат, при якому інноваційний розвиток розглядається як кінцевий результат наукової чи науково-технічної діяльності;

2) функціональний, при якому інноваційний розвиток пов'язується із функціями створення, впровадження, поширення нововведень, реалізації інноваційних проектів.

В даному контексті інноваційний розвиток підприємства – це перманентний процес новаторської діяльності, започаткований на збалансованому розподілі інвестиційного ресурсу підприємства між різними за спрямуванням нововведення, одним із результатів якого визначається зростання частки інноваційної продукції в господарському обороті.

Одним із основних факторів забезпечення стабільного економічного розвитку нашої країни є інноваційна діяльність підприємств. Тому важливим є вчасне виявлення проблем та розроблення дієвих інструментів їх інноваційного розвитку. Забезпечення інноваційної активності підприємств України повинно здійснюватися в комплексі національної інноваційної системи, створення високотехнологічних виробництв і промислового освоєння результатів науково-дослідних робіт.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що інноваційний розвиток є визначальним чинником підвищення ефективності діяльності підприємства, поліпшення якості продукції, економного використання ресурсів та запобігання екологічним наслідкам індустріалізації. Тільки при досягненні високого рівня інноваційної діяльності підприємств економіка країни зможе зайняти гідне місце у глобальному процесі економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів : Вид. центр Львів. НУ ім. Івана Франка, 2001. 607 с.

2. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 504 с.

3. Крикуненко Д. О. Проблеми впровадження інновацій на підприємстві. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 4(1). С. 45-49.

4. Пługина Ю.А. Інтелектуальний розвиток: сутність поняття. Вісник економіки транспорту і промисловості. Харків, 2011. № 36. С. 193-196.

ЛЮБЧЕНКО Валерія Миколаївна, студентка

Науковий керівник: **Кононенко Ж.А.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень

Полтавський державний аграрний університет

АНАЛІЗ БЕЗГОТІВКОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки України зростає роль безготівкових розрахунків та їх вплив на фінансову діяльність держави та господарську діяльність всіх суб'єктів підприємництва, установ, організацій.

Функціонування фінансово-кредитної системи будь-якої країни неможливо без ефективної діяльності банківської системи. В сучасних умовах розвиток банківських послуг в Україні є дуже важливим, тому що банківська система є невід'ємною ланкою, що обслуговує Функціонування фінансово-кредитної системи будь-якої країни неможливо без ефективної діяльності банківської системи. В сучасних умовах розвиток банківських послуг в Україні є дуже важливим, тому що банківська система є невід'ємною ланкою.

Банки – необхідна складова сучасного грошового господарства. Вони створюють основу ринкового механізму, за допомогою якого функціонує економіка держави. Комерційні банки мають регулювати рух всіх грошових потоків, в першу чергу безготівкових, сприяти забезпеченню найбільш раціонального використання фінансових ресурсів суспільства та переливу капіталу в ті галузі господарства країни, де віддача вкладених коштів буде максимальною [1]. Один із головних напрямів у сфері банківських послуг є організація платіжного обороту, яка забезпечує своєчасне отримання кожним підприємством коштів за поставлену ним продукцію та надані послуги, чим сприятиме прискоренню обігу оборотних коштів в розрахунках, що слугує в інтересах економіки країни. Тому важливість аналізу безготівкового аналізу є величезною [3].

Існує необхідність в : швидких, якісних та безперервних розрахунків, як між окремими підприємствами країни, так і між різними державами. За цими критеріями безготівкові розрахунки – це ефективно, надійно и зручно. Тому важливість аналізу безготівкового аналізу є величезною.

В Україні, відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», можуть створюватися системи міжбанківських розрахунків, що призначені для переказу коштів у межах України між банками для виконання зобов'язань їх клієнтів, а також власних зобов'язань цих банків [1]. Міжбанківські розрахунки використовують правила які узгодила національним банком України а саме:

- проведення суми переказу через кореспондентські рахунки, що відкриваються банками в Національному банку України;
- проведення суми переказу через кореспондентські рахунки, що відкриваються банками в інших банках або в розрахунковому банку

Система електронних платежів (СЕП) Національного банку України – державна банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківського переказу через кореспондентські рахунки банків (філій) у НБУ зі застосуванням електронного засобу приймання, оброблення, передавання та захисту інформації у файловому режимі або режимі реального часу. Національний банк України є платіжною організацією та розрахунковим банком для СЕП. СЕП є системою класу RTGS та визнана системно важливою платіжною системою в Україні.

Ця система забезпечує здійснення 97% міжбанківських переказів у національній валюті в межах України, тоді як через кореспондентські рахунки, відкриті банками в інших банках, виконується 3% таких переказів [2].

Рис. 1. Обсяг міжбанківських переказів у гривні за прямими кореспондентськими рахунками банків та через СЕП

Варто акцентувати увагу на аналізі статистичних даних роботи системи електронних платежів НБУ щодо переказу коштів між банками.

Наведемо показники щодо системи електронних переказів НБУ (табл. 1), що вказують на підвищення ефективності функціонування за період 2017-2019 рр., успішно виконуючи покладені на неї функції державної системи міжбанківських розрахунків, повністю гарантує максимальну швидкість, прозорість, високий рівень безпеки та надійності проведення платежів.

Сьогодні велика кількість розрахунків проводиться безготівково. Так, у 2019 році стали ще більш популярними перекази Р2Р (переказ коштів з карти на карту), досить швидко велика кількість українців стала переходити на користування безконтактною оплатою (оплата через

смартфон, «Google Pay»). Така безготівкова оплата досить швидко прижилась в Україні, оскільки є зручною в користуванні. За останні три роки спостерігається щорічне збільшення кількості здійснених платежів за допомогою карткових систем (на 55,44%).

Таблиця 1

**Кількість та обсяг платежів та переказів здійснених у межах України
за 2017-2019 роки (станом на початок року)**

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
Кількість платежів та переказів, здійснених у межах України млн. шт.					
СЕП	313	337	352	39	12,46
Карткові системи	2464	3020	3830	1366	55,44
Системи переказу коштів	502	549	625	123	24,50
Обсяг платежів та переказів, здійснених у межах України, млрд. грн					
СЕП	19521	20937	25348	5827	29,85
Карткові системи	1549	2041	2766	1217	78,57
Система переказу коштів	94	119	151	57	60,64

Друге місце за кількістю здійснених платежів та переказів посідає ринок внутрішньодержавних переказів. Тут велика частина переказів здійснюється через системи, створені небанківськими установами (92 % всього обсягу переказів у цьому сегменті). Найменшу частку за кількістю здійснених платежів має система електронних платежів НБУ. Це пов'язане з тим, що операції, проведені через систему, не мають такого масового попиту серед здійснення переказів чи платежів на невеликі суми. Проте зростання кількості платежів, здійснених через СЕП НБУ, має місце.

Отже, проаналізувавши дані табл. 1, можемо сказати, що відбулось підвищення ефективності функціонування системи електронних платежів. Протягом останніх чотирьох років загальна кількість учасників СЕП зменшилась на 86 одиниць. Найбільші зміни спостерігаються у зменшенні кількості банків України та філій банків України. Причиною цього стало те, що велика кількість банків за аналізований період припинила свою роботу через втрату платоспроможності.

Список використаних джерел

1. Коць О.О., Гоменюк В.В. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Збірник наукових статей Мукачівського державного університету. Серія «Економіка і суспільство»*. 2018. Вип. № 15. С. 671-678.
2. Національний банк України: веб-сайт. URL: <http://bank.gov.ua>
3. Невідома Л.О., Марченко О.В. Оцінка діяльності банку на ринку платіжних карток. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 680-684. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_153.

МАКАРИЦЬКА Тетяна Григорівна, студентка

Науковий керівник: **Паянок Т.М.**, доцент, к.е.н., завідувач кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики

Університет державної фіскальної служби України

КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Промисловість – провідна галузь господарського комплексу держави, яка має за мету добування та переробку природних багатств. Від стану та розвитку промисловості залежать стан і розвиток інших галузей економіки, соціально-культурного та адміністративно-політичного будівництва, а отже, й рівень життя громадян, розвитку суспільства, держави в цілому [2].

Варто відмітити, що нині розвиток промисловості в Україні обумовлюється різними внутрішніми і зовнішніми чинниками, які необхідно досліджувати, насамперед у зв'язку з антитерористичною операцією на Сході, неефективними реформами та збільшенням боргових зобов'язань держави.

За даними Державної служби статистики України, порівняно з відповідними періодами минулого року в серпні 2020 року промислове виробництво скоротилося на 5,3 %, за січень-серпень відповідно – на 7,4 %. Скорочення обсягів зафіксовано в усіх секторах промислового виробництва. Так наприклад, обсяги добувної промисловості та розроблення кар'єрів у серпні 2020 р. порівняно із серпнем 2019 р. скоротилися на 0,1%. За січень-серпень темп падіння склав «мінус» 4,8 % [1].

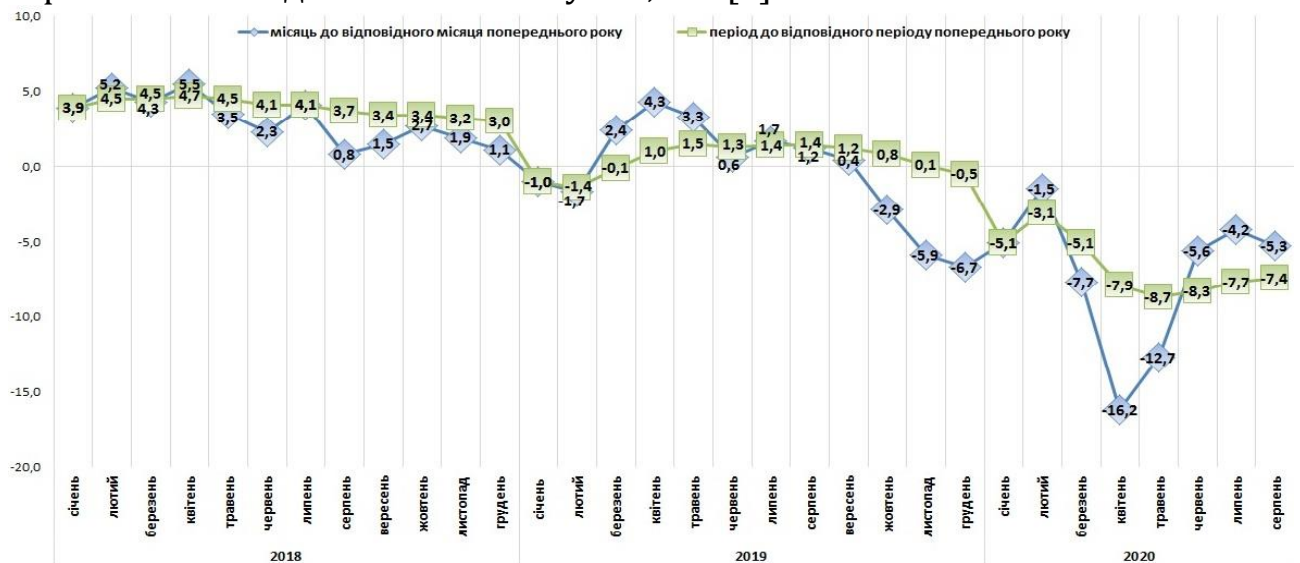

Рис.1. Помісячна динаміка промислового виробництва в Україні у 2018-2020 роках [1].

Для більш глибокого розуміння причин минулорічного спаду промислового виробництва в нашій державі проаналізуємо макроекономічні показники за допомогою кореляційного аналізу. Для дослідження взято показники за 2004-2019 рр., а саме обсяг реалізованої продукції, млн грн (Y), ВВП, млрд грн (X1), курс долара до гривні (X2), кількість підприємств (X3), індекс споживчих цін (X4), відсоток за банківський кредит (X5). Для побудови матриці парних коефіцієнтів кореляції застосовано програмний продукт SPSS [3].

	rik	obsyah_realizov_pr oductsii	VVP_mlrld_grn	kurs_valuti	pidpriemstva	index_spozhyvchyk h_tsin	@_bank
1	2004	534783,2	357,5	530,56	33497,0	120,5	8,5
2	2005	715487,7	457,3	505,00	34558,0	116,7	9,5
3	2006	870799,1	565,0	505,00	35408,0	109,6	8,5
4	2007	1022594,5	751,1	770,00	37509,0	119,5	8,0
5	2008	1032457,8	990,8	770,00	39859,0	135,5	11,0
6	2009	1039381,1	947,0	798,50	40382,0	106,5	12,5
7	2010	1043110,8	1120,6	796,17	41827,0	120,9	14,6
8	2011	1305308,0	1349,2	798,97	41479,0	119,0	14,3
9	2012	1367925,5	1459,1	799,30	43356,0	103,7	15,5
10	2013	1322408,4	1522,7	799,30	45130,0	99,9	14,4
11	2014	1428839,1	1586,9	1576,85	42187,0	117,1	15,0
12	2015	1776603,7	1988,5	2400,06	42564,0	136,0	17,5
13	2016	2158030,0	2383,2	2719,08	38555,0	120,5	15,9
14	2017	2625862,7	2982,9	2806,72	42026,0	126,4	14,6
15	2018	3045201,9	3558,7	2768,82	44425,0	117,4	17,2
16	2019	3019383,1	3974,6	2329,28	47679,0	104,1	18,6

Рис.2. Вихідні дані моделі

Джерело: побудовано автором на основі джерела [1].

Матриця парних коефіцієнтів кореляції Пірсона (табл. 1) вказує, що на обсяг реалізованої продукції має сильний прямий вплив ВВП (0,992), курс долара (0,910), відсоток за банківський кредит (0,780) та середній вплив кількість підприємств (0,692).

Таблиця 1

Матриця парних коефіцієнтів кореляції Пірсона

	Обсяг реалізованої продукції (Y)	ВВП, млрд грн (X1)	Курс долара (X2)	Кількість підприємств в (X3)	Індекс споживчих цін (X4)	Відсоток за банківський кредит (X5)
Обсяг реалізованої продукції (Y)	1					
ВВП, млрд. грн. (X1)	,992**	1				
Курс долара (X2)	,910**	,884**	1			
Кількість підприємств (X3)	,692**	,748**	,495	1		
Індекс споживчих цін (X4)	-,014	-,051	,260	-,255	1	

Відсоток за банківський кредит (X5)	,780**	,822**	,728**	,862**	-,064	1
-------------------------------------	--------	--------	--------	--------	-------	---

Джерело: таблиця побудована на основі джерела[2].

Аналізуючи індекс споживчих цін необхідно зауважити, що він не впливає на обсяги реалізованої продукції (-0,014), да і з іншими показниками простежується відсутність зв'язку. Курс долара має ще сильний вплив на ВВП (0,884) та відсоток за банківський кредит (0,728). Середній вплив простежується із кількістю підприємств (0,495).

Отже, хоча індекс споживчих цін і курс долара є показниками, які характеризують інфляційні процеси в країні вони між собою не пов'язані. В подальшому необхідно розширити кількість факторів і оцінити купівельну спроможність населення, а саме взяти доходи домогосподарств, середній рівень зарплати по Україні, кінцеві споживчі витрати, обсяг експортних та імпорتنих операції в Україні та інші.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Кондукоцова Н. В. Стан і тенденції розвитку промисловості в Україні. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK-&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Piir_2017_13_10.
3. Паянок Т.М. Задорожня Т.М. Статистичний аналіз даних: навч. посіб. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 312 с.

МАЛИНИЧ Наталія Володимирівна, студентка

Науковий керівник: **Паянок Т.М.**, доцент, к.е.н., завідувач кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики

Університет державної фіскальної служби України

ЕКОНОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «МАЛИНСЬКА ПАПЕРОВА ФАБРИКА – ВАЙДМАНН»

Однією із специфічних галузей економіки є целюлозно-паперова промисловість, оскільки вона забезпечує не тільки виготовлення кінцевої продукції для споживачів, а й є постачальником напівфабрикатів для інших галузей промисловості. На сьогоднішній день в Україні існує близько 100 підприємств, що займаються виробництвом і переробкою виробів з паперу та картону. Щорічно галузь забезпечує випуск товарів на 5,5 млрд. гривень, при цьому 50 % його припадає на 42 потужні підприємства в різних областях [1].

Лідерами на вітчизняному ринку паперової галузі є ПрАТ «Київський картонно-паперовий комбінат», а найбільш успішно працюючими підприємствами є ТОВ «Донецьк Вторма», ПАТ «Кохавинська паперова фабрика», а також ПрАТ «Малинська паперова фабрика - Вайдманн».

Звідси, об'єктом дослідження є приватне акціонерне товариство «Малинська паперова фабрика-Вайдманн», яке є членом міжнародної групи Weidmann і може постачати своїм клієнтам майже всі види електроізоляційного паперу і картону, що відповідають міжнародним стандартам.

Метою даного дослідження є здійснення економетричного аналізу діяльності ПрАТ «Вайдманн», що дозволить оцінити рівень впливу обраних факторів на результати діяльності одного із провідних картонно-паперових підприємств України.

Для аналізу використаємо показники річної фінансової звітності досліджуваного підприємства за 2012–2019 рр. Результативною ознакою для побудованої моделі взято показник чистого доходу від реалізації продукції (Y), за факторні ознаки – залишкову вартість основних засобів (X_1); запаси (X_2); дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги (X_3); грошові кошти та їх еквіваленти (X_4); кредиторську заборгованість (X_5); собівартість реалізованої продукції (X_6); витрати на оплату праці (X_7); матеріальні витрати (X_8) у тис. грн. (табл.1)

Таблиця 1

Матриця парних коефіцієнтів, тис. грн.

	Чистий дохід від реалізації продукції Y	Залишкова вартість основних засобів X_1	Запаси X_2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги X_3	Грошові кошти та їх еквіваленти X_4	Кредиторську заборгованість X_5	Собівартість реалізованої продукції X_6	Витрати на оплату праці X_7	Матеріальні витрати X_8
Y	1								
X_1	0,8715	1							
X_2	0,9246	0,8860	1						
X_3	0,9740	0,7848	0,8603	1					
X_4	0,6310	0,2432	0,3750	0,7045	1				
X_5	0,8871	0,8956	0,9872	0,8255	0,2706	1			
X_6	0,9932	0,8939	0,9344	0,9570	0,6113	0,8930	1		
X_7	0,9445	0,9118	0,8763	0,8953	0,5622	0,8372	0,9673	1	
X_8	0,9861	0,9028	0,9358	0,9413	0,5917	0,8918	0,9985	0,9729	1

Джерело: розраховано автором за даними [2,3].

Кореляційний аналіз показав, що всі обрані фактори здійснюють вплив на результативну ознаку та мають між собою тісний зв'язок. Найменше на чистий дохід від реалізації продукції впливають грошові кошти та їх еквіваленти ($r = 0,63$), а найбільше – собівартість реалізованої продукції ($r = 0,99$), тобто це означає, що зі збільшенням собівартості продукції разом з нею буде збільшуватися й чистий дохід підприємства.

Використовуючи отриманий кореляційний аналіз, можна побудувати та дослідити в Microsoft Excel три двофакторні моделі, які не містять мультиколінеарної залежності між факторами і при цьому мають зв'язок з результативною ознакою (табл. 2).

Таблиця 2

Рівняння регресії та показники його адекватності

Регресійне рівняння	R^2	F-критерій Фішера	t-критерій Стьюдент	P	Критерій Дарбіна-Уотсона
$y = 11013,57 + 4,45x_3 + 3,10x_7$	0,98	97,97	$t_0=0,336$ $t_1=4,085$ $t_2=2,308$	$P_0=0,751$ $P_1=0,009$ $P_2=0,069$	$d_L=0,56$ $d_U=1,78$ $DW=2,15$
$y = 92967,40 - 0,52x_1 + 1,20x_6$	0,99	202,87	$t_0=1,104$ $t_1=-0,742$ $t_2=9,685$	$P_0=0,751$ $P_1=0,009$ $P_2=0,069$	$d_L=0,56$ $d_U=1,78$ $DW=1,32$
$y = 35050,28 + 7,23x_3 - 2,21x_4$	0,97	52,63	$t_0=0,828$ $t_1=7,833$ $t_2=-0,816$	$P_0=0,445$ $P_1=0,001$ $P_2=0,451$	$d_L=0,56$ $d_U=1,78$ $DW=1,89$

Джерело: розраховано автором за даними [2, 3].

В першій побудованій моделі $R^2 = 0,98$, що вказує на те, що варіація результативної ознаки Y на 98% залежить від варіації факторних ознак, а 2% - це варіація факторів, які не включені в модель плюс стохастична змінна. Критерій Фішера дорівнює 97,97, що більше за табличне значення 5,79, тому модель можна вважати адекватною. Що ж до t -статистики Стьюдента, то статистична значимість коефіцієнта регресії b_0 підтверджується лише для t_1 , оскільки його значення більше за табличне ($t_{\text{табл.}}=2,920$). Критерій Дарбіна-Уотсона вказує на те, що автокореляція відсутня. Рівняння регресії для побудованої моделі показує, що значний вплив на результат чистого доходу від реалізації продукції має дебіторська заборгованість при зростанні якої на 1 тис. грн. чистий дохід збільшиться на 4,45 тис. грн. Збільшення витрат на оплату праці на 1 тис. грн призведе до зростання чистого доходу на 3,10 тис. грн.

В другій побудованій моделі $R^2=0,99$, що вказує на те, що варіація результативної ознаки Y на 99% залежить від варіації факторних ознак. Критерій Фішера дорівнює 202,87 і є більшим за табличне значення 5,79, тому модель можна вважати адекватною. Статистична значимість коефіцієнта регресії b_0 підтверджується лише для t_2 , оскільки його значення більше за табличне, тобто $t_2=9,685 > t_{\text{табл.}}=2,920$. Значення критерія Дарбіна-Уотсона потрапляє в зону невизначеності, то висновок про наявність чи відсутність автокореляції зробити неможливо, тому потрібно продовжити ряд спостереження. Рівняння регресії для побудованої моделі показує, що значний вплив на результат чистого доходу має собівартість реалізованої продукції при зростанні якої на 1 тис. грн. чистий дохід збільшиться на 1,20 тис. грн. Однак, у моделі простежується обернений вплив залишкової вартості основних засобів на чистий дохід, тобто при збільшенні залишкової вартості основних засобів на 1 тис. грн. сума чистого доходу від реалізації продукції зменшиться на 0,52 тис. грн.

В третій побудованій моделі значення коефіцієнту детермінації становить 0,97, що вказує на те, що варіація результативної ознаки Y на 97% залежить від варіації факторних ознак. Критерій Фішера дорівнює 52,63, що більше за табличне значення 5,79, тому модель можна вважати адекватною. Статистична значимість коефіцієнта регресії b_0 підтверджується лише для t_2 , оскільки його значення більше за табличне, тобто $t_1=7,833 > t_{\text{табл.}}=2,920$. Критерій Дарбіна-Уотсона вказує на те, що автокореляція відсутня. Рівнянням регресії для побудованої моделі показує, що значний вплив на результат чистого доходу від реалізації продукції має дебіторська заборгованість за товари при зростанні якої на 1 тис. грн. чистий дохід збільшиться на 7,23 тис. грн. Однак, у моделі також простежується обернений вплив грошових коштів на чистий дохід від реалізації продукції, тобто при збільшенні грошових коштів на 1 тис. грн. сума чистого доходу від реалізації продукції зменшиться на 2,21 тис. грн.

Отже, за допомогою регресійного аналізу підприємство може визначити вплив різних факторів на обрану результативну ознаку, в нашому випадку на чистий дохід, а за отриманими результатами прийняти певні управлінські рішення. Крім того, регресійний аналіз дозволяє спрогнозувати значення обраного показника на короткий період.

Список використаних джерел:

1. Болгар Т.М., Єгоров А.Є. Проблеми функціонування торговельного та целюлозно-паперового сектору економіки України. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6046>.
2. Економетрика: прикладний аспект Паянок Т. М., Краєвський В. М., Параниця Н. В., Богдан С. В. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 295с.
3. Офіційний сайт приватного акціонерного товариства «Малинська паперова фабрика – Вайдманн». URL: <http://www.weidmann-mpm.com>.

МАЦЕГА Віталіна Василівна, студентка

Науковий керівник: **Лупак Р.Л.**, доцент, д.е.н., професор кафедри економіки
Львівський торговельно-економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ УКРАЇНИ

Процвітання економіки України залежить від багатьох факторів, ключовим з яких є створення такої економічної системи, котра спроможна забезпечити стійку життєдіяльність суб'єктів бізнесу в нестабільному та мінливому середовищі. Стійкий розвиток економіки має ґрунтуватися на необхідності формування базису структурних змін у майбутньому з урахуванням світового досвіду та спиратися на власний виробничий, транспортний та логістичний потенціал. Так, транспортну логістику слід розглядати як систему з організації доставки, а саме з переміщення будь-яких матеріальних предметів, речовин тощо з однієї точки в іншу за оптимальним маршрутом. Транспорт як провідна галузь економіки забезпечує функціонування і розвиток усіх галузей господарського комплексу країни, виступає фундаментальною основою їх взаємодії у процесі економічного розвитку [1, с. 207-2010; 2, с. 96-98].

Транспортна логістика являє собою процес організації ланцюга поставки та управління цим ланцюгом. Цей ланцюг охоплює постачання сировини, необхідної для виробництва, управління матеріальними ресурсами на підприємстві, постачання готової продукції на склади та розподільчі центри, сортування, переробку, пакування, розподіл продукції у містах споживання. При цьому, предметом транспортної логістики є транспорт загального користування, у тому числі залізничний, автомобільний (для перевезення вантажів та пасажирів), водний (морський та річковий), повітряний та трубопровідний.

Відмітимо основні особливості перспективного розвитку транспортної логістики: створення міжнародних транспортних систем, транспортних коридорів та транспортних мереж; вибір виду транспорту; вибір типу транспортного засобу; реалізація транспортних процесів із використанням різних видів транспорту; використання раціональних маршрутів доставки; формування системи міжнародних перевезень; виконання умов поставки товару за зовнішньоекономічними договорами; контроль та управління процесами переміщення вантажів та транспортних засобів.

Щодо транспортної логістики України, наголосимо, що для усунення перешкод розвитку, в першу чергу, потребує цілісності ринку податкової політики, розвитку логістичного парку, усунення адміністративних

бар'єрів та створення регіональної політики, яка сприяє розвитку місцевих підприємств логістики. Іншим пріоритетним напрямком у розвитку транспортної логістики України, слід виділити прискорення розробки національної залізничної транспортної мережі. Так, розвиток транспортної мережі залізничних контейнерних перевезень має бути підкріплений такими діями: оптимізацією розташування залізничних контейнерних терміналів для задоволення логістичних потреб; поліпшенням зв'язку з іншими видами транспорту; вдосконаленням митного оформлення контейнерних перевезень для полегшення торгівлі з внутрішніми районами [3, с. 340-350].

Низький розвиток інфраструктури українських шляхів та відтік робочої сили до інших країн призводять до нерівномірності європейської інфраструктури і перевантажує залізничний та автомобільний простір. Відповідно Україна повинна долучитися до поліпшення загальноєвропейського логістичного простору (зокрема, логістичних центрів), що включає у себе поліпшення показників енергоефективності транспортних засобів; оптимізацію функціонування мультимодальних логістичних схем; більш ефективне використання логістичної інфраструктури за рахунок удосконаленого управління перевезеннями, складування та інформаційних систем; оптимізацію потужності для задоволення зростаючого попиту на логістику України та регіонів ЄС [4, с. 401-440; 5, с. 163-165]. Таким чином, досягнення поставленої мети передбачає виконання завдань щодо: встановлення рівня та стану забезпечення транспортною інфраструктурою; оцінювання макроекономічної відповідності реалізованого попиту на логістичні послуги потребам економіки країни, які можна опосередковано розглядати як мірник пропозиції послуг; оцінювання пропозиції послуг, диференційованих у масштабах простору та часу, які залежать від відповідної локалізації (просторово-часового розміщення) джерел попиту на логістичні послуги; забезпечення цінової доступності логістичних послуг для потенційних клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Устенко М. О. Актуальність формування транспортно-логістичних систем в умовах євроінтеграції. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2016. Вип. 49. С. 207-210.
2. Лупак Р. Л., Куницька-Іляш М. В. Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури як чинник відновлення економічного потенціалу розвитку сільських територій в Україні. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького*. Серія економічні науки. 2019. Том 21. № 92. С. 96-100.
3. Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах

сучасних загроз економічної безпеки : монографія / за ред. Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л. Львів : Вид-во ННВК «АТБ», 2019. 552 с.

4. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія. Львів : Вид-во ННВК «АТБ», 2018. 527 с.

5. Монохонова А. М. Перспективи транспортно-логістичного комплексу в економіці. *Социальная экономика*. 2016. Вип. 1. С. 162-167.

НАУБЕТОВА Ж., студентка

Научный руководитель: **Шаяхметова К.О.**, профессор, д.э.н., профессор
кафедры «Финансы и таможенное дело»

АО «Финансовая академия» Министерства финансов Республики Казахстан

ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТОО «БЕТОН ПВ»

Финансовый менеджмент - это управление финансовыми ресурсами и финансовой деятельностью хозяйствующего субъекта, направленного на реализацию его стратегических и текущих целей, роль анализа и оценки деятельности предприятия занимают особое место. ТОО «Бетон ПВ» учреждено в Казахстане в городе Нур-Султан с 2012 года и осуществляют свою деятельность по следующим направлениям: строительство производство и реализация бетонных и растворных смесей, торгово-закупочную деятельность, проектные работы по строительству, оказание инжиниринговых услуг в сфере строительства, риэлтерские и юридические услуги и др. За 8 лет существования товарищество утвердилось как стабильный поставщик качественных бетонных смесей с высоким уровнем сервиса и обслуживания, что послужило увеличению числа клиентов.

Отличительной особенностью является то, что в зимнее время года для изготовления бетона используются противоморозные добавки, позволяющие строиться круглый год, и не зависит от погодных условий. Качество предоставленной продукции отвечает ГОСТам и имеет сертификаты качества. Которые позволяют быть предприятию востребованными на рынке. Производство оборудовано на базе ELCON – компании № 1 в ряду производителей бетонных заводов в Европе.

Основной целью существования финансового менеджмента в Казахстане на предприятиях является в соответствии с основными приоритетами стратегии развития бизнеса и с учетом требований рынка обеспечение необходимым уровнем планирования экономических показателей деятельности предприятия, формирование финансовой деятельности предприятия, целенаправленной на обеспечение финансовыми ресурсами для свершения производственных заданий, сохранности и эффективности использования основных фондов и оборотных средств, финансовых ресурсов предприятия. Благополучная деятельность предприятия невозможна без рационального управления финансовыми ресурсами. Можно легко сформировать намерения, для чего необходимо рациональное управление финансовыми ресурсами: избежание банкротства и крупных финансовых неудач; лидерство в борьбе с конкурентами; максимизация рыночной стоимости фирмы; рост объемов производства и реализации; максимизация прибыли; минимизация

расходов; обеспечение рентабельной деятельности и т.д. Наличие финансовых ресурсов в необходимых размерах и эффективное их применение во многом предопределяет финансовое благополучие предприятия, финансовую устойчивость, платежеспособность и ликвидность баланса. Размер этих ресурсов и эффективность их использования в текущем периоде и на перспективу определяется в процессе финансового планирования. На основе финансовой отчетности можно утверждать что ТОО «Бетон ПВ» финансово стабильна(рис1. Бухгалтерский баланс ТОО «Бетон ПВ» на 2016-2018гг.. рис.2. Итоги отчета о движении денежных средств ТОО «Бетон ПВ»):

Рис. 1. Бухгалтерский баланс ТОО «Бетон ПВ» на 2016-2018гг.
Источник: Составлено на основании отчетности ТОО«Бетон ПВ»

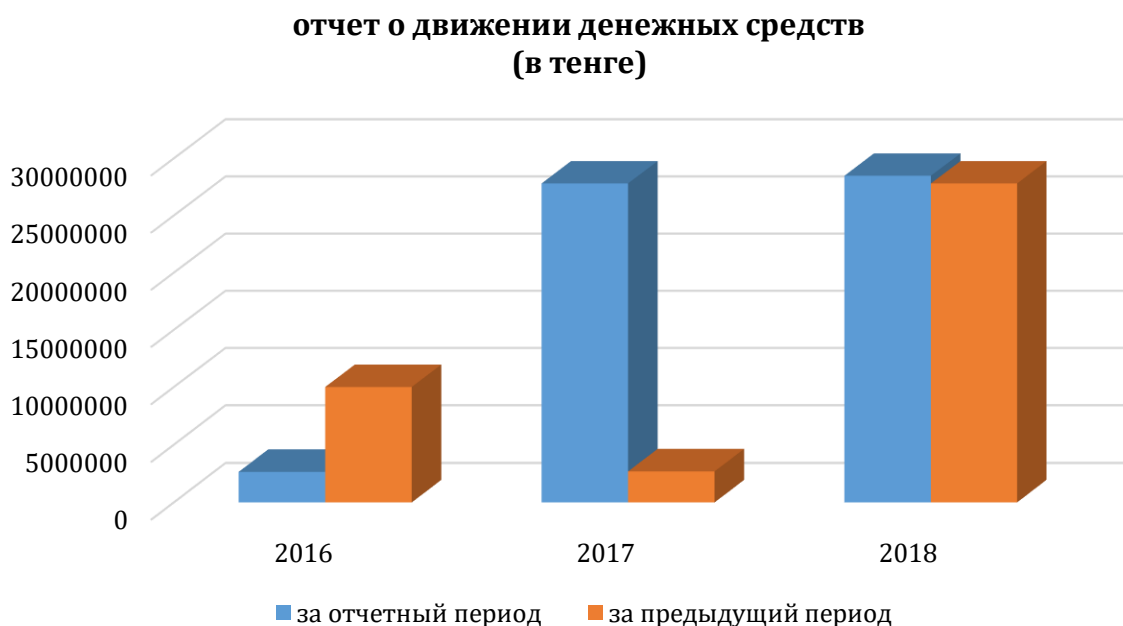

Рис. 2. Итоги отчета о движении денежных средств ТОО «Бетон ПВ»
Источник: Составлено на основании отчетности ТОО«Бетон ПВ»

Так же известно что каждая предпринимательская деятельность является рискованной. Риск присущ любой сфере человеческой деятельности. Под предпринимательским понимается риск, возникающий при любых видах предпринимательской деятельности, связанных с производством продукции, товаров и услуг, их реализацией; товарно-денежными и финансовыми операциями; коммерцией, а также осуществлением научно-технических проектов. В целях формирования систем управления рисками и внутреннего контроля в Товариществе работает подразделение по управлению рисками и служба внутреннего аудита, которая занимается оценкой риска и факторов его образующих (систематический и постоянный мониторинг, анализ всех возможных причин ущерба, качественная оценка их вероятности и размеров). Целью управления риском является снижение потерь. Существуют методы управления риском такие как: упреждение, предотвращение потерь и контроль, страхование, поглощение. Товарищество использует метод страхования. Как это работает? Предприниматель может частично переложить риск на другие субъекты экономики, в частности ТОО «Бетон ПВ» застраховала технику, которая участвует в деятельности. Таким образом, некоторые виды риска, такие, как: риск гибели имущества, риск возникновения пожара, аварий и др., предприниматель может застраховать.

В настоящее время ТОО «Бетон ПВ» положительно показала себя на рынке и поэтому сотрудничает с такими строительными компаниями как BI Group, Mabex Trade Ltd, Альянс стройинвест, Кулагер, БИКОМ инжиниринг, АССМ 01, Стройкласс, ВЭН, Құрылыс. Предприятие имеет только положительные отзывы и имеет благодарственные письма этих компаний.

Исходя из всего вышеизложенного, следует сделать вывод о том, что предприятие конкурентоспособно на рынке. В связи с тем, что строительство в столице идет повсеместно и не зависит от сезона, продукция предприятия всегда пользуется спросом и имеет постоянный доход.

Список использованной литературы

1. Финансовый менеджмент : [учебник по специальностям "Финансы и кредит", "Бухгалтерский учет, анализ и аудит"] / И. Я. Лукасевич. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : Эксмо, 2010.
2. Устав ТОО «Бетон ПВ»
3. Финансовая отчетность ТОО «Бетон ПВ» за 2016-2018 гг.
4. <http://betonpv.kz/>

НЕПЛЯХ Анна Олександрівна, студентка

ЛИСЕНКО Тетяна Іванівна, к.т.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Національна металургійна академія України

МОДЕЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СЕЗОННОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В АГРОПІДПРИЄМСТВІ

Відомо, що умови праці в аграрній сфері докорінно відрізняються від умов праці в промисловості. Різниця між часом виробництва і робочим періодом обумовлює різну потребу у витратах праці на різних етапах виробництва сільськогосподарської продукції. Певною мірою знизити гостроту проблеми може розробка заходів з згладжування сезонності, проте повністю позбавитися від сезонності в аграрній сфері, особливо в рослинництві, неможливо [1, 109с.].

Одним з її проявів є нерівномірна потреба в робочій силі впродовж виробничого циклу, яка обумовлює необхідність поєднання постійних і тимчасових або сезонних працівників в цілях оптимізації витрат на оплату праці. У рослинницькій галузі сезонні коливання робочої сили в першу чергу йдеться про механізаторські кадри.

Знаючи площу ріллі, розмір машинно-тракторного парку і ґрунтуючись на технологічних картах обробітку і прибирання кожної культури складають звідний план механізованих робіт, що дає відомості про щоденну потребу в агрегатах і механізаторах.

Приймаємо, що тимчасові працівники наймаються один раз впродовж виробничого циклу на періоди, коли число необхідних механізаторів перевищує число постійних ($N_{\text{необх}} > N_{\text{пост}}$). Тобто:

$$N_{\text{необх}} = N_{\text{пост}} + N_{\text{тимчас}} \quad (1)$$

Де, $N_{\text{необх}}$ – число механізаторів, які необхідні підприємству, чол;

$N_{\text{пост}}$ – число постійних працівників підприємстві, чол.;

$N_{\text{тимчас}}$ – число тимчасових працівників, чол

У рослинницькій галузі сільського господарства є найбільш доцільним використання погодинної оплати праці механізаторів.

Один день роботи постійного працівника має ціну $C_{\text{пост}}$, а один день роботи тимчасового працівника – ціну $C_{\text{тимчас}}$. Перевищення ціни одного дня роботи тимчасового працівника над ціною одного дня роботи постійного працівника цілком обґрунтовано тому, що у тимчасового працівника має місце нерегулярна зайнятість. Кількість постійних і тимчасових працівників слід визначати виходячи з умови мінімуму витрат на робочу силу.

Цільова функція матиме вигляд:

$$\text{ЗРС} = \min [C_{\text{пост}} \times N_{\text{пост}} \times t_{\text{цикл}} + C_{\text{тимчас}} \times N_{\text{тимчас}} \times t_{\text{тимча}}] \quad (2)$$

$C_{\text{пост}}$ і $C_{\text{тимчас}}$ – відповідно ціна одного дня роботи постійного і тимчасового працівника, грн.;

$N_{\text{пост}}$ і $N_{\text{тимчас}}$ – відповідно кількість постійних і тимчасових працівників, чол.;

$t_{\text{цикл}}$ – тривалість виробничого циклу, днів;

$t_{\text{тимчас}}$ – тривалість періоду, на який притягуються тимчасові працівники, днів.

Загальна кількість днів у виробничому циклі приймемо рівним 300. Тривалість окремих періодів виробничого циклу і потреба в працівниках, відповідну до кожного періоду, наведемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Потреба в робітниках в кожен період виробничого циклу

Тривалість Періоду, днів	80	20	20	18	30	20	24	30	14	20	24
Потрібна чисельність робітників в кожному періоді, чол.	2	5	7	8	6	12	18	10	9	6	4

З таблиці видно, що мінімальне число необхідних працівників – 2 людини, максимальний – 18 осіб. Тобто число постійних працівників може бути від 2 до 18 осіб. Розрахуємо розміри витрат на робочу силу при різній кількості постійних і тимчасових працівників. Ціну одного дня роботи постійного працівника приймемо – 100 грн., а ціну одного дня роботи тимчасового працівника візьмемо, збільшивши ціну одного дня постійного працівника на 20, 50, 100, 150 і 200%. Результати розрахунку наведемо на рис. 1.

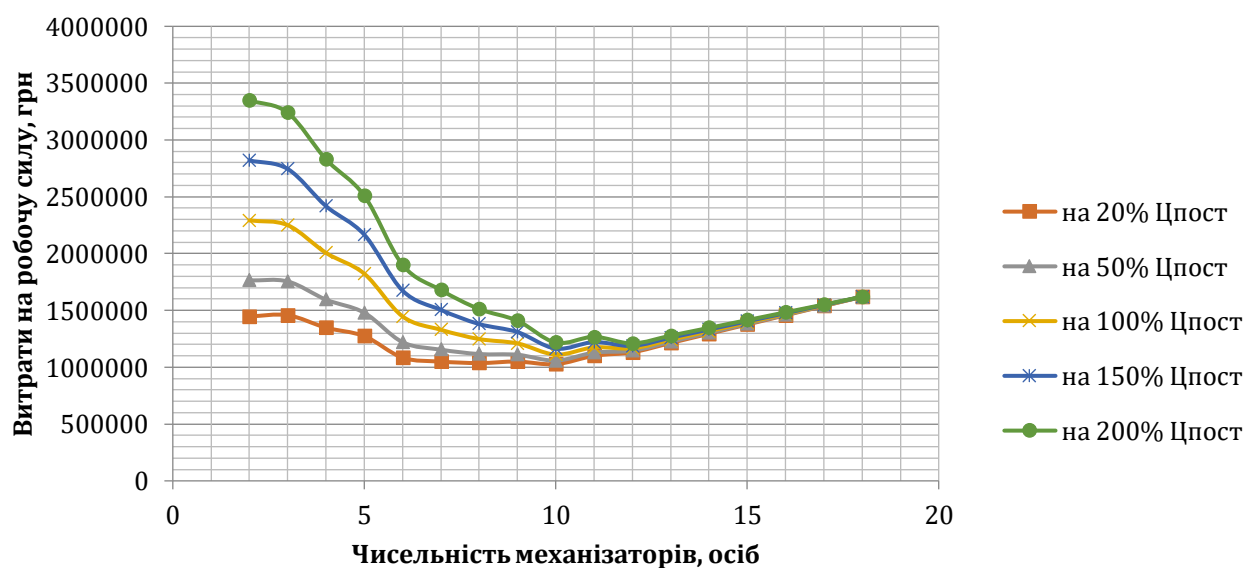

Рис. 1. Графік залежності витрат на робочу силу від відповідно постійних та тимчасових робітників

З даних графіка бачимо, що при наявності 10 постійних працівників отримуємо мінімум витрат на робочу силу при ціні одного дня роботи тимчасового працівника від 120 до 250 грн. І лише при ціні одного дня роботи тимчасового працівника, що дорівнює 300 грн. (Тобто перевищує ціну одного дня роботи постійного працівника втричі), мінімум витрат переміщається в точку, відповідну 12 постійним працівникам.

Отримана кількість постійних працівників і буде оптимальним при заданому співвідношенні цін роботи постійних і тимчасових працівників.

Отже, запропонована модель дозволяє оптимізувати використання потенціалу робочої сили при розв'язанні проблеми забезпечення господарств механізаторськими кадрами. Раціоналізація їх чисельності, що припускає наявність в господарствах лише такого числа трактористів-машиністів, яких можна буде відносно постійно завантажити продуктивною роботою, дозволяє мінімізувати витрати на оплату праці шляхом залучення тимчасових працівників в завантажені періоди для своєчасного виконання усього об'єму технологічних операцій по вирощуванню і прибиранню культур.

Список використаних джерел:

1. Коршунова Л. Н. Оптимизационная модель использования потенциала сезонной рабочей силы растениеводческих хозяйств //Пространство экономики. 2010. №2-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/optimizatsionnaya-model-ispolzovaniya-potentsiala-sezonnoy-rabochey-sily-rastenievodcheskih-hozyaystv>

ОВСЯННИКОВА Вікторія Іванівна, студентка

Науковий керівник: **Параниця Н.В.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективний економічний розвиток диктує необхідність достатнього рівня конкурентоспроможності і на фінансових ринках, тобто прийнятних умов доступу до зовнішніх джерел фінансування операційної та інвестиційної видів діяльності підприємств. Вирішення зазначеного завдання неможливо без реалізації інвестиційних проектів, які потребують значних обсягів фінансових і матеріальних ресурсів. Разом з тим, у багатьох галузях української економіки існує суперечність між реальною потребою в обсягах фінансування інвестиційної діяльності, спрямованої на оновлення і розвиток матеріально-технічної бази, і наявними джерелами власних фінансових ресурсів. Однією з причин такого становища є відсутність ефективної системи управління фінансово-інвестиційною діяльністю, яка базується на сучасних методологічних принципах і використовує новітні технології та інструменти менеджменту підприємства.

За результатами досліджень даних авторів сформували основні складові сучасної парадигми управління інвестиційними процесами в реальному секторі економіки. Разом з тим, в сфері методології залишаються питання, які не мають достатньо повного висвітлення в спеціальній літературі.

Залежно від форми власності, можна розділити інвестиції на наступні категорії: українські та іноземні; державні і приватні.

Від того наскільки ефективно будуть використані інвестиції залежить від їх структури. При цьому йде поділ загальної структури інвестицій і кожного виду окремо. Можна зробити поділ на загальну та приватну структури інвестицій. В першому випадку йдеться про споживчі і капітальні вкладення, а у другому, складання фінансів в основний капітал. Щоб вкладені інвестиції принесли очікуваний прибуток, необхідно грамотно продумати їх розподіл і співвідношення в кожній галузі. Структура інвестицій має значуще практичне і наукове значення. Проводячи аналіз, можна заздалегідь визначити тенденцію змін структури і спланувати ту політику, яка стане максимально ефективною. Для аналізу показників таблиці 1, представляється необхідним вивчити динаміку темпів зростання інвестицій промисловості, застосовуючи ланцюговий метод [1]:

$$T_{zp} = \frac{y_i}{y_{i-1}} \cdot 100\% \quad (1),$$

y_i – рівень періоду, що порівнюється,

y_{i-1} – рівень попереднього періоду.

Використовуючи дані державної служби статистики України проведемо відповідні розрахунки, результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції промисловості за 2010-2019 роки (млн.грн.)

Рік	Капітальні інвестиції	Темп зростання, %	Темп приросту, %
2010	55384,4		
2011	78725,8	142,14	42,14
2012	91598,4	116,35	16,35
2013	97574,1	106,52	6,52
2014	86242,0	88,39	-11,61
2015	87656,0	101,64	1,64
2016	117753,6	134,34	34,34
2017	143300,0	121,69	21,69
2018	199896,0	139,49	39,49
2019	254196,2	127,16	27,16

Джерело: побудовано авторами за даними [3-5].

Найбільший спад капітальних інвестицій в промисловість спостерігався в 2014 році на 11,61%, пояснення такої ситуації війна на сході України – збройний конфлікт, розпочатий російськими загонами, які вторглися у квітні 2014 року на територію українського Донбасу після захоплення Російською Федерацією Криму, серії проросійських виступів в Україні і проголошення «державних суверенітетів» ДНР та ЛНР.

Виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок, що аналіз інвестиційної діяльності дуже важливий для підприємства, так як останні зацікавлені в отриманні додаткових грошових коштів та від спрямованості інвестицій залежить їх ефективність і життєдіяльність підприємства в загальному.

Список використаних джерел:

1. Статистика: навчальний посібник / В. М. Краєвський, Я. О. Остапенко, Н. В. Параниця. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. – 218 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://bank.gov.ua> (дата звернення 27.10.2020).
3. Vasilyeva, T., Bilan, S., Bagmet, K., Seliga, R. (2020) Institutional development gap in the social sector: Cross-country analysis. Economics and Sociology, 13(1),271-294. DOI: 10.14254/2071-789X.2020/13-1/17.

ОСТАПЕНКО Вікторія Миколаївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри митної справи та оподаткування
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За нинішньої ситуації бурхливого розвитку міжнародної економічної інтеграції питання регулювання зовнішньоекономічної діяльності є дуже важливим для збалансованого розвитку загальної економіки регіонів та країн, що є невід'ємною характеристикою повноцінного учасника світового господарства. Зовнішньоекономічні зв'язки стають суттєвим важелем прискорення розвитку економіки та створення передумов для забезпечення соціально-економічного розвитку відповідно до світових стандартів.

Участь країни у міжнародній торгівлі здійснюється з метою отримання коштів за експортовані товари і послуги. Водночас, імпортуючи товари і послуги, вона змушена розраховуватися за них. Такі розрахунки щодо експорту та імпорту товарів і послуг формують торговельний баланс країни.

Кожного року відбувалися зміни структури експорту та імпорту України у бік зростання, про що нам говорить відносно відхилення до 2018 року. Тобто з 2016 року ми маємо позитивне значення темпу росту як експорту, так і імпорту. На рис. 1 зображено співвідношення експорту та імпорту за цими роками.

Отже, спираючись на рис. 1, можна підкреслити, що з 2014 по 2015 роки відбувся спад торговельного балансу України і починаючи з 2016 року експорт та імпорт почали зростати. Також на графіку видно, що імпорт кожного року переважав над експортом. Це говорить про від'ємне сальдо зовнішньоторговельного обігу України.

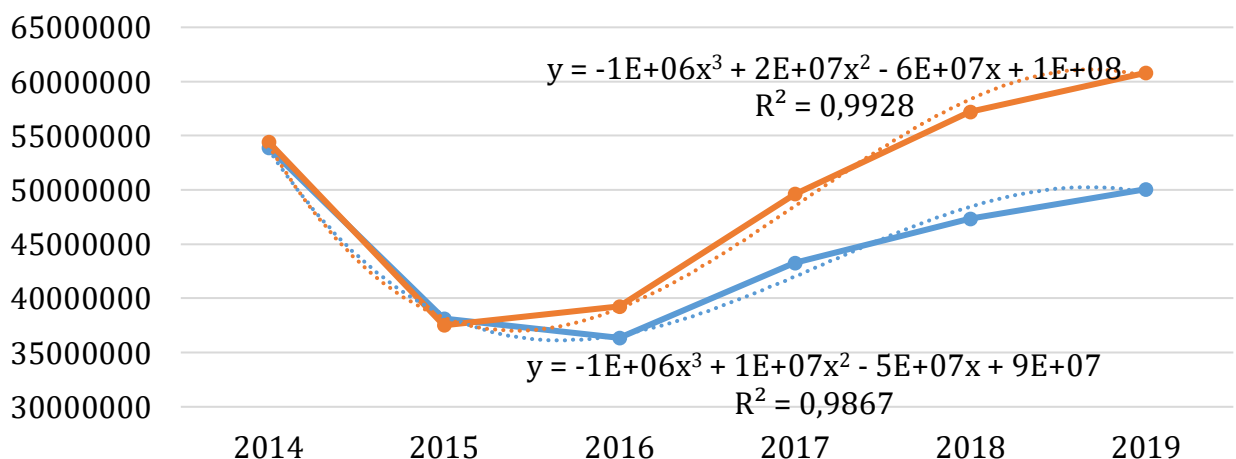

Рис. 1. Співвідношення експорту та імпорту за 2014-2019 роки

При визначенні торгового обігу України слід звертати увагу саме на товари, які мають пріоритетні значення при ввозі чи вивозі за кордон. Це є дуже важливим фактором для країни, тому що це допомагає створити економічний прогноз на той чи інший період часу.

При визначенні основних конкуруючих товарів країна має змогу завчасно спланувати, в яких обсягах та яку саме продукцію слід постачати на зарубіжний ринок. Найбільш вагомим у товарній структурі експорту є продукти рослинного походження (25,8%). Це пояснюється тим, що Україна є аграрною країною і її зовнішньоекономічний потенціал загалом спрямований на аграрну промисловість. Більше того, в усьому світі Україна відома усім як країна з плодючою землею, саме через що продукти рослинного походження справді можуть добре конкурувати на світовому ринку. На другому місці знаходиться недорогоцінні метали та вироби з них (20,5%). До них можуть відноситися чорні та кольорові метали, нікель, свинець, алюміній та ін. І закриває трійку лідерів у товарній структурі експорту - мінеральні продукти (9,7%). До них відносяться різноманітні корисні копалини. В Україні виявлено 307 родовищ нафти і газу, які зосереджені переважно на північному сході країни, у Прикарпатті і Причорномор'ї.

З іншого боку зовнішньоторговельний баланс не може існувати без імпорту, а як ми вже побачили, імпорт в Україні навіть переважає експорт. Тому доцільно розглянути також товарну структуру імпорту України за 2019 рік, іншими словами, що Україна завозить на внутрішній ринок.

Найбільш вагомою групою товарів при імпорті є машини, обладнання та електротехнічне обладнання (21,9%). Це пов'язане перш за все із необхідністю нового обладнання на різноманітні підприємства країни, а також необхідністю нового обладнання для аграрного сектора.

На другому місці мінеральні продукти (21,4%). До них можуть відноситися карбонар магнію природний, азбест, перліт та інші мінерали, яких нема на території України. І третє місце займає продукція хімічної промисловості (12,3%).

Під впливом науково-технічного прогресу хімічні виробництва стали одними з провідних у світовому господарстві на рівні з електроенергетикою та машинобудуванням, а тому виникає необхідність у імпорту продукції, яка необхідна для цієї промисловості.

Перелік країн, що співпрацюють з Україною в контексті експортно-імпортних відносин, досить великий. Але можна виділити низку країн, що протягом останнього періоду більш яскраво виділяються на фоні інших, і навпаки.

Таке положення впевнено можна віднести до зовнішньої торгівлі як товарами, так і послугами (табл. 1).

Таблиця 1

Географічна структура експорту товарами у 2019 році

Експорт				Імпорт			
Країна	тис.дол. США	у % до 2018	Питома вага,%	Країна	тис.дол. США	у % до 2018	Питома вага,%
Усього	50054605,8	105,7	100	Усього	60800173,1	106,3	
у тому числі							
Єгипет	2254076,7	144,8	4,50	Білорусь	3751922,9	99,1	6,17
Індія	2024052,4	93,0	4,04	Італія	2074753,7	102,1	3,41
Італія	2418875,4	92,0	4,83	Китай	9204805,0	121,0	15,14
Китай	3593093,9	163,3	7,18	Німеччина	5986873,6	100,1	9,85
Нідерланди	1848424,7	115,3	3,69	Польща	4109083,2	112,8	6,76
Німеччина	2383003,1	107,9	4,76	Російська Федерація	6985013,5	86,3	11,49
Польща	3295846,6	101,2	6,58	США	3284435,8	110,9	5,40
Російська Федерація	3242815,8	88,8	6,48	Туреччина	2355446,7	137,4	3,87
Туреччина	2619024,9	111,3	5,23	Франція	1652665,3	111,6	2,72
Угорщина	1562809,4	94,9	3,12	Швейцарія	1592098,2	96,8	2,62

Отже, найактивніше експорт товарів Україна здійснює сьогодні в такі країни, як Єгипет, Індія, Іспанія, Італія, Китай, Нідерланди, Німеччина, Польща, Росія, Туреччина. Ці країни входять до десятки лідерів, до яких Україна експортує товари. І порівняно з 2018 роком їх показники ростуть. Наприклад, Єгипет має 44,8% темпу зростання експорту порівняно з 2018 роком, в той час коли Італія має від'ємне значення темпу приросту. У табл. 1 зображено країни, які імпортують до України товари.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене можна зробити висновок, що нині Україна має як експортний потенціал, так і імпортозалежність в певних категоріях товарів та послуг. Щодо експортно-імпортних операцій по товарах ситуація склалась таким чином, що вартісний обсяг імпорту по Україні перевищує обсяг експорту. Розрахунок зовнішньоторговельного сальдо засвідчив наявність відмінностей між вартісними обсягами експорту та імпорту як товарів, так і послуг. Україна в контексті зовнішньої торгівлі має зовнішньоторговельні взаємовідносини та прагнення до співпраці як з більш розвинутими країнами світу, так і з країнами з невисоким сьогодні економічним потенціалом. Сьогодні існує низка перепон та бар'єрів виходу з кризової ситуації, що охопила зовнішню торгівлю України, від відсутності достатньої кількості капіталовкладень для виробництва експортно орієнтованих обсягів товарів та послуг до неприйняття української продукції на світовому ринку. Для перспективного розвитку зовнішньої торгівлі Україні потрібні стратегічні перетворення в національній зовнішньоторговельній політиці. Головним напрямом її розвитку є застосування інструментів нарощування експортних обсягів товарів і послуг та зменшення імпортозалежності країни, зокрема по товарах. При цьому повинна відбуватись оптимізація структури експорту та імпорту з акцентом на зменшення обсягів імпорту.

ПАРЕНИЦЯ Надія Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ОБЛІК ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У даний час проблема економіко-статистичного дослідження статистичної інформації, як відокремленого продукту системи державної статистики України є дуже пріоритетною, що знаходить постійне відображення в прийнятих законодавчих актах. Обмеженість ресурсів, що виділяються на розвиток та функціонування системи державної статистики, зумовлює необхідність розробки сучасних методичних прийомів, що вимагають для статистичної оцінки якості інформаційних ресурсів найменших фінансових і трудових витрат.

Вивченню питань якості статистичної інформації, основ формування соціально-економічних даних, в тому числі з використанням методології системи національних рахунків, обліку тіньової економіки в системі статистичної інформації та методам її оцінки присвячені роботи вітчизняних вчених: Варналій З.С. [1], Василичук В.І. [1], Краєвський В.М. [2], Новицька Н.В. [2], Паянок Т.М. [2], Гончар О.В. [3], та ін.

Однак в даний час залишаються недостатньо розробленими особливості формування якісної статистичної інформації на основі системи національних рахунків, статистичні методи обліку тіньової економіки і прикладної статистичний інструментарій виконання досліджень на неврахований обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП).

На сьогоднішній день, тіньова економіка, організована злочинність і корупція нерозривно пов'язані між собою, що, водночас, зумовлює взаємозалежність корупційних злочинів з отриманням значної матеріальної вигоди [1, с. 5].

Якість статистичної інформації визначається відповідно до потреб та вимог користувачів на основі низки критеріїв, кожен з яких відображає окремий її аспект [2, с. 35].

Структурний аналіз тіньової діяльності дозволяє виділити в ній циклічні (повторювані) стадії (фази). Процес послідовної зміни окремих стадій, необхідних для здійснення і постійного відновлення тіньової економічної діяльності, являє собою тіньовий економічний цикл. Основні стадії тіньового економічного циклу представлені на рис. 1.

Значну частину від офіційного ВВП України (23,8%), або 846 млрд гривень, становлять тіньові операції, тоді як у розвинених країнах тіньова економіка становить 12-16% ВВП [3].

Надмірне податкове навантаження мотивує платників шукати правомірні способи оптимізації оподаткування, що зазвичай збільшує грошові обороти тіньового сектору та посилює тенденції до корупційних проявів тощо [2, с.308].

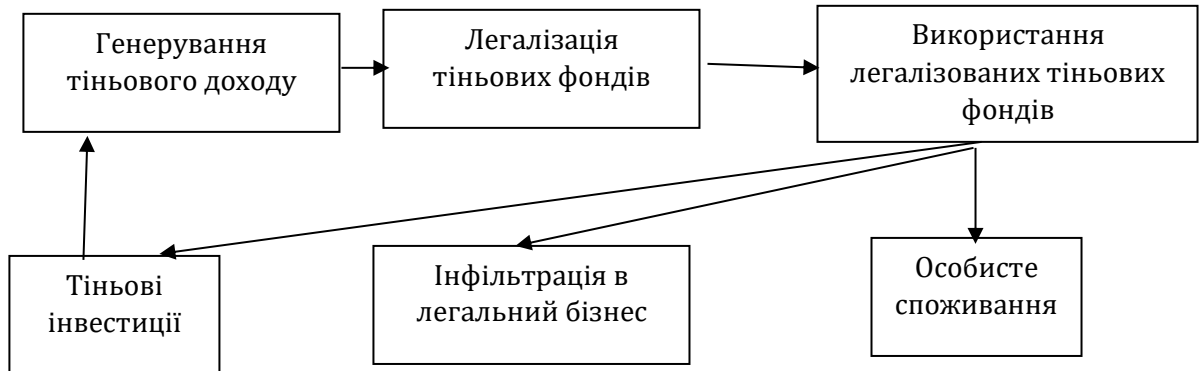

Рис. 1. Тіньовий економічний цикл

Отже, дане дослідження дає змогу зробити висновок, що різноманіття проблем, пов'язаних з формуванням якісної економіко-статистичної інформації на всіх рівнях управління, вимагає узагальнення накопиченого теоретичного, методологічного та емпіричного досвіду в напрямку формування концептуальних основ її якості як особливого продукту системи державної статистики України.

Список використаних джерел:

1. Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання [Текст] : аналіт. огляд / [упоряд.: С. С. Чернявський, В. А. Некрасов, А. В. Титко та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 152 с
2. Гончар О. Концепція системи управління якістю статистичної інформації в органах державної статистики України / О. Гончар // Економіст. - 2012. - № 1. - С. 34-38. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_1_9
3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sdds/sdds-data> (дата звернення 20.10.2020).
4. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія / Т.М. Паянок, В.В. Лаговський, В.М. Краєвський та ін. К. ЦП «Компринт», 2019. 425 с. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/3314>, (дата звернення 20.10.2020).
5. Державна служба статистики України. URL: <http://bank.gov.ua> (дата звернення 20.10.2020).

ПАРАНИЦЯ Ольга Сергіївна, студентка

Науковий керівник: **Тесленко Т.В.**, к.пед.н., доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

На сучасному етапі розвитку системи загальної освіти одним із стратегічних завдань є створення нової особистісно-орієнтованої моделі масової початкової школи (вводяться варіативні програми дидактичних систем, де на перше місце ставиться особистість учня, а її суб'єктивність, критичність і інші, власне особистісні якості розглядаються як самоцінність). У зв'язку з цим сучасної динамічно мінливої школі необхідний компетентний фахівець, здатний самостійно і творчо вирішувати професійні завдання; вміє самостійно здобувати знання, здатний інтегрувати знання та педагогічні вміння в різних ситуаціях, готовий до творчості і професійного самовдосконалення.

Дослідження фахової компетентності освіти присвячені праці вчених та вчителів: Савченко О. Я. [1], Грищук Г. І. [4], Агаркова Н. О. [5], Клочко Н.Л. [6], Романова І.А. [7], та ін.

У початкових класах навчальна діяльність уперше стає провідною, тому треба спеціально формувати повноцінну, розгорнуту структуру учіння [1, с.14]. Якість професійної діяльності вчителя є латентною змінною, тобто змінною яку неможливо безпосередньо виміряти, як, наприклад, вагу предмета. Тому виникає потреба в дослідженні якості професійної діяльності вчителя початкових класів, яка визначається - через набір індикаторів (показників) портфолію вчителя. Кожен індикатор портфолію характеризує один з аспектів якості професійної діяльності вчителя.

Таблиця 1

Порівняння якості професійної діяльності вчителів початкових класів в залежності від стажу їх роботи

Стаж роботи, років	Середнє значення	Кількість вчителів	Стандартна помилка	Довірчий інтервал 95 %	
				Нижня границя	Верхня границя
До 5	0,658	27	0,205	0,254	1,063
6-10	1,347	9	0,356	0,647	2,048
11-20	1,760	56	0,143	1,479	2,041
Понад 20	1,905	146	0,088	1,731	2,079

Джерело: розраховано автором на основі даних [2-3].

Мета роботи полягає у вимірюванні та аналізі на лінійній шкалі якості професійної діяльності вчителя. Результати вимірювання використовуються для порівняльного аналізу якості професійної діяльності вчителів початкових класів в залежності від їх віку, стажу роботи в школі, кваліфікаційної категорії (табл.1).

Отже, за результатами даного дослідження впливає, що якість професійної діяльності вчителів початкових класів дуже сильно залежить від стажу їх роботи ($p < 0,001$). Тобто якість професійної діяльності вчителів зі стажем менше 5 років статистично значимо менше, ніж у вчителів з великим стажем. Між групами зі стажем більше 5 років немає статистично незначущих відмінностей.

Список використаних джерел:

1. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як чинник модернізації початкової освіти / О. Я. Савченко // Наука і освіта: наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України. – 2011. – № 4(Педагогіка). – С. 13-16.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://bank.gov.ua> (дата звернення 25.10.2020).
3. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/pochatkova-shkola> (дата звернення 25.10.2020).
4. Гришук Г. І. Розвиток початкової освіти в Україні за роки незалежності / Г. І. Гришук // Освітологічний дискурс. - 2017. - № 1-2. - С. 227-234. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_1-2_20
5. Агаркова Н. О. Роль недільних шкіл у розвитку початкової освіти східноукраїнського регіону (друга половина XIX – початок XX ст.) / Н. О. Агаркова // Педагогіка та психологія. – 2015. – №5. – С. 137-147. DOI.10.5281/zenodo.33288
6. Клочко Н. Л. Вступ до школи як загальнопедагогічна проблема в історії розвитку початкового навчання в Україні (XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н. Л. Клочко ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – 20 с.
7. Романова І. А. Сучасні тенденції розвитку початкової освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.hnpu.edu.ua/sites/default/files/fahovi%20vudannia/2009/Statti%20Zasobu%20navchalnoi%20ta%20naukovo-doslidnoi%20robotu%2027/19.html>

ПАЯНОК Тетяна Миколаївна, к.е.н., доцент, завідувач кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики

КРАЄВСЬКИЙ Володимир Миколайович, д.е.н., професор, професор кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики

СКОРИК Марина Олегівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії

Університет державної фіскальної служби України

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ЖИТТЯМ В М. ІРПЕНІ

Актуальність даної роботи полягає в оцінці забезпечення місцевою владою регіону щоденних потреб пересічного громадянина м. Ірпня. Тільки шляхом анкетування або інтерв'ю можна достовірно оцінити ситуацію, при цьому необхідно дотриматися всіх правил побудови достовірної вибірки, яка б дозволила перенести результати дослідження на всю генеральну сукупність. У процесі дослідження проведено анкетування 387 респондентів, що при ймовірності в 95 % дає змогу стверджувати, що довірчий інтервал можливої похибки буде перебувати в межах $\pm 5\%$. До Вашого розгляду представлені проміжні результати анкетування при обробці 98 анкет, що трохи збільшує можливу похибку до $\pm 10\%$. Відповідно до соціального статусу найбільшу долю респондентів склали наймані працівники (20 %), студенти (19 %) та працівники бюджетних установ (19 %). Крім того, врахована думка пенсіонерів (12 %), службовців (9 %), підприємців (8 %) та домогосподарок (6 %). Більшість опитаних є корінними жителями Ірпня (35 %), або ж проживають у місті більше 10 років (36 %), які дійсно обізнані з проблемами міста в процесі динамічного розвитку. Розподіл респондентів за гендерним та віковим принципом відповідає законам нормального розподілу і носіє істотний характер (рис. 1).

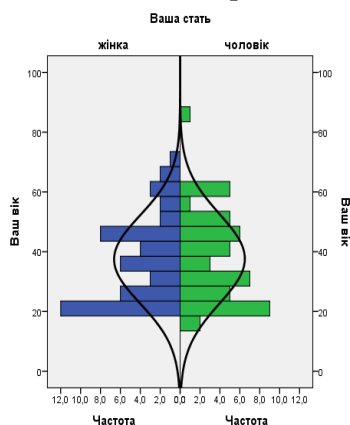

Рис. 1. Нормальний розподіл респондентів

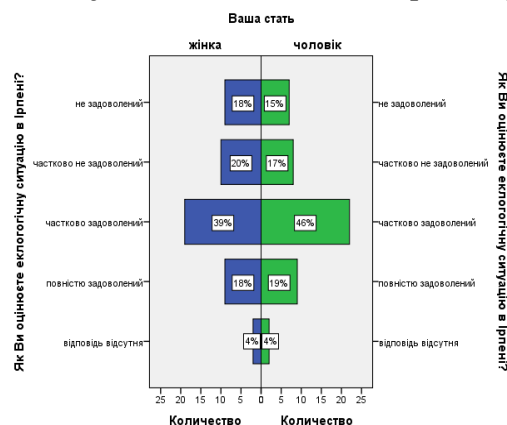

Рис. 2. Оцінка екологічної ситуації за гендерною ознакою

У респондентів викликає занепокоєння екологічна ситуація в місті (рис. 2).

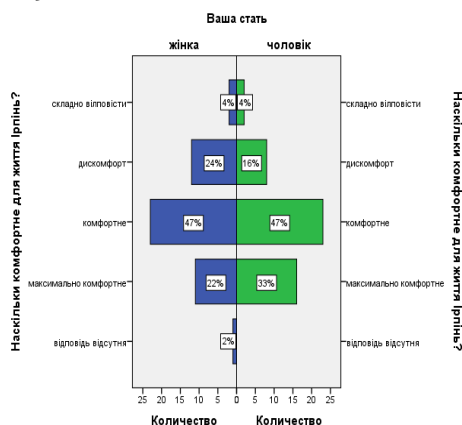

Рис. 3. Оцінка комфортності проживання

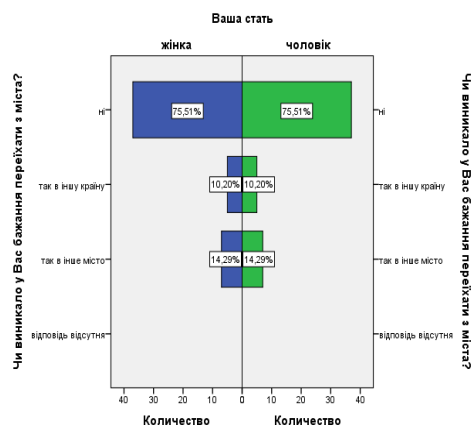

Рис. 4. Бажання мешкати в місті за гендерною ознакою

Значна частина населення (39 % жінок та 46 % чоловіків) частково задоволені станом екології в місті та регіоні, проте більше третини респондентів (38% у жінок та 32% у чоловіків) стурбовані екологічними проблемами. При цьому Ірпінь вважають комфортним місцем проживання 47% респондентів (рис. 3). Це підтверджується небажанням громади змінювати місце проживання (75,51%) (рис. 4).

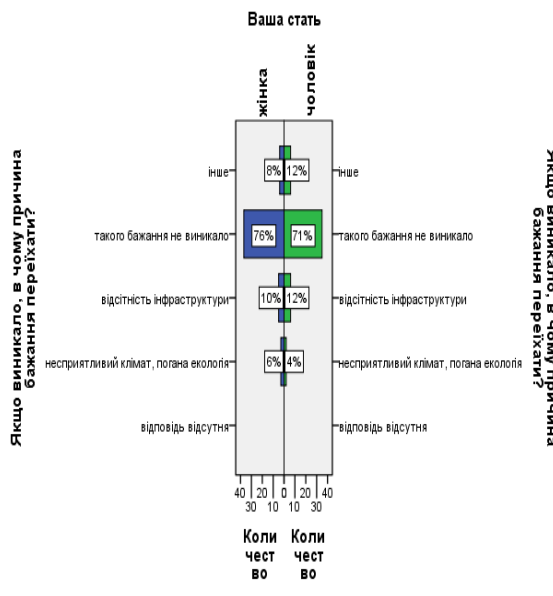

Рис. 5. Причини незадоволення місцем проживання

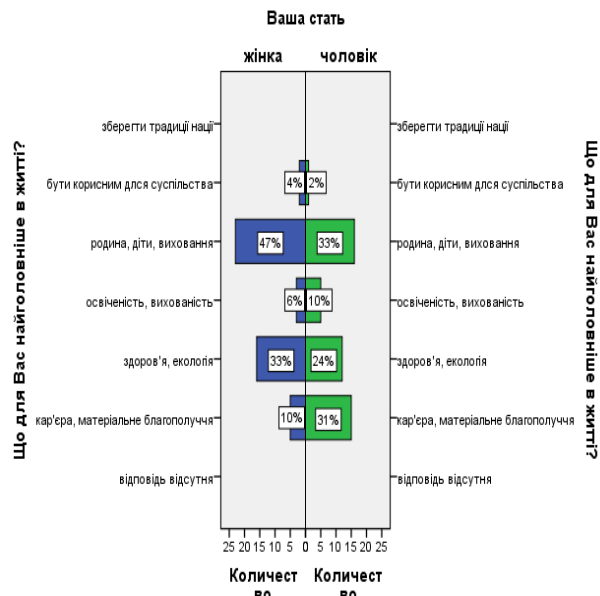

Рис. 6. Пріоритети в житті населення міста

При цьому частка респондентів, яка дійсно розмірковувала над зміною місця проживання, пояснювала своє бажання, в першу чергу, відсутністю належної інфраструктури (рис. 5). Як бачимо Ірпінь є містом з

традиційними цінностями, оскільки як для чоловіків, так і для жінок головними пріоритетами у житті є родина, здоров'я та екологія (рис. 6).

Серед проблем, які виділяють жителі міста, як проблему номер один: є будівництво шкіл та дитячих садків, на другому місці вирубка лісів, що наглядно ілюструє інформація на рисунку 7. Одним з головних завдань дослідження було встановити думку мешканців Ірпеня щодо майбутнього нашого міста. Цікавим є той факт, що значна частка респондентів, в першу чергу, вбачають Ірпінь, як «місто комфортного життя» з одночасним розвитком освіти, науки та культури (рис. 8).

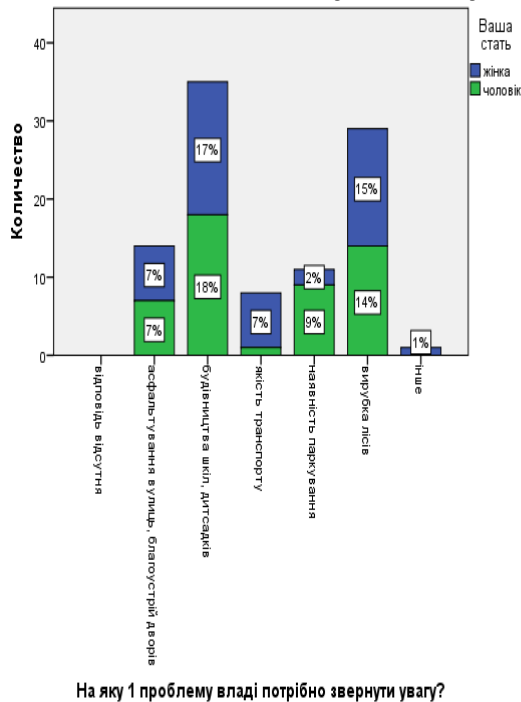

Рис. 7. Першочергові проблеми міста

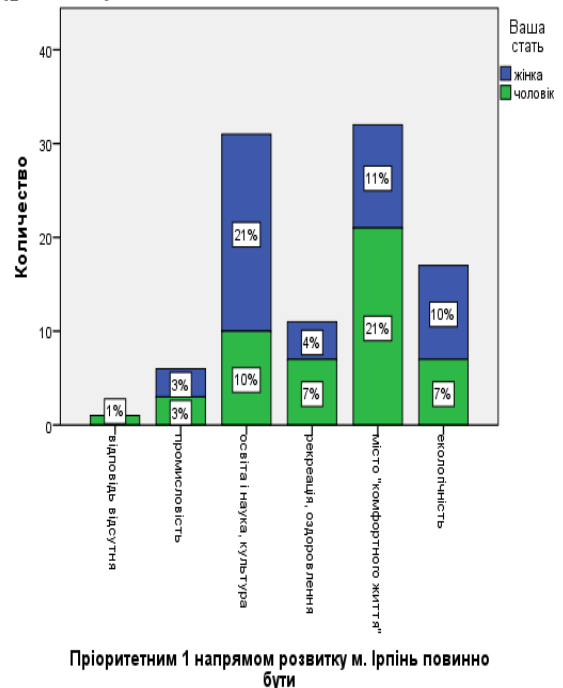

Рис. 8. Першочергові напрями розвитку міста

Так би мовити «Український Кембридж». Поряд з цим населенню хочеться відчувати бажання влади контролювати екологію в регіоні.

Отже, анкетування є першочергове джерело забезпечення достовірною інформацією з будь-яких проблемних питань, які потребують негайного вирішення. Головне дотримуватися всіх етапів проведення статистичного дослідження, а саме: складання анкети із перехресними запитаннями, обрання кількості респондентів та місць їх опитування, обробки результатів в прикладній програмі та якісний аналіз отриманих результатів, за допомогою якого приймаються управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Паянок Т.М. Задорожня Т.М. Статистичний аналіз даних: навчальний посібник. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. 312 с.

ПЕЛЕШОК Яна Валентинівна, студентка

Науковий керівник: **Остапенко Я.О.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління обліку бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

За нинішніх умов підприємства отримали самотійність, наслідком чого стала необхідність підвищення ефективності управління виробничо-економічною та фінансовою діяльністю для отримання стабільного доходу як основного джерела формування власних фінансових ресурсів, достатніх не тільки для забезпечення безперервної операційної діяльності, а й цілеспрямованого розвитку. Управління дохідністю – це прийняття рішень щодо його формування, розподілу та використання із врахуванням особливостей виробничо-економічної діяльності підприємства та параметрів ринкового середовища [1, с. 135].

В умовах нестабільності здійснювати управління підприємствами, зокрема його прибутком, дуже складно через нестійкість та непередбачуваність якісних і кількісних змін в національній та світовій економіці. Дана непередбачуваність є результатом дії комплексу факторів, головними з яких є такі: соціально-політична нестабільність у державі; занижка ефективності державного регулювання національної економіки; нестійкість нормативно-правової бази, зокрема податкової; знецінення національної валюти внаслідок інфляції; «в'язкість» економічного середовища, тобто складнощі переміщення (залучення) необхідних ресурсів для виробництва продукції.

В таких умовах управління прибутком має носити комплексний характер і охоплювати всі напрями діяльності підприємства; враховувати необхідність швидкої управлінської реакції при виникненні дестабілізуючих ситуацій у зовнішньому та внутрішньому середовищі; передбачати розробку багатоваріантних рішень для врахування альтернативних можливостей формування та використання прибутку; базуватися на стратегічних напрямках розвитку підприємства [2, с. 84].

Аналізуючи рівень прибутку, необхідно особливу увагу приділяти динаміці його змін. Оскільки динаміка характеризує розвиток явища в часі, аналіз динаміки уможливорює прогнозування майбутнього рівня прибутку, і на цій основі - перспективні напрямки розвитку підприємства. Одним із головних завдань аналізу динаміки зміни прибутку підприємства є встановлення закономірностей зміни рівнів явища, що вивчається. Крім постійної дії систематичних і випадкових факторів, рівень ряду динаміки

прибутку перебуває також під впливом обставин, зумовлених періодичністю економічних коливань.

Аналіз структури, динаміки і визначення відносних показників має велике значення в системі оцінки фінансових результатів діяльності підприємств, однак вони відображають лише минулий і сучасний стан досліджуваних ознак. Очевидно, що ринкова економіка вимагає визначення прогностичних оцінок показників. Серед методів прогнозування важливе місце займають регресійно-кореляційний аналіз та трендові моделі. Однак дані методи висувають певні вимоги до вихідної інформації та факторних показників, і їх некоректне використання може призвести до хибних висновків. Так, автори монографії М.Д. Білик та Т.О. Білик під час побудови економіко-математичної моделі формування чистого прибутку малих промислових підприємств включають усі об'ємні показники (що є небажаним), а також фактор під назвою «якість системи менеджменту» без пояснень, що розуміється під цим фактором і як він вимірюється. Крім того, у кінцевій побудованій регресійній моделі частина факторних показників є незначущою [3, с. 170].

Регресійні моделі займають значне місце для виявлення впливу чинників на досліджувані показники, однак для прогнозування зазвичай використовують трендові, які за умов коректного застосування дають досить надійні результати.

Сучасні засоби забезпечення управління процесом формування прибутку не завжди дозволяють оптимізувати вплив вищенаведених факторів на кінцевий результат. Таким чином, для забезпечення сталого підвищення доходів підприємств в умовах динамічних змін, що відбуваються в економіці, потрібно вирішувати проблему розробки ефективних засобів управління прибутком. Це дозволить на підставі обґрунтованого економічного аналізу з використанням економіко-математичного моделювання та сучасних інформаційних технологій отримати об'єктивне управлінське рішення у визначенні стратегії розвитку підприємства. У зв'язку з цим, для розробки таких засобів необхідно широке застосування економіко-математичних методів і моделей, які дозволяють дослідити закономірності змінення прибутку, формалізувати фактори зовнішнього і внутрішнього середовища та створити єдиний інформаційний простір прийняття рішень щодо управління дохідністю [4, с. 156].

Список використаних джерел:

1. Костирко Л. А. Фінансовий механізм забезпечення прибутковості підприємств: проблеми, інструменти, перспективи: Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 180 с.
2. Дікань Л.В. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз: Монографія. – Харків: СПД Лібуркіна Л.М., 2008. – 92 с.

З. Білик М.Д., Білик Т.О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування : монографія. Київ : ПанТот, 2012. 280 с.

Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств/ М.Я.Коробов [Навч. Посібник] – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 378 с.

ПЕТРУШЕНКО Юрій Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин
ВОРОНЦОВА Анна Сергіївна, к.е.н., старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин
БАРВІНОК Вероніка Юріївна, аспірант
ГЛУБОКА Наталія Андріївна, студентка
Сумський державний університет

ВИЯВЛЕННЯ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ МІЖ МІЖНАРОДНОЮ МІГРАЦІЄЮ ТА ФІНАНСОВОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ

У сучасному глобалізованому світі відбувається посилення інтеграційних процесів, що впливають на взаємозалежність національних економік та міжнародних ринків та знаходять своє відображення в усіх сферах діяльності, зокрема і в фінансовій, і в соціально-трудовій. В Україні тренд інтеграції розпочався наприкінці ХХ ст., трансформаційні зміни економіки призвели до установа міжнародної міграції, зокрема трудової, як постійного безперервного явища. В результаті, вплив мігрантів на рух фінансових ресурсів потенційно мають вплив на процеси фінансової інтеграції в країні, на дослідження чого і спрямована дана робота.

Виявлення закономірностей між міжнародною міграцією та фінансовою інтеграцією вимагає розгляду сутності та факторів, що визначають кожен процес окремо. За визначенням Світового банку, міжнародна міграція – це «переміщення людей через кордони інших країн» [3], що зазвичай пов'язується з певною метою (навчання, робота, політичний захист тощо. Головними показниками, що характеризують динаміку даного явища зазвичай є потік громадян закордон в числовому вимірі та потік їх грошових переказів. Під грошовими переказами мігрантів розуміють частину доходу міжнародних робітників-мігрантів, що повертається з країни працевлаштування в країну походження [4].

Відповідно до Звіту про фінансову інтеграцію Європейського Союзу, фінансова інтеграція – це елемент фінансового розвитку, що підкреслює рівень глобалізованості фінансової системи [1]. Також її розглядають як «процес гармонізації національних фінансових систем з міжнародним або наднаціональним фінансовим ринком в рамках міжнародного економічного простору» [6]. До показників міжнародної фінансової інтеграції можна віднести індикатори глобалізації, зокрема фінансової; масштаб міжнародного руху капіталу, питома вага іноземного капіталу в національній фінансовій системі.

Дослідження закономірностей між міжнародною міграцією та фінансовою інтеграцією проведено на прикладі України, оскільки згідно з

досліджень OECD, саме країни, що розвиваються є більш інтеграційно активні. Для цього проведений кореляційний аналіз, що дозволяє оцінити ступінь та напрям взаємозв'язку між показниками. Масив даних для аналізу буде включати наступні показники (табл. 1), зібрані за 2008-2019 роки з офіційних статистичних джерел [2], [3], [5].

Таблиця 1

Вхідні дані для кореляційного аналізу

Блок	Показники	Позначення
Показники фінансової інтеграції	Індекс фінансової глобалізації KOF	x1
	Внутрішні кредити у фінансовому секторі, % від ВВП	x2
	Грошові перекази, в іноз. валюті млрд. дол.	x3
	Чисті ПІІ, млн. дол.	x4
	Курс валют дол. США/грн.	x5
	Курс валют євро/грн.	x6
Показники міжнародної міграції	Міграційний потік, тис. осіб	x7
	Особисті грошові перекази, млрд. дол.	x8

Кореляційний аналіз передбачає по собі розрахунок коефіцієнтів кореляції Пірсона між обраними змінними, що математично мають наступний вигляд (форм. 1). Отримане значення знаходиться в діапазоні від -1 до +1, де знак вказує на напрям зв'язку (прямий чи обернений), а близькість до одиниці силу (від 0,7 вважається сильним зв'язок) [0].

$$r_{x_n x_m} = \frac{\sum_{i=1}^N (x_n - \bar{x}_n)(x_m - \bar{x}_m)}{\sqrt{\sum_{i=1}^N (x_n - \bar{x}_n)^2} \sqrt{\sum_{i=1}^N (x_m - \bar{x}_m)^2}} = \frac{\overline{x_n x_m} - \bar{x}_n \bar{x}_m}{\sqrt{(\overline{x_n^2} - \bar{x}_n^2)(\overline{x_m^2} - \bar{x}_m^2)}} \quad (1)$$

де x_n, x_m – значення n - та m - елемента вибірки;

$\bar{x}_n, \bar{x}_m$ – вибіркові середні значення;

$\overline{x_n x_m}$ – середнє значення добутку x_n і x_m ;

$\overline{x_n^2}, \overline{x_m^2}$ – середнє значення квадратів ознак x_n і x_m ;

N – загальний об'єм вибірки

Результати кореляційного аналізу представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Кореляційна матриця щодо виявлення закономірностей між міжнародною міграцією та фінансовою інтеграцією

	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8
x1	1							
x2	-0.478	1						
x3	0.3142	-0.7237	1					
x4	-0.7316	-0.0162	-0.1581	1				
x5	0.8311	-0.7337	0.5431	-0.5757	1			
x6	0.8307	-0.7166	0.5411	-0.5913	0.9982	1		
x7	-0.4484	0.2872	0.1371	0.2275	-0.533	-0.542	1	
x8	0.7632	-0.5865	0.4892	-0.7135	0.8081	0.8178	-0.447	1

Джерело: отримано на основі власних розрахунків.

В результаті проведеного аналізу виявлено наступні закономірності:

- між міграційним потоком людей та показниками фінансової інтеграції не виявлено сильних лінійних закономірностей;
- між особистими грошовими переказами мігрантів та індексом фінансової глобалізації, курсами валют спостерігається сильна та пряма лінійна залежність, натомість з прямими іноземними інвестиціями – обернена щільна залежність.

Підсумовуючи проведене дослідження відмітимо, що фінансова інтеграція та міжнародна міграція є наслідками посилення процесу інтеграції у світі. Проведене дослідження дозволяє підтвердити припущення, що між міжнародною міграцією та фінансовою інтеграцією існує залежність, що була виявлена на прикладі України в результаті кореляційного аналізу. Він дозволяє стверджувати, що при збільшенні грошових переказів мігрантів відбудеться збільшення індексу фінансової глобалізації та курсів валют (долар, євро) та навпаки. При цьому, грошові перекази мігрантів негативно впливають на прямі іноземні інвестиції (порівнюючи дані показники за обсягом відмічається суттєве перевищення переказів мігрантів). Виявлені закономірності становлять економічний інтерес з точки зору державного регулювання міграційних процесів та буде покладений в основу подальших досліджень в цьому напрямі.

*Робота виконана у рамках держбюджетної науково-дослідної розробки
«Реформування системи освіти впродовж життя в Україні для запобігання
трудої еміграції: коопетиційна модель інституційного партнерства»
(номер державної реєстрації: 0120U102001).*

Список використаних джерел

1. Financial Integration and Structure in the Euro Area. European Central Bank, 2020. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/fie/ecb.fie202003~197074785e.en.pdf>.
2. KOF Globalisation Index. KOF Swiss Economic Institute, 2020. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>.
3. Migration and Remittances. World Bank, 2019. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/labormarkets/brief/migration-and-remittances>.
4. Russell S. S. Remittances from international migration: A review in perspective World Development. 1986. №14 (6). P. 677-696. DOI: 10.1016/0305-750X(86)90012-4.
5. Статистика Національного Банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.

6. Петренко О.О. Форми прояву глобальних фінансових дисбалансів в процесі еволюції фінансової глобалізації. *Стратегія розвитку України*. 2013. №2. С. 224-232.

7. Лавров Є. А. Математичні методи дослідження операцій : підручник / за ред. Є. А. Лавров, Л. П. Перхун, В. В. Шендрик та ін. Суми : Сумський державний університет, 2017. 212 с.

ПИВАВАР Ярослав Вадимович, студент

Науковий керівник: **Єрмоленко О.О.**, к.е.н., доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУКУПНОСТІ ЗАХОДІВ ІЗ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ

Для систематизації і структуризації засобів здійснення електронного врядування на основі специфікації цілей пропонується використовувати як приклад розгортання функції якості у вигляді «будинку якості».

У зазначеному «будинку якості» вимоги споживачів оцінюються за допомогою матриці, в якій описуються технічні характеристики продукту і цілі проекту. У результаті розгортання функції якості, найважливіші аспекти специфікації продуктів перетворюються на параметри процесу, що дозволяє суттєво підвищити рівень керованості процесу і, таким чином, покращити якість продукції в очах споживачів. У рамках представленого дослідження розгортання функції якості пропонується використовувати для встановлення пріоритетності засобів здійснення електронного врядування на основі стратегічних цілей розвитку електронного врядування як на державному, так і на місцевому рівнях. Аналогічним чином на основі отриманих значень пріоритетності засобів здійснення електронного врядування в другій матриці обираються відповідні конкретні методи реалізації електронного врядування. Сутність даного підходу полягає в наступному.

На першому етапі обираються цілі розвитку електронного врядування, які зазначені вище. Обрані цілі записуються в колонку 1, що проілюстровано на рис. 1. Далі визначається важливість кожної окремої цілі на основі розрахунку коефіцієнту конкордації.

Коефіцієнт конкордації показує ступінь злагоженості суджень експертів по всім напрямкам (факторам, ознакам, параметрам). Коефіцієнт конкордації має значення від 0 до 1. Чим більший показник коефіцієнта конкордації, тим більший рівень злагоженості думок експертів.

При $W=1$ є повна узгодженість думок дослідників; якщо $W = 0$, то злагоженість майже відсутня [1, с. 326]. Формула коефіцієнту конкордації виглядає таким чином:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)} = \frac{12}{m^2(n^3 - n)} \left[\sum_{j=1}^m \left(\sum_{i=1}^n a_{ij} - \frac{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n a_{ij}}{n} \right)^2 \right] \quad (1)$$

де, n – кількість показників;
 m – кількість експертів;
 S – сума квадратів відхилень.

За розрахунками коефіцієнт конкордації склав 0,789, що свідчить про високу узгодженість думок експертів. У результаті дослідження була обрана найважливіша ціль – «Відкритість інформації про діяльність органів виконавчої влади». На другому місці: «Підвищення якості та доступності державних послуг», на третьому – «Моніторинг ефективності діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (ОМС)». Для побудови матриці (рис. 1) специфікації стратегічні цілі розвитку електронного врядування слід подолати наступні етапи.

На другому етапі визначається існуючий рівень реалізації цілей за п'ятибальною шкалою: 5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно, 1 – погано, що фіксується в колонці 2.

1. Стратегічні цілі розвитку електронного врядування	4. Засоби здійснення електронного врядування									3. Цілі				
		Доступний Інтернет (дешевий)	Безкоштовні точки доступу до Інтернет	Залучення ІТ спеціалістів	Тренінги для державних службовців	Інтернет опитування громадян	Можливість коментувати сайти	Проведення оцінки державних службовців	Важливість, %	2. Оцінка існуючого рівня	Цільові значення	Ступінь поліпшення	Ваговий фактор	Ваговий фактор, %
Підвищення якості та доступності адміністративних послуг		▲(6)	●(3)	■(1)	■(1)	●(3)	▲(6)	▲(6)	16,06	3	5	1,67	0,27	15,09
Моніторинг ефективності діяльності		▲(6)	●(3)	■(1)	●(3)	▲(6)	▲(6)	●(3)	14,23	2	5	2,5	0,36	20,07
Відкритість інформації		▲(6)	●(3)	■(1)	●(3)	▲(6)	●(3)	●(3)	17,52	3	5	1,67	0,29	16,47
Право громадян на доступ до інформації		▲(6)	●(3)	■(1)	■(1)	▲(6)	●(3)	●(3)	10,58	4	5	1,25	0,13	7,46
Участь громадян у державних справах		▲(6)	▲(6)	■(1)	■(1)	●(3)	▲(6)	▲(6)	11,31	3	5	1,67	0,19	10,63
Подолання цифрового розриву		▲(6)	●(3)	▲(6)	●(3)	●(3)	■(1)	■(1)	3,65	3	5	1,67	0,06	3,43

Надати громадянам можливість навчатися протягом усього життя	▲(6)	●(3)	■(1)	■(1)	▲(6)	■(1)	■(1)	6,93	3	5	1,67	0,12	6,52
Реструктуризація відносин з громадянами	▲(6)	●(3)	▲(6)	▲(6)	■(1)	●(3)	■(1)	5,84	2	5	2,50	0,15	8,23
Сприяння економічному розвитку	▲(6)	●(3)	■(1)	▲(6)	■(1)	■(1)	■(1)	9,85	3	5	1,67	0,16	9,26
Систематичне створення законодавчої бази	▲(6)	●(3)	■(1)	▲(6)	■(1)	■(1)	●(3)	4,01	4	5	1,25	0,05	2,83
Сума	60	33	20	31	36	31	28	239					
Пріоритет, %	25,1	13,8	8,4	13	15	13	11,7						
													1,77

■ – слабкий зв'язок (1); ● – середній зв'язок (3); ▲ – тісний зв'язок (6)

Рис. 1. Матриця специфікації стратегічні цілі розвитку електронного врядування

Джерело: побудовано автором за даними [2].

У цілому існуючий рівень можна охарактеризувати як середній, але за найважливішими цілями він середній і, навіть – поганий («Моніторинг ефективності діяльності органів виконавчої влади та ОМС»), або задовільний («Підвищення якості та доступності адміністративних послуг», що обумовлює гостру необхідність реалізації заходів здійснення електронного врядування.

На третьому етапі визначаються цілі проекту – бажані значення цілей розвитку електронного врядування також за п'ятибальною шкалою, що відображені на рис. 1. Наступним етапом є визначення заходів здійснення електронного врядування, які необхідно реалізувати для досягнення поставлених цілей.

На п'ятому етапі формується матриця взаємодії див. (рис. 1). Специфіка її формування полягає у визначенні взаємозв'язку між заходами та цілями. У кожній клітинці проставляється відповідний символ, який відображає міру взаємозв'язку між заходом та ціллю.

Отримані дані свідчать, що для покращення стану електронного врядування в Україні в цілому та на місцях слід провести ряд заходів, які повинні задовольняти кільком критеріям в один і той самий час, мають доповнювати один одного. Найбільш важливою подією є створення умов доступного (дешевого) Інтернету для громадськості. Також потрібно провести Інтернет-опитування громадян про їх задоволеність рівнем електронного врядування в Україні та по окремим регіонам та дізнатися можливі побажання чи рекомендації. Крім того слід розмістити декілька

безкоштовних точок доступу до мережі Інтернет для тих громадян, які не мають можливості провести Інтернет вдома.

Список використаних джерел:

1. Гавкалова Н. Л. Соціально-економічний механізм ефективності менеджменту персоналу : методологія та концепція формування : наукове видання. Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. 400 с.
2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.11.2020).

ПЛАСТУН Олексій Леонідович, д.е.н., професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин
Сумський державний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІНОВИХ РОЗРИВІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Гіпотеза ефективного ринку (ГЕР) – це теорія, яку, з одного боку, теоретичні фінансисти прирівнюють до метатеорії, а з іншого боку, це, мабуть, найбільш критикувана гіпотеза з боку практиків, які активно шукають її розбіжності з реальним життям (так звані аномалії). Імовірність виникнення цінових аномалій згідно з ГЕР визначається одним шансом із багатьох мільйонів [0].

Але вивчення численних невідповідностей від теоретичною і фактичною поведінкою ціни має важливий теоретичний і прикладний ефект як з огляду на розвиток теорії фінансових ринків, так і з суто практичних причин - розвиток практики трейдингу та побудова ефективних торгових стратегій.

Однією з таких аномалій є цінові розриви (різниця між цінами відкриття поточного ринкового дня та цінами закриття попереднього дня) [3].

Дослідження розривів цін в емпіричній літературі зосереджується на двох аспектах - підтвердженні їх виникнення та доведенні їх статистичної значущості, а також виявленні можливості його вигідне використання торговцями на різних розвинутих ринках [1].

У даній роботі досліджено виникнення розривів цін на українському фондовому ринку. В якості об'єкту аналізу обрано індекс UX за період 2009-2018 років. Використовуючи різні статистичні тести та методи, включаючи t-критерій Стюдента, ANOVA, критерій Манна-Уїтні, регресійний аналіз із фіктивними змінними, модифікований кумулятивний підхід та моделювання торгівлі перевірялась наступна гіпотеза: розриви цін породжують цінові паттерни на українському фондовому ринку (H1) [2].

Підсумкові результати дослідження представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Загальні результати для українського фондового ринку: тестування H1*

Method	День цінового розриву (позитивний розрив)	День цінового розриву (негативний розрив)	День після цінового розриву (позитивний розрив)	День після цінового розриву (негативний розрив)
Аналіз середніх	+	+	-	+

t-test	-	+	-	-
ANOVA аналіз	-	+	-	-
Тест Mann-Whitney	-	+	-	-
Регресійний аналіз з фіктивними змінними	-	+	-	-
Модифікований метод CAR	+	+	-	+
Разом	2	6	0	2

* "+" – аномалія підтверджена, "-" – аномалія не підтверджена

Джерело: побудовано автором за даними Української біржі (www.uk.ua).

Ми знайшли дуже вагомі докази на користь аномальної цінової поведінки в дні негативних розривів: ціни, як правило, знижуються в день негативного розриву. Однак цей імпульсний ефект короткочасний. На наступний день після негативного розриву статистично значущих ефектів імпульсу не спостерігається. У разі позитивних розривів не виявлено ненормальної поведінки цін або цінових закономірностей. Схоже, інвестори та торговці на українському фондовому ринку втрачають свою раціональність лише у випадку негативних подій.

Наявність імпульсного ефекту після негативних розривів свідчить проти гіпотези ефективного ринку та ефективності фондового ринку України. Як результат, на українському фондовому ринку можуть бути можливості для отримання надприбутку.

Список використаних джерел:

1. Caporale, G. M., Plastun, A. (2017). Price gaps: another market anomaly? *Investment Analysts Journal*. Vol. 46, No. 4, 279-293.
2. Plastun Alex, Inna Makarenko, Lyudmila Khomutenko, Svitlana Shcherbak and Olha Tryfonova (2019). Exploring price gap anomaly in the Ukrainian stock market. *Investment Management and Financial Innovations*, 16(2), 150-158. doi:10.21511/imfi.16(2).2019.13
3. Plastun Alex, Xolani Sibande, Rangan Gupta, Mark E. Wohar, (2020), Price gap Anomaly in the US Stock Market: The Whole Story, *The North American Journal of Economics and Finance*, 52 <https://doi.org/10.1016/j.najef.2020.101177>
- Фаме, Ю. (1970), Ефективні ринки капіталу: огляд теорії та емпіричних доказів, *Journal of Finance*, № 25, с. 383-417.

ПОЛЬОВИК Людмила Володимирівна, студентка

Науковий керівник: **Титенко Л.В.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах нестабільного ринку питання прогнозування збуту продукції підприємства набувають особливої гостроти через необхідність оцінки та врахування впливу на збут усього комплексу факторів, що його визначають.

Проведення якісного прогнозування реалізації готової продукції дозволяє отримати відповідні дані, які можна використовувати як основу для планування, обґрунтування залучення інвестицій, а також складання виробничих планів у цілому, що надає перевагу в конкретному середовищі.

Проблеми прогнозування реалізації готової продукції висвітлювалися в зарубіжній і вітчизняній літературі. Зокрема їх дослідженню присвячено праці Г.Дж. Болта, П. Дойла, С. Дібб, Е. Діхтль, С.Ф. Голова, М.О. Данилюка, А.М. Єріної, М.Н. Крейніної та інших.

Під час проведення прогнозування обсягу збуту готової продукції необхідно відбирати найбільш істотні фактори, що впливають на сутність явища. Для цього застосовуємо кореляційний метод аналізу на основі даних ПрАТ “Конотопський хлібокомбінат” (рис. 1).

Роки	Готова продукція тис. грн	Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, тис. грн	Середня кількість працівників, числ	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн	Основні засоби, тис. грн	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн	Виробничі запаси, тис. грн
2010	2	361	214	258	1573	37	562
2011	3	362	214	354	2689	36	675
2012	1	257	214	427	2688	157	756
2013	1	243	217	374	2397	100	998
2014	1	237	216	498	2622	316	1547
2015	2	267	212	577	3127	33	1831
2016	3	303	207	669	3894	666	1811
2017	3	284	172	330	3626	370	1952
2018	3	373	161	874	3867	542	2185
2019	4	436	159	590	3681	331	2112

Рис. 1. Вихідні дані

Джерело: розроблено автором на основі [1]

В якості фактор кредиторську заборгованість за розрахунками з оплати праці (x_1), середню кількість працівників (x_2), дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (x_3), основні засоби (x_4), кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги (x_5) та виробничі запаси (x_6).

Після проведення кореляції було отримано матрицю парних коефіцієнтів кореляції (рис. 2).

	Готова продукція тис. грн	Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, тис. грн	Середня кількість працівників, числ	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн	Основні засоби, тис. грн	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн	Виробничі запаси, тис. грн
Готова продукція тис. грн	1						
Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, тис. грн	0,815236999	1					
Середня кількість працівників, числ	-0,738755707	-0,618656995	1				
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн	0,350664148	0,244844272	-0,494611142	1			
Основні засоби, тис. грн	0,648721518	0,23611557	-0,70367241	0,733754435	1		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн	0,433545648	0,147173021	-0,53985222	0,687841807	0,780110175	1	
Виробничі запаси, тис. грн	0,534300436	0,190126461	-0,739946629	0,731647729	0,868115223	0,69874002	1

Рис. 2. Матриця парних коефіцієнтів кореляції

Джерело: розроблено автором на основі [1]

За отриманими результатами кореляційного аналізу можна зробити наступні висновки. На виготовлення та реалізацію готової продукції сильний вплив мають кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, а середній вплив – виробничі запаси та основні засоби. Обернений сильний вплив на виготовлення та реалізацію готової продукції має середня кількість працівників. Мультиколінеарність в отриманій матриці парних коефіцієнтів кореляції відсутня.

Щодо аналізу виробництва готової продукції то на величину витрат, прибуток та рентабельність підприємства впливають темпи зростання обсягу реалізації готової продукції, тому даний аналіз має важливе значення.

Основними напрямками аналізу виробництва готової продукції є:

оцінка рівня виконання плану (прогнозу) та динаміки реалізації готової продукції, асортименту і структури, аналіз рівномірності та ритмічності реалізації готової продукції;

аналіз виконання договірних зобов'язань щодо поставок готової продукції (виконання плану поставок за місяць та наростаючим підсумком у цілому по підприємству щодо окремих споживачів та видів продукції, аналіз розміру партій готової продукції, необхідна кількість транспортних засобів, щодо поставок готової продукції);

аналіз ринку збуту готової продукції (оцінка структури ринку збуту, місткості та частки);

оцінка каналів збуту та мереж розповсюдження готової продукції (оцінка динаміки, структури розповсюдження продукції та каналів збуту, оцінка охоплення ринку збуту);

аналіз цінової політики підприємства на товарних ринках (оцінка змісту процедур установлення ціни, рівня цін для визначення обґрунтованості конкретної ціни на продукцію);

визначення впливу різних факторів на зміну величини цих показників; розроблення заходів для збільшення обсягів реалізації готової продукції" [2].

Слід зазначити, що обсяг виробництва і реалізації продукції є взаємозалежними показниками тому на підприємстві вони повинні бути збалансованими.

В умовах обмежених виробничих можливостей і необмеженого попиту на перше місце виходить обсяг виробництва продукції. Але в міру насичення ринку і посилення конкуренції не виробництво визначає обсяг продажів, а навпаки, можливий обсяг продажів є основою розробки виробничої програми. Підприємство має виробляти тільки ті товари і в такому обсязі, які воно може реально реалізувати [3].

Отже, можна зробити висновок, що реалізація продукції – є важливою заключною стадією кругообігу коштів підприємства. Основна мета аналізу обсягів виробництва і продажів продукції – це збільшення обсягів реалізації продукції шляхом розширення частки ринку й отримання максимального прибутку; пошук найефективніших шляхів збільшення обсягу випуску і покращення якості продукції; дослідження внутрішніх резервів зростання обсягу виробництва.

Кореляційний аналіз є методом встановлення зв'язку і виміру тісноти між певними спостереженнями, які можна вважати випадковими і вибраними із сукупності.

Список використаних джерел:

1. Приватне акціонерне товариство "Конотопський хлібокомбінат". SMIDA. URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/00379614>
2. Аналіз процесу реалізації готової продукції. URL: https://pidru4niki.com/1279051653665/ekonomika/analiz_protsestu_realizatsiyi_gotovoyi_produktsiyi
3. Радєва О. Г., Грінченко А. Ю. Аналіз обсягу випуску та реалізації готової продукції на підприємстві тов «ТІСІЕС ГРУП». *Міжнародний науковий електронний журнал Л'ОГОС. ONLINE*. 2019. №4. С.1-8. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/article/view/525/529>
4. Tytenko L. Expansion of functions of accounting and analytical support in management of the enterprise's strategic development. Coastal Regions: Problems and Paradigms of Socio-Economic Development: Collective monograph. Riga, Latvia: Publishing House «Baltija Publishing», 2018. P. 488-509

ПУРИК Анастасія Юріївна, студентка

*Науковий керівник: Линенко А.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування*

Запорізький національний університет

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розвиток цифрової інфраструктури сучасного світу змінює «правила гри» в усіх галузях, усуваючи на своєму шляху при цьому більш традиційні моделі. Діджиталізація загалом привносить зміни у всі сфери суспільного життя, що навіть лише опосередковано можуть бути пов'язані з використанням цифрових технологій.

Діджиталізація фінансових послуг сприяє підвищенню фінансової грамотності населення, спрощенню механізму проведення фінансових операцій, а тому приваблює все більше користувачів. Оцифрування надає будь-якій інформації таких характеристик, як: адресність, програмованість, комунікабельність, запам'ятовуваність, відстежуваність і асоціативність [1]. Потреба в розробці спеціальних програм і створенні нового, більш сучасного механізму надання банківських послуг на фінансовому ринку, зумовила появу нових учасників – FinTech-компаній (фінтех). Сьогодні фінтех-компанії пропонують споживачам широкий спектр рішень – від платежів та аналізу фінансових даних до послуг із кредитування та краудфандингу [2].

Саме тому Національний банк України приділяє значну увагу перспективам розвитку фінансового та банківського секторів з точки зору інноваційних і діджитал-рішень, уважно стежить за тенденціями розвитку фінтех-галузі. Діджиталізація в банківському секторі України з кожним роком набирає обертів, що дає можливість поступово переводити банківську сферу до виключно цифрової. Проте, на даний момент рівень діджиталізації в Україні є значно нижчим за подібні показники у високорозвинених країнах світу.

Функціонування фінтех-компаній на фінансовому ринку України розпочалось у 1991 р. із заснування ІТ-компанії «Unity-bars», що спеціалізується на розробці та впровадженні банківського програмного забезпечення.

Динаміка збільшення кількості фінтех-компаній у період з 2000 р. до 2019 р. репрезентована на рис. 1. Так, у 2000 р. в Україні існувало лише 4 фінтех-компанії, однак у 2019 р. на ринку України налічувалося вже понад 110 цих компаній. Найбільш стрімке збільшення їхньої кількості спостерігається у 2014-2019 рр., що свідчить про інноваційний розвиток фінансового сектору та прагнення до вдосконалення фінансової системи.

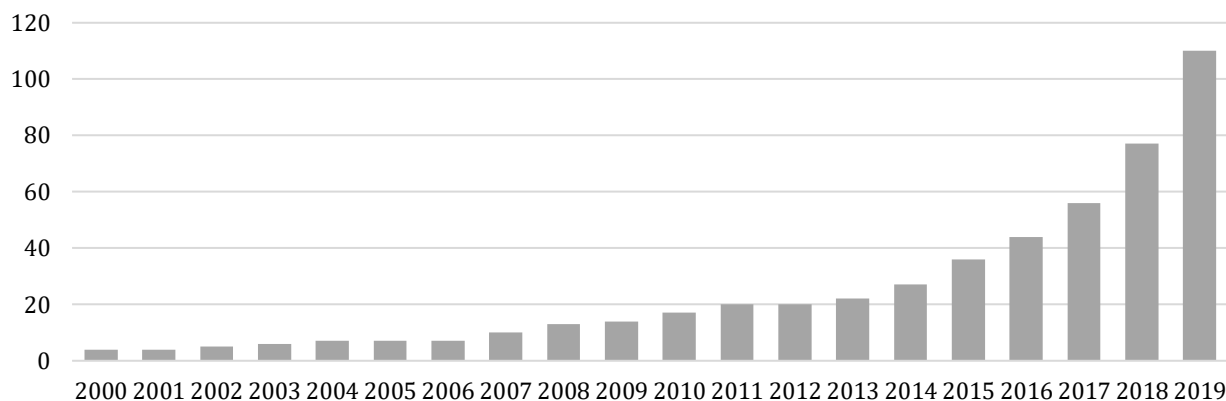

Рис. 1. Динаміка кількості фінтех-компаній в Україні за роком заснування

Джерело: побудовано автором за даними [3].

В червні 2018 р. було створено єдину фінтех-асоціацію «UAFIN.TECH», що ставить за мету формування і розвиток фінтех-екосистеми України. За проведеними асоціацією у лютому-травні 2019 р. дослідженнями серед фінтех-компаній і банків України з понад 110 респондентами було розподілено всі фінтех-компанії України за сферами діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл фінтех-компаній України за сферами діяльності за результатами опитування в лютому-травні 2019 р.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

З даних рис. 2 видно, що найбільш розповсюдженими є вже традиційні на міжнародному ринку моделі електронних платежів, мобільних гаманців та допоміжних технологій. При цьому з'являються й компанії, що працюють у менш розвинених на українському ринку сферах іншуртех, регтех, блокчейн. Значну зайнятість представляють компанії, зосереджені на кібербезпеці, що свідчить про потребу захисту даних, задіяних в електронному обігу.

Національний банк України затвердив єдину Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року, що передбачає інноваційний курс, кешлес та підвищення фінансової грамотності населення. Даний курс дасть змогу покроково створити повноцінну цифрову банківську систему з найбільш інноваційними фінансовими сервісами та доступністю до цифрових послуг. Основними завданнями Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року є: розробка та впровадження концепту повноцінної регуляторної «пісочниці» для швидкого тестування інноваційних проєктів; підвищення рівня фінансової обізнаності, залученості населення та бізнесу; запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг. НБУ здійснює: запровадження віддаленої ідентифікації та верифікації; імплементацію євродирективи PSD2; надання можливості миттєвих платежів із рахунку на рахунок у СЕП у форматі 24/7; посилення регуляторного периметру у сфері кібербезпеки [4].

На даний момент банківська діджиталізація зосереджена на просуванні технологій інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу. Ці технології дають можливість здійснювати віддалений доступ до більшості банківських послуг, що забезпечує доступність, спрощує процес надання й отримання послуг. Серед найбільш прогресивних платформ у цих інновацій: «Приват24», «PUMB», «Monobank», «Ощад 24/7», «Alpha Mobile Banking» та ін. Програма Цифрової держави НБУ та Мінцифри прискорює процес трансформації банківської сфери. За рахунок перехресного впровадження банками цифрових технологій на жовтень 2020 р. уже понад 25 млн українців можуть користуватись шерінгом цифрових документів додатку «Дія» в інтернет-банкінгу [5].

Отже, Україна поступово провадить шлях діджиталізації, а клієнти банків уже можуть користуватись більшістю банківських послуг он-лайн. Подальший розвиток цих технологій зробить фінансові послуги доступними, комфортними та зрозумілими кожному. При цьому банківським установам необхідно впроваджувати інновації, щоб утримувати конкурентні позиції в умовах швидкої зміни інфраструктури фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Fichman R.G., Santos B.L., Zheng Z.E. Digital Innovation as a Fundamental and Powerful Concept in the Information Systems Curriculum. *MIS Quarterly*. 2014. Vol. 38. No. 2. pp. 329–353.
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 18.10.2020).
3. Каталог фінтех-компаній України – 2019. УАФІК. URL: <http://drive.fintechua.org/FintechCatalog19Ukr.pdf> (дата звернення: 16.10.2020).

4. Андрюшкін І.П., Надієвець Л.М. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми економіки*. Хмельницький, 2018. № 4. С. 195–200.

5. Шелудько С.А., Браткевич П.П. Вплив цифровізації на банківський бізнес в Україні. *Приазовський економічний вісник*. Запоріжжя, 2019. Вип. 5 (16). С. 334–339.

РЕШЕТНЯК Олена Іванівна, к.е.н., доцент, науковий співробітник
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ПРОГНОЗУВАННЯ ПУБЛІКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ЗА НАПРЯМКОМ "ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА"

Розвиток цифрових технологій та інновацій формують новий економічний облік світу. Цифрові технології торкаються більшості сфер сучасного суспільства, формуючі нові бізнес-моделі та змінюючи механізми економічних відносин. В більшості розвинутих країнах світу зростання цифрових даних демонструє експоненціальний тренд. Цифрова економіка вводить додатковий фактор формування конкурентоспроможності – доступ до нових технологій та даних, який стає рушійною силою зростання розглядається на рівні доступу до капіталу та інвестицій. Як відмічається в Digital economy Report 2019 [1], не зважаючи на різні темпи цифрової трансформації в країнах світу, процеси цифрової економіки впливають на економічний стан усіх регіонів. Цифрова економіка приносить із собою як можливості, так й формує нові виклики для країн світу, які залежать від здатності адаптуватися до нових умов. З одного боку, розвиток цифрової економіки в стимулює появу інновацій, нових професій, підвищення продуктивності праці, з іншого – може призвести до зростання економічної нерівності між країнами, залежності країн світу від лідерів світового цифрового ринку (США та Китай). Досліджуючи фактори впливу на розвиток цифрової економіки багатьма авторами відмічається важливість наукового та технологічного забезпечення [2,3]. Результати наукової діяльності оцінюють на основі наукометричного аналізу, зокрема кількістю наукових публікацій та патентів у відповідних галузях економіки.

Дослідження публікаційної активності науковців країн світу здійснюється на основі бази даних бібліометричних показників порталу SCImago Journal & Country Rank проекту візуалізації інформації, метою якого є розкриття структури наукових досліджень - «Форма науки» (Shape of Science) [4], що дозволить визначити найбільш популярні напрямки наукових досліджень, які стосуються розвитку цифрової економіки за напрямком - Computer Science.

Прогнозування наукового забезпечення розвитку цифрової економіки в Україні базується на побудові функцій апроксимації. Інструментом апроксимації динамічних потоків інформації щодо публікаційної та патентної активності є різноманітні трендові моделі. Як показали попередні дослідження найбільш доцільними є моделі, які описуються поліноміальними лініями тренду:

$$f(x) = a_0 + \sum_{n=1}^m a_n x^n, \quad (1)$$

де $a_0, a_1, \dots, a_m$ – коефіцієнти розкладу лінії тренду, які обчислюються за методом найменших квадратів. Дослідження швидкості та темпів зміни трендів публікаційної активності, а також їх напрямків (збільшення або зменшення) за допомогою методів математичного аналізу, як похідні (звичайна та логарифмічна відповідно) від функції, яка описує зміну трендів, що досліджуються. Швидкість зміни отриманих функцій трендів кількості наукових публікацій за напрямками наукового забезпечення розвитку цифрової економіки знаходиться як похідні за формулою:

$$v = f'(x), \quad (2)$$

а темп зміни функцій – як логарифмічні похідні за формулою:

$$T = \frac{f'(x)}{f(x)}. \quad (3)$$

Наступним кроком дослідження є прогнозування публікаційної активності за отриманими моделями за напрямками наукового забезпечення розвитку цифрової економіки для України.

Було побудовано моделі прогнозування публікаційної активності (табл. 1), оцінено адекватність отриманих моделей за критерієм R^2 , визначено темпи змін у відповідності до отриманих функціональних моделей та здійснено прогнозування публікаційної активності та кількості патентів за отриманими моделями.

Таблиця 1

Прогнозування публікаційної активності за тематичними напрямками в Україні

Модель	R ²	Темп зміни функції тренду, T	Прогноз, од.		
			2020	2021	2022
Публікації за усіма тематичними розділами за напрямом комп'ютерні науки					
y = 61.652x ² - 410.85x + 1693.5	0.94	$\frac{123.304x - 410.85}{61.652x^2 - 410.85x + 1693.5}$	3750	4634	5641
Artificial Intelligence					
y = 2.2208x ² + 3.0922x + 31.548	0.61	$\frac{4.4416x + 3.0922}{2.2208x^2 + 3.0922x + 31.548}$	284	334	388
Computer Networks and Communications					
y = 29.031x ² - 261.8x + 882.88	0.85	$\frac{58.062x - 261.8}{29.031x^2 - 261.8x + 882.88}$	1167	1515	1921
Computer Vision and Pattern Recognition					
y = 2.6721x ² - 16.237x + 35.905	0.66	$\frac{5.3442x - 16.237}{2.6721x^2 - 16.237x + 35.905}$	141	181	226

Джерело: розраховано автором за [4]

Взагалі, аналізуючи тенденцію наукового забезпечення розвитку цифрової економіки в Україні можливо визначити, що вона є

нерівномірною, схильною до стрибків та падінь, що ускладнює процес прогнозування.

Таким чином, обґрунтована необхідність наукового забезпечення розвитку цифрової економіки в країні з метою запобігання збільшенню розриву між рівнем цифровізації економік розвинутих країнах та країнами, які розвиваються. Запропоновано методичний підхід прогнозування наукового забезпечення розвитку цифрової економіки на основі проведення бібліометричного аналізу. Отримані прогнозні моделі дозволяють прогнозувати публікаційну та патентну активність науковців світу за тематиками, які стосуються цифровізації економіки. Але проведенне прогнозування показано, що нерівність в рівні наукового забезпечення розвитку цифрової економіки між провідними країнами світу та Україною буде збільшуватися найближчим часом, якщо на державному рівні не будуть прийняті негайні заходи щодо стимулювання власних розробок в сфері цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. UNCTAD. Digital Economy Report. Value creation and capture: implications for developing countries. 2019. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/der2019_en.pdf
2. Astakhova, E., Reshetnyak, E., Ilchenko, V. The Analysis of Trends and the Assessment of the Worldwide High-Tech Production. Development, IOP Publishing Ltd IOP, Conference Series: Earth and Environmental Science, 2019, Vol. 272, 3. Section two. URL: DOI:10.1088/1755-1315/272/3/032218.
3. Kyzym M., Khaustova V., Reshetnyak O., Danko N. Research on Problems of Development of Science under Conditions of Adapting to the Digitalization of the Economy / International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE), Vol.8, Issue 3C, 2019, 7-13, URL: DOI:10.35940/ijrte.C1002.1183C19
4. SCImago Journal & Country Rank. URL: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2018>

РИМАР Максим Олександрович, студент

Науковий керівник: **Мазур Н.А.**, професор, д.е.н., завідувач кафедри економіки підприємства

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Міжнародна торгівля має свої особливості, форми та види. Постійно триває процес уніфікації норм і правил, відбувається адаптація, неминуча для кожного підприємства, що вступає у світове торгове співтовариство. Сьогодні на експортному ринку домінують переважно великі українські компанії, але вже багато малих і середніх компаній усвідомили свою можливість закріпитися на світовому ринку. Завдяки їхній інноваційній силі, гнучкості й швидкості реагування на ринкові тенденції і бажання замовників – вони мають великий потенціал для майбутнього.

Через низку причин експортна діяльність є складнішою та багатокомпонентнішою, аніж діяльність на внутрішньому ринку. Поряд із перевагами виходу на зовнішній ринок з'являються додаткові ризики, зникають стереотипи «своїх» національних способів ведення бізнесу, підвищується рівень відповідальності персоналу та конкурентоспроможності всього підприємства загалом [1].

Для дослідження стану та проблем конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках нами було обрано 10 видів товарів, експорт яких по Україні перевищує 1 млрд дол. США – табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка обсягів українського та світового експорту товарів

тис. дол. США

№ з/п	Код УКТ ЗЕД та назва товару	Україна			Світ		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019
1	10 зернові культури	6501134,3	7240558,1	9633333,9	104323612	112321371	110759356
2	12 насіння і плоди олійних рослин	2060121,4	1954149,8	2563242,3	98106662	100372277	97041468
3	15 жири та олії тваринного або рослинного походження	4605666,2	4496511	4732237,5	99770693	94232860	88675578
4	23 залишки і відходи харчової промисловості	1051170	1224764,2	1486234,6	70074840	79307641	76435753
5	26 руди, шлак і зола	2735727,6	3035252,9	3590241,3	200335156	214934782	239326121
6	44 деревина і вироби з деревини	1204308	1492545,2	1398290,4	135170680	147851378	134769209

7	72 чорні метали	8666248,4	9936987,2	8735988,2	372975634	422415897	371726918
8	73 вироби з чорних металів	896540,2	1109874,9	1041630,9	284064252	314436880	307050982
9	84 реактори ядерні, котли, машини	1728053,5	1724305,6	1692401,5	2066579275	2275049322	2209701887
10	85 електричні машини	2548778,6	2930412,2	2772044,3	2524965688	2746040376	2702001253
	Загальна сума експорту	43264736	47334987	50054605,8	17561036930	19310111006	18710834919

Джерело: розраховано автором за даними [2, 3, 4]

Для того, щоб оцінити конкурентоспроможність вітчизняних товарів, нами було проведено аналіз динаміки зміни суми експорту за видами товарів за 2017-2019 роки та розраховано коефіцієнт відносної експортної конкурентоспроможності (RXA) – табл. 2.

Таблиця 2

**Динаміка коефіцієнта відносної експортної спеціалізації
українських товарів, 2017-2019 роки**

№ з/п	Код УКТ ЗЕД та назва товару	RXA			
		2017	2018	2019	Середнє
1	10 зернові культури	25,3	26,3	32,5	28,0
2	12 насіння і плоди олійних рослин	8,5	7,9	9,9	8,8
3	15 жири та олії тваринного або рослинного походження	18,7	19,5	19,9	19,4
4	23 залишки і відходи харчової промисловості	6,1	6,3	7,3	6,6
5	26 руди, шлак і зола	5,5	5,8	5,6	5,6
6	44 деревина і вироби з деревини	3,6	4,1	3,9	3,9
7	72 чорні метали	9,4	9,6	8,8	9,3
8	73 вироби з чорних металів	1,3	1,4	1,3	1,3
9	84 реактори ядерні, котли, машини	0,3	0,3	0,3	0,3
10	85 електричні машини	0,4	0,4	0,4	0,4

Джерело: розраховано автором

Аналіз одержаних значень RXA дозволяє зробити кілька важливих висновків. Згідно розрахунків лідерами з міжнародної спеціалізації в Україні є зернові культури (середній Квес = 28) і жири та олії тваринного або рослинного походження (19,4 відповідно).

Такі товари як електричні машини (0,4) та реактори ядерні, котли, машини (0,3) є недостатньо конкурентоздатними на світовому ринку і не спеціалізовані на міжнародну торгівлю. Решта товарів мають достатньо високий коефіцієнт – в межах від 1,3 до 9,3.

Невтішним для української економіки є той факт, що більшість експортної продукції є товарами сільського господарства, добувної та лісової промисловості, тобто мають низьку додану вартість і в недостатній мірі збагачують державний бюджет. В глобальній економіці має місце одна цікава закономірність. В довгостроковій перспективі ціни на сировину відносно цін на послуги і робочу силу знижуються. Тому країна, яка продає

сировину завжди програє тій країні, яка виробляє кінцеві продукти з вищою доданою вартістю [1]. Для ефективної діяльності економіки в сучасних умовах необхідне виробництво та експорт високотехнологічних кінцевих товарів, а не продаж сировини та напівфабрикатів.

Основними перешкодами, на думку опитаних Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій експортерів, є відсутність спрощених правил визначення походження товару та тривале очікування оформлення експорту на митниці. Проблема неякісної інфраструктури стала менш актуальною (7-ме місце), хоча у 2017 та 2018 роках посідала першу сходинку. Корупція вперше увійшла до топ-5 перешкод при експорті. Відповідний показник зростає під час кожної хвили опитування, починаючи з 2016 року [5].

Таким чином, можемо зробити висновки щодо основних проблем та перешкод у зростанні конкурентоспроможності української продукції на світових ринках:

- 1) більшість експортної продукції є товарами сільського господарства, добувної та лісової промисловості, тобто мають низьку додану вартість і в недостатній мірі збагачують державний бюджет;
- 2) відсутність спрощених правил визначення походження товару та тривале очікування оформлення експорту на митниці;
- 3) учасники ЗЕД найчастіше використовують Інтернет, однак більш активно – для пошуку інформації про регулювання ЗЕД в Україні.

Список використаних джерел:

1. Мазур Н.А., Кушнір О.К., Семенець І.В. Місце України на зовнішніх ринках: стан і проблеми *Інфраструктура ринку : електронний наук.-практ. журнал*. Одеса, 2019. Вип. 35. С.86-93. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct35-12>.
2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України : офіц. сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Міжнародна торгівля товарами – Експорт 2001-2019. Міжнародний торговий центр (International Trade Centre (ITC)). URL : <https://www.intracen.org/itc/market-info-tools/statistics-export-product-country/>.
4. Список експортерів для обраного товару. Міжнародний торговий центр (International Trade Centre (ITC)). URL: https://www.trademap.org/tradestat/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm.
5. П'ята хвиля щорічного опитування українських експортерів та імпортерів. Тема 3. Спрощення процедур торгівлі в Україні: Угода про асоціацію, перешкоди ЗЕД та роль бізнес-асоціацій. URL: http://tfdialogue.ier.com.ua/wordpress/wp-content/uploads/2020/11/IER_TradeSurvey_2020_Topic_3_20.11.2020_upd-1.pdf

САВЧИН Ірина Зіновіївна, к.е.н., доцент кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківського національний технічний університет нафти і газу

ЗНАЧЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Регіони, як і підприємства, диференціюються відповідно до спеціалізації за економічними, технологічними, організаційними та інформаційними критеріями. Крім того, науково-технічний і економічний прогрес у регіонах супроводжується конкурентними процесами, через які здійснюється вибір найбільш ефективних форм управління. Крім того, під час зміни основ політики економічного розвитку регіонів на національному рівні, регіони змушені конкурувати в процесі отримання внутрішньодержавної підтримки, ефективність використання якої оцінюється на основі ринкових критеріїв.

В наш час розробляється багато методів і заходів, які могли б в умовах нестабільної динаміки розвитку стимулювати зростання і створювати стимули для забезпечення еволюції регіонів. Згідно з базовою концепцією Й. Шумпетера, найбільш ефективним методом є створення інновацій [1].

Одночасно з їхнім створенням необхідно забезпечувати підтримку суб'єктів, які можуть брати активну участь в створенні інновацій – підприємств, бізнес-інкубаторів, окремих суб'єктів господарювання, науково-дослідних інститутів, центрів розвитку.

Базуючись на концепції «регіонів як бізнес-центрів», можна визначити два напрями діяльності регіонів, спрямовані на прискорення економічного розвитку [2]. Перший базується на адаптації регіональної політики до сучасних умов, другий спрямований на створення змін і використання ефектів для прискорення розвитку. В першому випадку, головним інструментом розвитку є реалізація політики економічного розвитку регіонів на основі широкого аналізування економічного стану регіону та його зовнішнього середовища в контексті стабільності та нестабільності економіки,

У період стабільності – економіка діє на основі зворотного компенсаційного зв'язку. Динаміка основних макроекономічних змінних характеризуються чіткими трендами, а прогнози формуються з високим рівнем точності і мають значну практичну цінність. За таких умов активно здійснюються довгострокові інвестиції у технічну, соціальну або екологічну інфраструктуру. Стабільні економічні процеси, високий рівень безпеки та прогнозованості не викликають або не вимагають якісних змін, які

стимулюють розвиток виробничих процесів, або удосконалюють чи розширюють види діяльності. Органи місцевого самоврядування повинні враховувати, що існує значний ризик, пов'язаний із періодами стабільності, які можуть спричиняти економічну стагнацію, що виникає у результаті зниження ділової активності та сповільнення темпів розвитку регіонів. Тому необхідно забезпечити інноваційний підхід для того, щоб утримувати високі темпи зростання економіки і сформувати необхідні резерви на випадок функціонування у періоди нестабільності. Адже у періоди нестабільності відбуваються структурні зміни примусового характеру, а розвиток економіки є непрогнозованим і вся система схильна до частих і глибоких перетворень. У такій ситуації здійснюється прогнозування змін, які відбуваються, і визначаються регіони, де спостерігається кумулятивний ефект. В основному, в періоди нестабільності політика економічного розвитку регіонів повинна передбачати зміни. В умовах невизначеності її основними завданнями є забезпечення стабільності та розвитку шляхом формування нової системи взаємовідносин в результаті чого має бути забезпечення економічного розвитку регіону на основі генерування змін і використання позитивних ефектів. Заходи політики економічного розвитку регіонів повинні сприяти самоорганізації. Такі зміни, як і інноваційна діяльність, можуть мати двоякий характер – радикальний або поступовий. У першому випадку відбуваються фундаментальні зміни в діяльності, найчастіше пов'язані із застосуванням промислових інновацій, не пов'язані безпосередньо зі сферою діяльності і можливостями органів місцевого самоврядування. Значно важливішими є зміни поступового характеру, які призводять до поступових структурних змін. Їхня поява і поширення залежать від цілого ряду чинників.

До найбільш важливих з них належать:

- специфічні взаємовідносини регіону з зовнішнім середовищем (галузева конкуренція, структурна нестабільність);
- специфічні відносини всередині регіону (взаємовідносини між науковими установами і виробництвом, освітніми установами та ін.);
- наявність бази для впровадження інновацій (науково-дослідницькі установи, університети та ін.);
- взаємовідносини між підприємствами, що працюють в регіоні, та мережеві зв'язки між ними, які породжують, крім іншого, ефекти імітації (копіювання конкурентних переваг);
- виникнення міжінституціональної співпраці, яка забезпечує синергетичний ефект і збільшує здатність створювати і впроваджувати зміни та інновації;
- наявність попиту на інновації, можливості для обміну інформацією і схильності впроваджувати інновації у регіоні.

Регіони, які володіють такими чинниками, будуть здатні забезпечити динамічний і сталий розвиток навіть в умовах економічної

нестабільності [3]. Їхній підхід до розвитку на основі змін може зумовити досягнення значних синергетичних ефектів. Динаміка таких процесів може спричинити перехід системи регіональної економіки до наступних фаз і виникнення нової траєкторії розвитку. Бенефіціарами таких процесів, насамперед, є органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання регіону і його населення.

Список використаних джерел:

1. Schumpeter, J.A., 1960, *Teoria rozwoju gospodarczego*, tłum. Grzywicka J., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
2. Луцків О. М. Інноваційний розвиток регіонів України: тенденції, проблеми та перспективи // Економічний форум. – 2016. – № 2. – [с. 121–127.]
3. Савчин І.З. Дослідження ефективності регіональної політики в Україні. *Науковий диспут: питання економіки та фінансів*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 28 грудня 2016 р., м. Київ. [с. 67-71.]
4. Савчин І. З. Оцінювання й аналізування конвергенції: дис. канд. ек. наук: 08.00.05. Івано-Франківськ, 2017. 164 с.

СЕРВАЧУК Михайло Олександрович, студент

Науковий керівник: **Марина А.С.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки

Донецький національний технічний університет

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Розвиток українського суспільства підпорядкований загальним закономірностям розвитку сучасної світової системи, зокрема процесам інтеграції та глобалізації. Саме тому в умовах надзвичайного зростання зовнішнього впливу на економічне, соціальне, культурне, духовне і політичне життя українського суспільства, проблема участі країни в розвитку глобальних процесів постає центральним питанням виживання у конкурентному середовищі.

Вплив нової реальності, що виникає під тиском глобалізації, має потужний політичний ефект, оскільки вимагає визначити ставлення до динаміки глобалізації та виробити стратегію поведінки до її парадоксів і викликів, загроз і перспектив [1, с. 434].

Про поширення процесів економічної глобалізації серед країн світу свідчать дослідження, що відображаються у формуванні міжнародних рейтингових систем. Їх результати дозволяють визначити пріоритетні напрями усунення слабких сторін національних економік і розвитку сильних її сторін, що сприятиме не тільки підвищенню рейтингових оцінок, але й стратегічно прискорювати зростання національної економіки. З метою оцінки ступеня включення окремих країн до процесу глобалізації використовуються чотири індекси глобалізації, найпоширенішим є KOF-індекс глобалізації на основі індексу рівня глобалізації країн світу (*KOF Index of Globalization*). Всі країни, досліджувані в рамках індексу глобалізації, оцінюються за показниками, об'єднаними в три основних групи глобальної інтеграції: економічною глобалізацією, соціальною глобалізацією та політичною глобалізацією. Залучення вітчизняних процесів у економічній, соціальній та політичній сферах до світового простору протягом 2012-2019 рр. поступово зростає (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг України за індексом рівні глобалізації KOF у 2012-2019 роках

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Індекс глобалізації	68,48	67,78	68,85	69,5	70,71	70,24	72,56	74,83
Економічна глобалізація	65,79	67,82	68,42	67,52	68,89	68,42	56,22	64,97
Соціальна глобалізація	59,95	61,05	61,05	59,95	61,06	61,05	65,4	70,29
Політична глобалізація	85,52	85,74	84,90	86,01	86,27	84,9	90,19	89,24

Джерело : складено автором на основі даних [2].

Найвищі оцінки як у попередні, так і у 2019 р. Україна має за показниками політичної глобалізації (89,24), найнижчі – за показниками економічної інтеграції (64,97). Зростання інтегрального індексу глобалізації України у 2019 р. на 2,27 балів у порівнянні з попереднім роком обумовлено покращенням інформаційних потоків в економічній та культурній сферах. За індексом глобалізації 2019 р. Україна посідала 45 місце серед 197 країн світу. Поточне значення українського індексу глобалізації має історичний максимум і складає 74,83 бали (45 місце рейтингу), що дозволило Україні розташуватися в рейтингу між Катаром (74,88) і Йорданією (73,99), а також випередити Росію (72,45), Молдову (69,18) і Білорусь (68,21) (рис. 1).

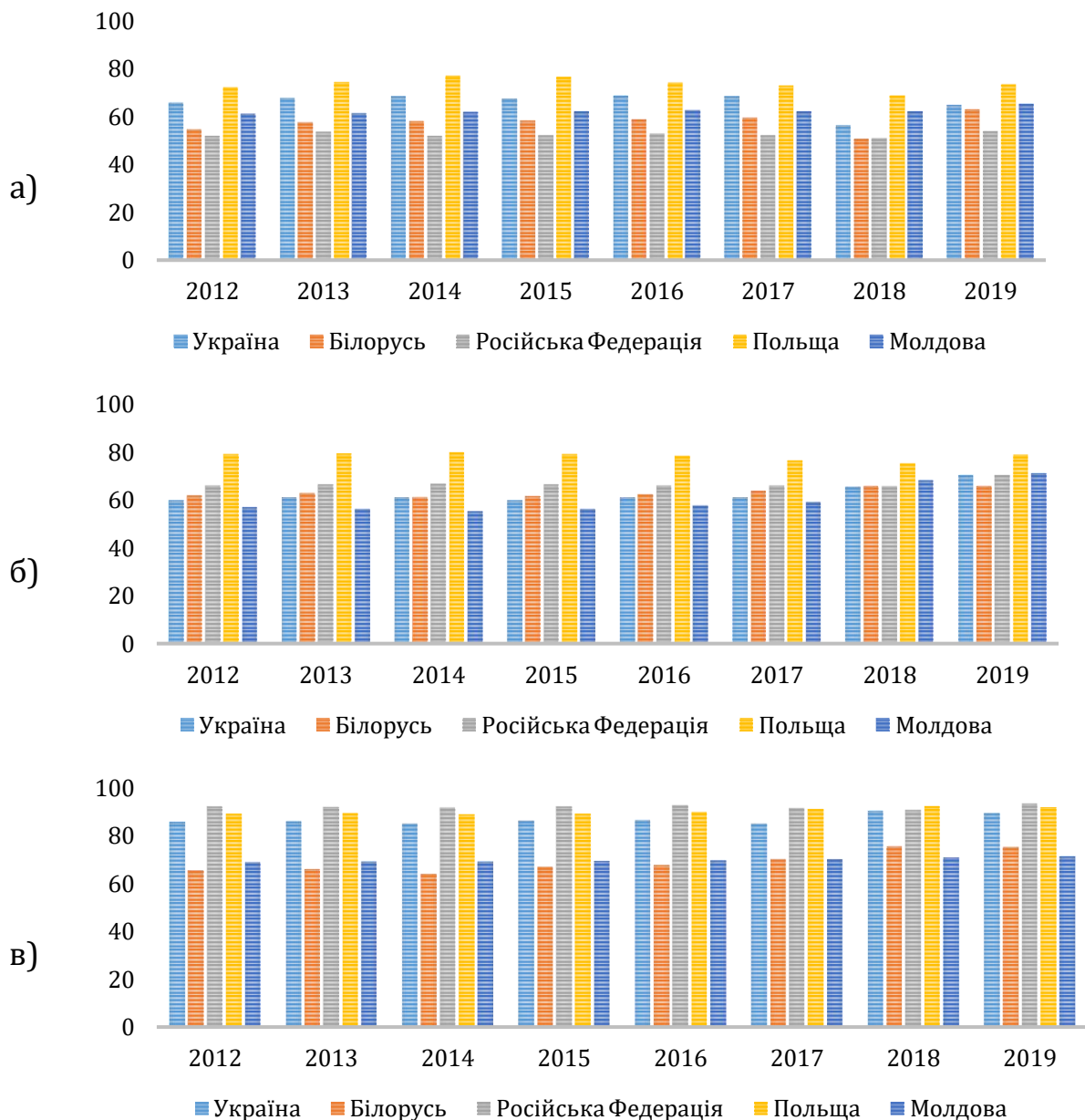

Рис. 1. Динаміка індексів глобалізації України порівняно з її сусідами за 2012-2019 рр.: а) економічна глобалізація; б) соціальна глобалізація; в) політична глобалізація.

Для підвищення рейтингових оцінок масштабу інтеграції України у світовий простір доцільно наростити обсяги міжнародної торгівлі, підвищуючи рівень міжнародної ділової активності, торговельних потоків, потоків міжнародних інвестицій тощо; підвищити рівень культурної інтеграції, рівень міжнародного туризму, транскордонних грошових переказів, інформаційних потоків тощо; забезпечити членство в провідних міжнародних організаціях, участь в міжнародних місіях, процесах ратифікації міжнародних багатосторонніх договорів тощо. Посилення глобалізаційних процесів має знайти відображення при формуванні національної політики з урахуванням векторів міжнародної політики, прийнятих зобов'язань та поточних процесів в економічному, соціальному та політичному середовищі країни.

Включення України до світових глобалізаційних та інтеграційних процесів крім нових можливостей має нові ризики й нові загрози, без урахування яких неможливо сформувати національну стратегію подальшого конкурентного розвитку країни у світовому економічному просторі. Оцінювання реального стану економіки країни в цілому, її окремих галузей та сфер, виявлення нових та аналіз існуючих можливостей є неодмінною умовою адекватного та своєчасного реагування на поточні виклики, вироблення адекватних методів подолання існуючих загроз та забезпечення розвитку країни в глобальному світовому середовищі.

Список використаних джерел

1. Білорус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку. Київ, 2004. 733 с.
2. KOF Index of Globalization. URL: <http://globalization.kof.ethz.ch>
(звернення 01.11.2020 р.)

СІРА Анна Леонідівна, студентка

Науковий керівник: **Горіховський М.В.**, к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, банківської справи, обліку та оподаткування

Кам'янець-Подільський податковий інститут

СОЦІАЛЬНІ ПРОГРАМИ В УКРАЇНІ

Головним питанням внутрішньої політики розвинутих країн світу є вирішення соціальних проблем та підвищення добробуту населення. Основним інструментом реалізації державної соціальної політики є розробка і впровадження соціальних програм. В Україні особливої уваги потребує вирішення проблем, пов'язаних з подоланням бідності та забезпеченням принаймні мінімальних стандартів життя для малозахищених верств населення. Їх складність зумовлюється недостатньо виваженою політикою початкового етапу перехідного періоду і тяжкою економічною кризою 90х рр. XX століття, а також демографічною кризою, наслідки якої загрожують соціально-економічному розвитку. Для вирішення зазначених завдань та забезпечення ефективності соціальної політики, має бути розроблена власна вітчизняна теоретична база з обґрунтування та оцінки політичних дій і соціальних програм, яка б враховувала специфічні умови соціально-економічного розвитку країни, відповідала меті досягнення соціальної справедливості та економічного зростання, базувалася на кращому світовому досвіді [1].

Фінансування програмних заходів відбувається переважно за рахунок бюджетних коштів, але в окремих випадках, їхнє фінансування може здійснюватися з інших джерел, тобто держава делегує частину своїх повноважень із реалізації конкретних соціальних програм іншим учасникам суспільних відносин, і бере на себе лише функцію контролю. Цілком зрозуміло, що гарантування прийнятного рівня соціального захисту населення, вимагає значних фінансових затрат, які визначаються рівнем економічного розвитку та станом ринку праці в державі. У розвинених країн фінансування соціального захисту відбувається не лише за рахунок держави, але й коштом працедавців, працівників та інших джерел [2].

Узагальнивши діючі моделі фінансового забезпечення бюджетних програм та їх реалізації, відображено в узагальненій моделі фінансування соціальних програм (рис. 1).

Ідея пропозицій щодо заміни пільг іншими видами соціальної допомоги полягає у тому, що допомога має надаватися відповідно до причини виникнення потреби (права) на неї. Причини виникнення права можна класифікувати таким чином:

- підвищений професійний ризик;

– особлива соціальна уразливість певних контингентів населення, що виникла внаслідок шкоди, заподіяної через певні обставини (аварії, стихійні лиха, війни) або через життєві обставини (сирітство, старість, багатодітність, хвороби чи інвалідність тощо);

– особливі заслуги перед Батьківщиною або суспільством. Відповідно до цієї класифікації пропонуються свої шляхи реорганізації існуючої системи пільг [1].

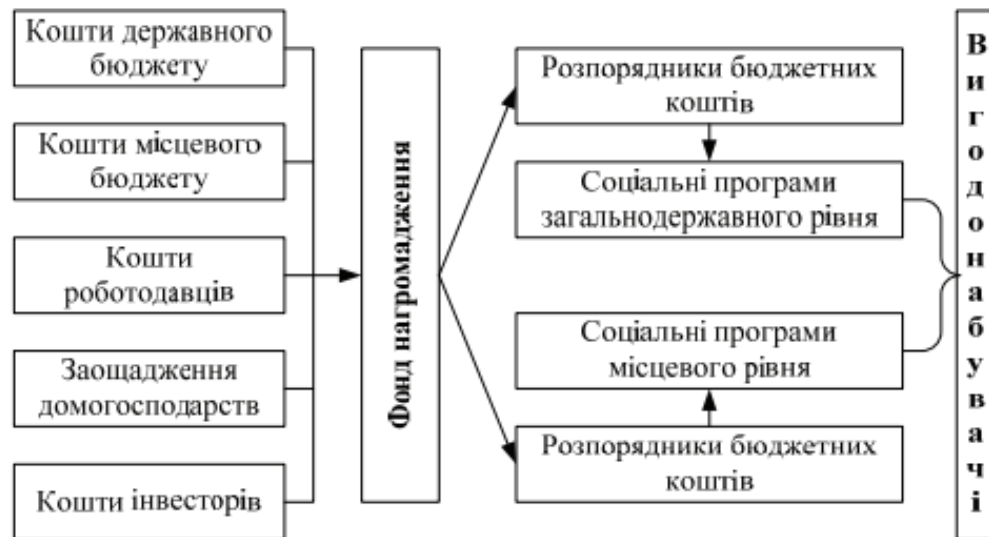

Рис. 1. Узагальнена модель фінансового забезпечення соціальних програм [2]

Основними сферами соціальної політики в Україні є:

1. Державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії.
2. Пільги, субсидії, допомоги та інші виплати населенню.
3. Пенсійне забезпечення.
4. Соціальні послуги.

Базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості. Саме цей показник впливає на необхідність формування та реалізації соціальних програм, оскільки рівень бідності повинен бути під чітким контролем державних структур, відповідальних за соціальний стан населення. Державні соціальні стандарти повинні відповідати світовій практиці з метою підтримки рівня конкурентоспроможності національної економіки на міжнародній арені [3].

Отже, ми розуміємо, що проблематика соціального захисту для України є важливою та актуальною, але для успішного розвитку соціальної сфери нам потрібна сильна економіка та чітка позиція держави, щодо людей які мають право на отримання соціальної допомоги

Список використаних джерел

1. Макарова, О. В. (2004). Соціальні програми в Україні: проблеми реалізації та шляхи реформування. 59-66.
2. Гордієнко, Л. А. (2016). Моделі фінансування соціальних програм в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*, (5), 12-15.
3. Фаріон, М. М., & Фаріон, М. М. (2018). Соціальні програми як прийоми реалізації соціальної політики. 54-62

СОЛОВЕЙ Олександр Іванович, студент

Науковий керівник: **Остапенко Я.О.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління обліку бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ

Пандемія COVID-19 дуже вплинула на всі сфери соціально-економічного життя. Саме публічні фінанси взяли на себе тягар подолання фінансово-економічної кризи, що ускладнилась пандемією, адже від них залежить фінансування охорони здоров'я в першу чергу.

Наразі лікарі прогнозують «третю хвилю» хвороби, а це означає, що може утворитися велика діра у всьому фінансовому секторі країни. Зменшення заробітної плати, попиту на кредитні ресурси, зростання цін – це все наслідки пандемії COVID-19. У такій ситуації треба дотримуватись жорсткої монетарної політики.

Для дослідження стану фінансового ринку країни розглянемо деякі макроекономічні показники, зокрема показник інфляції (рис. 1).

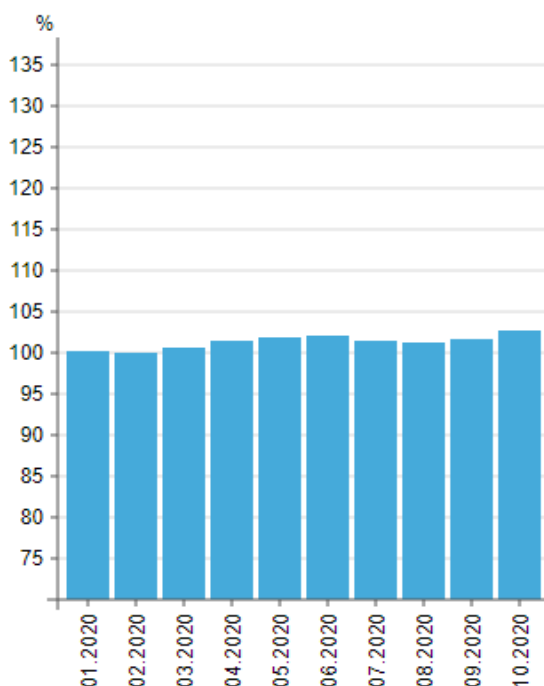

Рис. 1. Динаміка індексу інфляції у 2020 році

Джерело: побудовано автором за [1].

Рисунок 1 засвідчує, що інфляційний тиск збільшується в жовтні 2020 року, а сама інфляція має тенденцію до зростання. На нашу думку на

відміну від 2019 року під час пандемії 2020 року інфляційний тиск буде складніше подолати.

Також можемо помітити, що в січні 2020 р. показник інфляційного тиску є одним з найменших. Це пов'язано з тим, що на той час пандемія тільки розпочиналась. Карантинні норми були слабкі і не дуже впливали на стан фінансового ринку. Для дослідження проаналізуємо середню заробітну плату, як вагомий показник фінансового ринку (рис. 2).

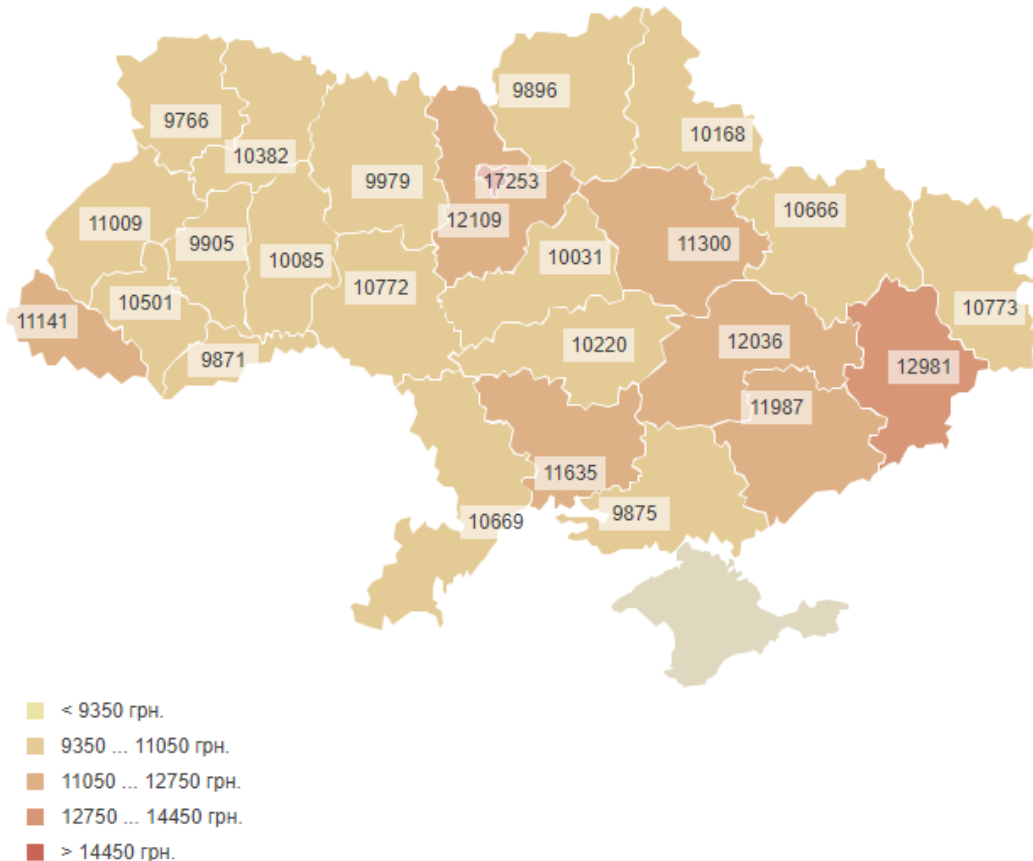

Рис. 2. Середньомісячна заробітна плата за регіонами України у вересні 2020 (грн.)

Джерело: побудовано автором за [2].

За рисунком 2 спостерігаємо досить низький рівень заробітної плати в усіх областях країни. Це ще одне підтвердження того, що пандемія має дуже сильний тиск на фінансовий ринок.

Зменшення середньої заробітної плати і приріст індексу інфляції досить негативно впливає на фінансовий ринок, що проявиться у зменшенні обсягу платоспроможного попиту. Це, в свою чергу буде мати негативний вплив на фінансовий стан організацій, що орієнтуються на внутрішній ринок.

Отже, після проведення досліджень можна зробити висновок, що фінансовий ринок України і без карантинних обмежень був у кризовому стані, а після появи COVID-19 ситуація тільки погіршилась. Значний вплив на стан фінансового ринку мають фактори інфляції та середньої заробітної

плати. Якщо їх не контролювати на рівні держави, то фінансову кризу в Україні вони тільки поглиблюватимуть.

Список використаних джерел:

1. Мінфін. (2020). Індекс інфляції. Вилучено із <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>
2. Мінфін. (2020). Середня заробітна плата. Вилучено із <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/>
3. Краєвський В. М., Параниця Н.В., Остапенко Я.О. Фінансова статистика : навч. посіб. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 308 с.
4. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

СОЛОМКА Яна Анатоліївна, аспірантка
Університет митної справи та фінансів

ОЦІНКА ВПЛИВУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ВЕЛИЧИНУ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Податкові надходження є основним джерелом поповнення дохідної частини бюджетів різних рівнів. Однак на їх величину впливає досить велика кількість чинників, що створює труднощі в прогнозуванні рівня податкових надходжень та забезпеченні стабільності бюджету. Одним з таких факторів виступає тіньова економіка, основний наслідок якої полягає у виникненні податкових втрат бюджету. Кількісній оцінці величини недоотриманого податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) і присвячене дане дослідження.

Наочним прикладом тіньової економіки є діяльність, що здійснюється з порушенням трудового законодавства, в тому числі неофіційне працевлаштування, а також отримання самозайнятими особами обманним шляхом допомоги по безробіттю [1, с. 112]. Таким чином, тіньова економіка не тільки знижує величину податкових надходжень до бюджету, а й сприяє появі необґрунтованих витратних зобов'язань бюджетної системи.

Слід зазначити, що незважаючи на очевидну важливість даної проблеми, в науці відсутня загальноприйнята методика кількісної оцінки податкових втрат бюджету від тіньової економіки. У зв'язку з цим нами запропоновано підхід до оцінки втрат державного бюджету, що виникають внаслідок ухилення від сплати ПДФО, в основі якого лежить метод розбіжностей, що базується на зіставленні даних, отриманих з різних джерел.

На основі даних про розміри ВВП, рівень тіньової економіки та обсяг надходжень ПДФО до Зведеного бюджету України розраховано податкові втрати від тіньової економіки в Україні протягом 2015-2019 рр. (табл. 1). Для розрахунку податкових втрат від ПДФО використано показник податкового навантаження, який визначається як добуток надходжень ПДФО до зведеного бюджету на відсоток тіньової економіки. Розміри податкових втрат держави обчислимо за допомогою формули (1).

$$\text{ПВпдфо} = \text{Нт} - \text{Нпдфо}, \quad (1)$$

де ПВпдфо – податкові втрати ПДФО;

Нт - сума податку, яка теоретично повинна надійти до бюджету при відсутності впливу тіньової економіки (потенційні податкові надходження від ПДФО);

Нпдфо – надходження ПДФО до бюджету.

Таблиця 1

Обсяги втрат ПДФО від тіньової економіки України протягом 2015-2019 рр.

Роки	Номінальний ВВП, млн грн	Надходження ПДФО до Зведеного бюджету України, млн грн	Рівень тіньової економіки, %	Потенційні податкові надходження від ПДФО	Обсяги втрат ПДФО, млн грн.
2015	1979458	99983	40	139976,2	39993,2
2016	2383182	138782	35	187355,7	48573,7
2017	2982920	185686	32	245105,5	59419,5
2018	3558706	229901	31	301170,3	71269,3
2019	3974564	275459	28	352587,5	77128,5

Джерело: побудовано автором за даними [2, 3].

Як бачимо з даних табл. 1, хоча рівень тіньової економіки в Україні зменшується, податкове навантаження та, відповідно втрати ПДФО збільшуються. Податкове навантаження на платника податку збільшилося з 5,1% у 2015 р. до 6,9% у 2019 р. Обсяги втрат ПДФО впродовж 2015-2019 рр. зросли з 39993,2 млн грн до 77128,5 млн грн. Ці кошти могли б надійти на Зведеного бюджету України. Для кращого уявлення розмірів втрат ПДФО відобразимо динаміку частки податкових втрат від тіньової економіки у ВВП (рис. 1).

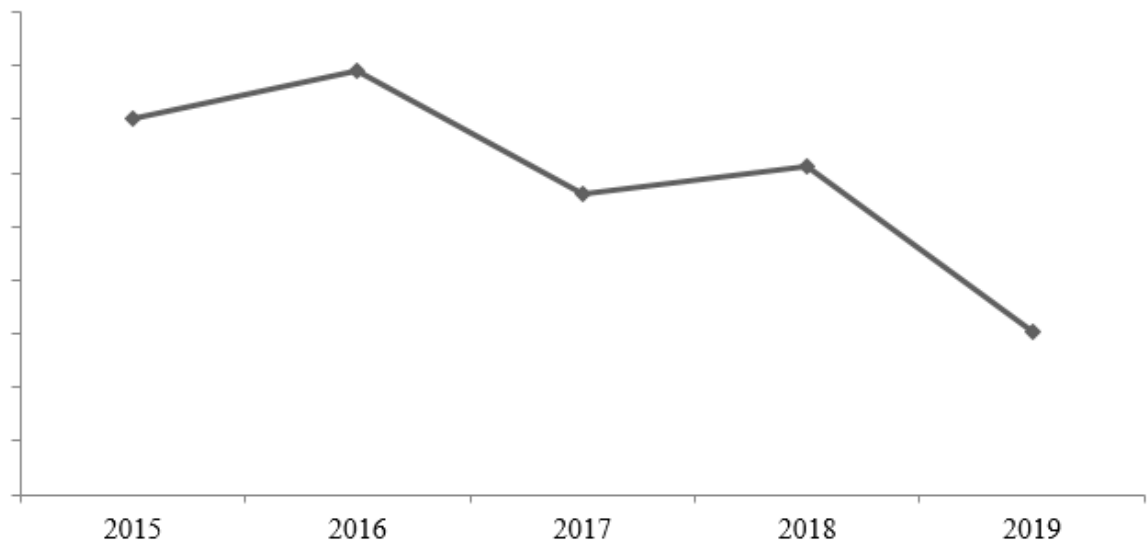

Рис. 1. Співвідношення втрат ПДФО від тіньової економіки до ВВП України протягом 2015-2019 рр., %

Джерело: побудовано автором на даними [2,3].

З рис. 1 видно, що відношення втрат ПДФО до ВВП зменшилось з 2,020% у 2015 р. до 1,941% у 2019 р. Максимальне значення цього

показника було у 2016 р. На основі визначення основних тенденцій тіньової економіки в Україні, дослідження її взаємозв'язку з податковими надходження від ПДФО встановлено, що втрати ПДФО, викликані обходом оподаткування, є вагомою складовою у загальній структурі податкових втрат.

Аналіз змін обсягів втрат ПДФО зведеного бюджету свідчать про значне їх зростання, що викликано трансформаційними процесами та неефективною інституційною структурою. Розглянемо основні питання ПДФО, які існують в даний час: досягнення оптимального співвідношення між економічною ефективністю і соціальною справедливістю податку. ПДФО насамперед пов'язаний зі споживанням, і в тій чи іншій мірі ПДФО може його стимулювати або мінімізувати. Дана проблема найбільш складна, оскільки на загальних етапах розвитку економіки встановлюється вибір пріоритету між соціальною справедливістю та економічною ефективністю податку, відповідно до чого і вибирається шкала оподаткування; низький рівень доходів населення нашої країни в порівнянні з розвиненими країнами [4, с. 5]. Отже, з огляду на ризики, що зберігаються, погіршення загальноекономічної кон'юнктури, посилення геополітичної напруженості та несприятливих подій на світових фінансових ринках, особлива увага органів влади має бути зосереджена на пошуку способів збільшення доходів бюджету, в тому числі за рахунок зниження рівня тіньової економіки.

Проведена в ході дослідження оцінка втрат ПДФО від тіньової економіки дозволяє констатувати, що тіньова економіка значно впливає на величину податкових надходжень та знижує можливості реалізації соціально-економічної політики держави.

Список використаних джерел

1. Киреенко А.П., Иванов Ю.Б. Оценка теневой экономики на основе показателей уровня и качества жизни населения // Известия ИГЭА. 2013. № 4. С. 109–113.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.<http://sfs.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. URL: <http://www.ibser.org.ua>.
4. Tsepelev O., Serikov S. Procedure for Regional Investment Potential Assessment by Institutional Sectors of economy. Indian Journal of Science and Technology, 2016, vol. 9, iss. 14, pp. 1–6.

СТЕПАНОВА Дарина Олегівна, студентка

Науковий керівник: **Параниця Н.В.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МИТНОЇ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ

У сучасному світі з урахуванням величезного значення зовнішньоекономічних зав'язків особливого значення набуває митна статистика, яка є невід'ємною частиною митної справи, що дозволяє вивчати і аналізувати кількісні сторони явищ і процесів, що відбуваються у зовнішньоекономічній діяльності.

Питанням зовнішньоекономічної діяльності присвячені дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Пашко П. В. [1], Краєвський В. М. [1], Гудзь І. [2], Губіна І. [2], та інші вчені-економісти.

Разом з тим, суттєвим фактором який гальмує розвиток зовнішньоекономічної діяльності, завжди був і є на сьогоднішній день шахрайська системи митних надходжень. Подальшого розвитку потребує методологія введення митної статистики, з урахуванням сучасних тенденцій у галузі світової торгівлі в Україні та інших країнах.

Спеціальна митна статистика – статистика переміщення транспортних засобів та осіб, статистика митних правопорушень, статистика митних платежів та інших показників діяльності митних органів, які відсутні на рівні центральної бази даних митної інформації, але необхідні для оцінки стану роботи митниць та їх підрозділів, прийняття управлінських рішень [1, с.17].

Дана статистика проводиться центральним органом митної справи, яка забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи, задля забезпечення завдань, які покладені на митну службу України відповідно законодавству.

Одним із найважливіших завдань вище зазначеної статистики являється забезпечення належного рівня робіт із збирання, аналізування та узагальнення даних статистичної інформації, достовірність їх та оперативність надання, від яких залежать прийняті управлінські рішення.

Дані митної статистики є важливим джерелом інформаційного забезпечення органів державної влади й управління при прийнятті ними рішень з питань регулювання зовнішньої торгівлі. Від достовірності та повноти статистичних даних значною мірою залежать досконалість прогнозів розвитку зовнішньоторговельних стосунків, визначення

стратегії розвитку торговельних відносин з окремими країнами та регіонами світу [2].

Провівши аналіз базових показників спеціальної митної статистики, на прикладі інформаційних та звітних даних державної митної служби України. За 2015 рік спостерігається зменшення активності суб'єктів ЗЕД, що перебувають на обліку, порівняно з 2014 роком, митних декларацій форми МД-2 на 10,35% та митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування на 5,6%. Загальна кількість оформлених МД в 2019 році збільшилась на 15,39% та митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування на 17,2% (рис.1):

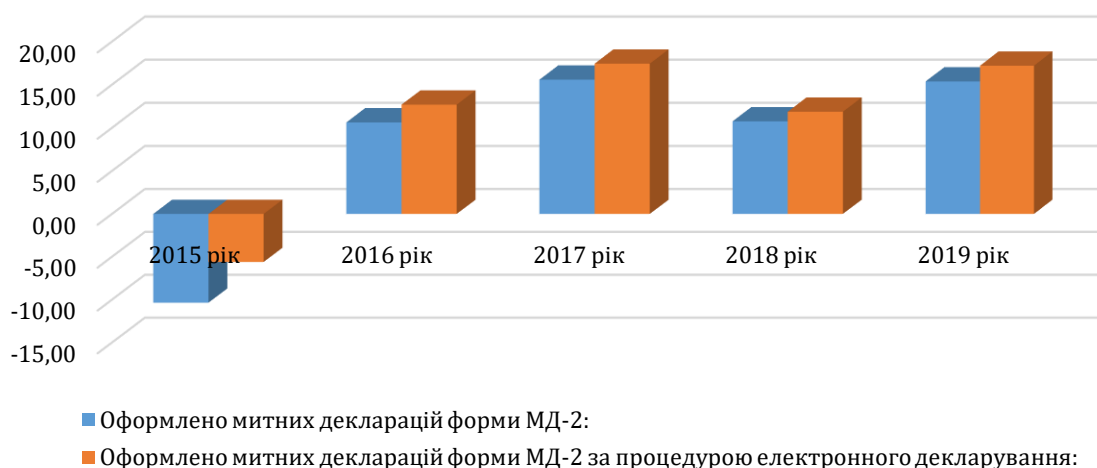

Рис.1. Темп приросту оформлення митних декларацій за 2016-2019 рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [3-4].

Отже, дослідивши дані митної статистики, можна стверджувати, що вони дозволяють вирішувати цілий комплекс завдань: визначати ефективність системи управління ризиками, виявляти латентні зв'язки між даними, оперативно вибирати відповідні заходи по мінімізації митних ризиків тощо.

Список використаних джерел:

1. Митна статистика України : навчальний посібник / П. В. Пашко, О. Ю. Ушаков, В. М. Краєвський, та ін. Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь : УДФСУ, 2020. – 380 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 135).
2. Гудзь І., Губіна І. Митна статистика на захисті економічних інтересів держави. ВІСНИК. ОФІЦІЙНО ПРО ПОДАТКИ (укр.). Сервісно-видавничий центр. 2014. №45
3. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/dosudove-slidstvo/>
4. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>

СУДАКОВА Оксана Іванівна, к.т.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва

ФАЛЬКОВСЬКА Ангеліна Юріївна, студентка

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

На підставі статистичних даних сайту ukrstat.gov.ua [1] було проаналізовано економічні показники діяльності підприємств малого розміру у галузі будівництва за період 2010-2018 рр. А саме: обсяг виробленої продукції підприємств; обсяг реалізованої продукції підприємств; фінансові результати до оподаткування підприємств (табл.1).

Таблиця 1

Обсяг виробленої продукції малими будівельними підприємствами у 2012-2018 роках

Роки	Обсяг виробленої продукції малими будівельними підприємствами, тис.грн
2012	37228894,5
2013	54258779,6
2014	48845641,3
2015	58918115,9
2016	81769140,5
2017	104921370,8
2018	108938104,2

Обсяг виробленої продукції малими будівельними підприємствами, тис.грн

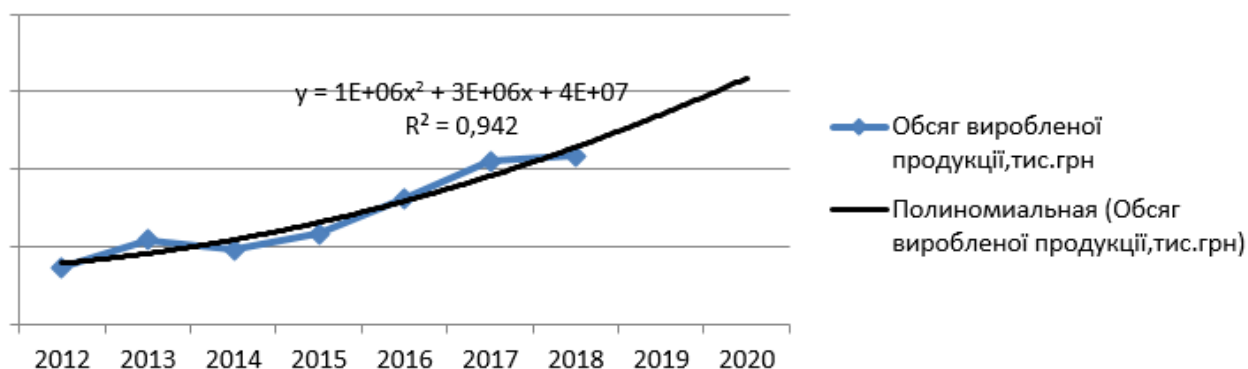

Рис. 1. Прогноз обсягу виробленої продукції малими будівельними підприємствами

Аналізуючи графік, бачимо відносно стабільну тенденцію у збільшенні виробництва продукції малими будівельними підприємствами, яка є добре прогнозованою. Відсоток достовірності прогнозу лінії тренду складає 94,2%. Побудована лінія тренду зображує позитивний прогноз на три роки.

Таблиця 2

Обсяг реалізованої продукції малими будівельними підприємствами у 2010–2018 роках

Роки	Обсяг реалізованої продукції малими будівельними підприємствами, тис.грн
2010	17310853,3
2011	15906771,6
2012	20178097,1
2013	20316636,2
2014	19815937,0
2015	30351434,6
2016	42115047,2
2017	53791299,2
2018	68224214,2

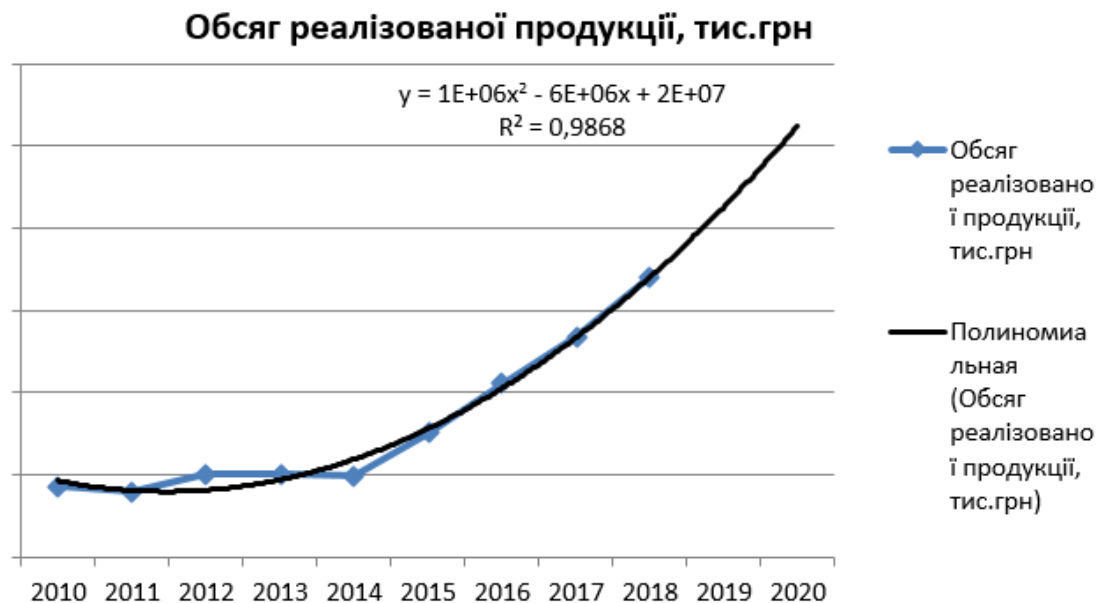

Рис. 2. Прогноз обсягу реалізованих послуг малими будівельними підприємствами

На протязі 2010-2018рр. обсяг реалізованої продукції також має позитивну тенденцію до зростання. Спостерігається перевищення обсягу виробленої продукції над реалізованою, це свідчить про перевищенню пропозиції над попитом. Побудована лінія тренду зображує позитивний прогноз на наступні три роки. Достовірність прогнозу складає 98,68%.

Таблиця 3

Фінансові результати до оподаткування малих будівельних підприємств за 2010-2018 роки

Роки	Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, тис.грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн
2010	-3872040,8	55,4	2290120,2	44,6	6162161,0
2011	-2308210,3	60,5	2499935,1	39,5	4808145,4
2012	-3509038,1	60,5	2582650,3	39,5	6091688,4
2013	-4690872,4	62,2	2555258,7	37,8	7246131,1
2014	-21536250,2	62,9	2346479,7	37,1	23882729,9
2015	-19836622,0	71,1	3111818,7	28,9	22948440,7
2016	-9921550,9	70,5	4032383,1	29,5	13953934,0
2017	-5505992,7	71,2	5095229,7	28,8	10601222,4
2018	-927682,2	72,4	6786467,2	27,6	7714149,4

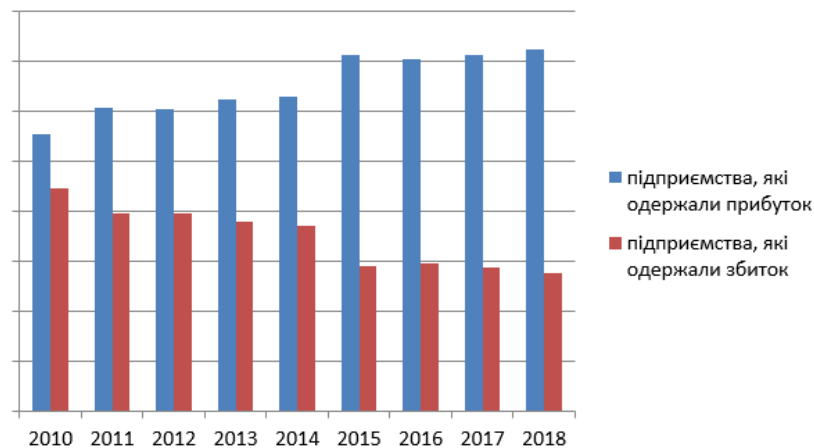

Рис. 3. Відсоток підприємств, які отримали позитивний або негативний фінансовий результат до оподаткування

Як бачимо, підприємства, які отримали позитивний фінансовий результат до оподаткування перебільшують над підприємствами, які отримали негативний фінансовий результат до оподаткування.

Отже, спостерігається перевищення обсягу виробленою продукції над реалізованою, це свідчить про перевищення пропозиції над попитом. Необхідним є вивчення попиту споживачів та коригування випуску продукції за планом. Крім того, пропозиція на ринку нерухомості відрізняється низькою еластичністю: постійно виникає невідповідність попиту і пропозиції; попит значно випереджає пропозицію з причин довгої тривалості створення та недостатності об'єктів нерухомості.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ТАРАСЕНКО Анастасія Олександрівна, студентка

КОРОБСЬКА Анастасія Володимирівна, студентка

Науковий керівник: Корягіна Т.В., доцент, к.держ.упр., доцент кафедри соціального забезпечення та податкової політики

Університет митної справи та фінансів

ПРИБУТОК: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА СТРУКТУРА

Анотація: висвітлено основні макроекономічні показники результативності економіки країни в останні роки, проаналізовано проблеми формування доходів громадян України. Подано шляхи реформування соціальної сфери в Україні.

Ключові слова: прибуток, ринкова економіка, підприємство, політика доходів.

Прибуток є одним з найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства і є метою підприємницької діяльності. Прибуток є джерелом забезпечення не лише внутрішньогосподарських потреб підприємства, а і джерелом формування бюджетних ресурсів держави. Прибуток - це дохід власника такого особливого ресурсу як «здатність до підприємництва», іншими словами - це грошове вираження між вартістю реалізованої продукції і витратами на її виробництво.

Сутність прибутку як економічної категорії розкривається через функції, які він виконує у господарській діяльності. Прибутку притаманні такі функції:

- Облікова (оцінювальна) - визначає оцінку ефективності господарської діяльності підприємства (прибуток як економічний показник оцінки господарської діяльності підприємницьких структур);

- Стимулююча - прибуток для підприємця виступає тим самим стимулом взагалі займатися підприємницькою діяльністю;

- Інноваційна - прибуток заохочує підприємця шукати нові, нетрадиційні рішення у виробництві і реалізації продукції;

- Функція розвитку виробництва – характеризується капіталізацією прибутку, тобто його частина вкладається в подальше розширення та оновлення виробництва;

- Розподільча - через прибуток здійснюється регулювання розподілу ресурсів і доходів між суб'єктами господарської діяльності та галузями економіки;

- Соціальна - полягає у формуванні у виробника потреби максимізації прибутку на часткове забезпечення загальносоціальних

потреб суспільства без прямого втручання держави в процес розподілу прибутку. [1]

У ринковій економіці інтерес до виробництва у підприємця збуджується завдяки прибутку. Отримати прибуток підприємець може, тільки у тому випадку, якщо продукція за ціною, якістю й асортиментом влаштовуватиме споживачів. Таким чином, реалізувавши економічні інтереси споживачів, підприємець має змогу реалізувати власний економічний інтерес - отримання прибутку.

Закономірністю ринкової економіки є нерівність доходів, що як наслідок, породжують нерівність в якості життя різних соціальних верств населення. Саме несправедливий розподіл доходів, безробіття та інфляція – це основні «дефекти» ринкової системи. Тому головним завданням держави є мінімізація так званих «дефектів» ринку в сфері розподілу, а засобом розв'язання даної проблематики є політика доходів як важлива складова соціальної політики держави. Політика доходів – це діяльність держави, спрямована на створення соціально ефективної системи розподілу та перерозподілу створеного ВВП, регулювання доходів окремих соціальних груп населення з метою забезпечення соціальної стабільності та добробуту громадян. [2]

Основними макроекономічними показниками соціально-економічного розвитку України за даними Державної служби статистики України за 2016-2020 роки залишаються: обсяг ВВП на фінансовий рік; індекси споживчих і гуртових цін; індекс цін промислової продукції; індекс реальної заробітної плати; прогнозований офіційний обмінний курс гривні у середньому за рік; прогнозований рівень безробіття тощо.

Рис. 1. Основні макроекономічні показники за січень - серпень 2020 р.
Джерело: [3]

Аналіз динаміки реального валового внутрішнього продукту показав, що у 2020 р. відбулося зниження валового внутрішнього продукту на 3 106,8 млрд.грн. у порівнянні з 2019 роком, що є негативною тенденцією, яка відображає кризові явища в економіці країни.

Основним інструментом здійснення політики вирівнювання доходів є прогресивне оподаткування високих і надвисоких доходів. Таким способом, отримані кошти, акумулюючись в бюджетах, перерозподіляються для соціальної підтримки незахищених верств населення у вигляді соціальних виплат, наприклад: допомога по безробіттю, багатодітним сім'ям та інших видів допомоги малозабезпеченим.

Важливим важелем у подоланні проблеми нерівності доходів є створення ефективної системи соціального страхування: медичного, пенсійного, по безробіттю тощо. Тому держава повинна мати на меті виконання таких завдань як: створення умов для досягнення розмірів середньої заробітної плати до розмірів прожиткового мінімуму; проведення пенсійної реформи з метою розширення мережі недержавних пенсійних фондів на рівні з основним державним; проведення зваженої політики на ринку праці та забезпечення дотримання гарантій у сфері регулювання оплати праці та всієї сфери соціального забезпечення. [4]

Отже, підсумком міркувань авторів стане така думка, що прибуток у ринковій економіці є головною метою і найважливішим критерієм ефективності господарської діяльності підприємницьких структур. У ринковій економіці існують певні недоліки - вищезгадувані «дефекти» ринкової системи. Держава бореться з даною проблемою способом перерозподілу доходів шляхом їх регулювання і вирівнювання. Основними інструментами державної політики доходів є прогресивне оподаткування та створення ефективної системи соціального страхування.

Список використаних джерел

1. Федоренко В. Г. Політична економія: Підручник.-2-ге вид. - К.: Алерта, 2015. 487с. URL: https://pidru4niki.com/158407208807/politekonomiya/politichna_ekonomiya
2. Уразов А. У. Основи економічної теорії [текст] : навч. посіб. / А. У. Уразов, І. В. Саух, О. І. Вікарчук – К. : «Центр учбової літератури». 2019. – 312 с.
3. Офіційний веб-сайт державної служби статистики України. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Мельник О. Реформування системи соціального забезпечення як механізм формування засад розвитку середнього класу в Україні / Вісник Національної академії державного управління. - 2010.

ТИХОНОВА Єлизавета Віталіївна, студентка

ОСТАПЕНКО Яна Олександрівна, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТОВАРООБОРОТУ МП "HELIZA"

На сьогодні успішний перехід України до ринкових відносин передбачається в перетвореннях у сфері малого бізнесу. Щоб не стати банкрутом, підприємству необхідно постійно проводити аналіз своєї діяльності. Одним з напрямків такого аналізу може бути регресійний аналіз товарообігу.

За допомогою статистичного аналізу проаналізуємо фактори впливу на товарообіг малого підприємства «HELIZA». Це приватне підприємство, яке працює з 1999 року і займається виготовленням і реалізацією керамічної продукції.

Показники реалізації продукції МП «HELIZA» відображені в табл. 1.

Таблиця 1

Показники реалізації продукції МП «HELIZA» за 2019 р.

Назва товару	Ціна від постачальника грн./шт.	Ціна опт. грн.	Ціна продаж у роздріб, грн.	Кількість проданих опт, ящ.	Кількість проданих роздріб, шт.	Товарообіг, грн.
Ваза "Принцип"	90	117	120	700	99	93780
Ваза "Пайетка"	55	71,5	70	675	75	53512,5
Ваза "Орбита" (мал.)	85	110,5	110	330	110	48565
Ваза "Орбита" (вел.)	90	117	110	400	78	55380
Декор "Сердце"	80	104	100	150	59	21500
Ваза "Шар"	50	65	70	795	795	107325
Ваза "Куб"	55	71,5	70	360	353	50450
Ваза "Версаль"	65	84,5	80	300	75	31350
Ваза "Изида"	55	71,5	70	200	78	19760
Ваза "Овал"	35	45,5	45	525	100	28387,5
Ваза "Конго"	60	78	75	270	250	39810
Ваза "Шар-грани"	60	78	75	240	282	39870
Ваза "Верона" (мал.)	45	58,5	55	400	400	45400
Ваза "Верона" (вел.)	60	78	75	345	398	56760
Ваза "Факел"	60	78	75	150	364	39000
Ваза "Капля"	40	52	50	600	600	61200

Ваза "Марела"	55	71,5	70	216	134	24824
Ваза "Марокко"	65	84,5	80	180	114	24330
Всього:						841204

Джерело: [1].

Розрахунки регресійного аналізу здійснені в середовищі Microsoft Excel. Результати розрахунків подані на рис. 1.

ВЫВОД ИТОГОВ	
<i>Регрессионная статистика</i>	
Множественный R	0,985036196
R-квадрат	0,970296308
Нормированный R-квадрат	0,884233633
Стандартная ошибка	4636,535766
Наблюдения	18

Рис.1. Результати регресійної статистики

Регресійна статистика відображує значну величину кореляції (0,98) та детермінації (0,97), що дають можливість стверджувати про тісний зв'язок між показниками товарообороту.

Для аналізу впливу факторів на товарооборот, побудуємо багатофакторну статистичну модель (рис. 2)

	<i>Коэффициенты</i>
Y-пересечение	-39727,91816
Переменная X 1	0
Переменная X 2	-539,4219545
Переменная X 3	1126,266181
Переменная X 4	71,32219022
Переменная X 5	61,14917939

Рис. 2. Розрахункові показники для побудови регресійної моделі

За результатами розрахунків рівняння регресії має вигляд:

$$Y = -39727,92 - 539,42x_2 + 1126,27x_3 + 71,32x_4 + 61,15x_5$$

За результатами моделі: ціна від постачальника впливу на товарооборот не має. Якщо оптову ціну на продукції збільшити на 1 грн/шт, то товарооборот зменшиться на 539,42 грн. Підвищення ціни у роздріб на 1 грн. призведе до збільшення товарообороту на 1126,27 грн. Збільшення оптової реалізації на 1 ящик сприятиме збільшенню реалізації на 71,32 грн., а збільшення продажу в роздріб на 1 шт. призведе до збільшення товарообороту на 61,15 грн.

Звідси можна зробити висновок, що на обсяг товарообороту підприємства «HELIZA» у 2019р. найбільший вплив мали оптова та

роздрібні ціни. При чому збільшення оптової ціни призвело б до значного зменшення виручки від реалізації.

Таким чином, проведення статистичного аналізу, зокрема регресійного, на підприємствах малого бізнесу сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень та подальшої прибутковості своєї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Звітність по реалізації МП за 2019 р.
2. Курзаева Л.В. Регрессионный анализ в электронных таблицах. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2016. Т. 12, № 7. С. 1234–1238. URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=11019> (дата звернення: 17.11.2020).
3. Сидора Т. Ю. Критерії оцінювання ефективності діяльності підприємства. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1298>. (дата звернення: 10.11.2020).
4. Tykhonova L. The role of business in the sustainable development of the city / Liza Tykhonova. – 2020.
5. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.
6. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

ТОМША Ауріка Олегівна, студентка

Науковий керівник: **Паянок Т.М.**, доцент, к.е.н., завідувач кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОНОМЕТРИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Хлібопекарська галузь відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та соціальної стабільності країни, забезпечуючи населення чи не найважливішими продуктами харчування – хлібом і хлібобулочними виробами. Саме хліб є основним і невід’ємним продуктом у щоденному раціоні українців. Задоволення попиту населення на хліб і хлібобулочні вироби є пріоритетним завданням діяльності підприємств хлібопекарської галузі. Тому дослідження результатів фінансово-господарської роботи вітчизняних підприємств з виробництва хліба і хлібобулочних виробів з метою підвищення ефективності їхньої діяльності є надзвичайно актуальним в сучасних умовах.

Підприємством даної галузі, на основі якого буде проведено аналіз є ПАТ «Коростенський хлібо завод». Веде свою діяльність з 1998 року і є прибутковим. На основі даних фінансової звітності ПАТ «Коростенський хлібо завод» за 2005-2019 рр. сформовано масив основних показників діяльності, які використані для моделювання (рис. 1).

За допомогою програми MS Excel побудовано кореляційну матрицю задля виявлення взаємозв’язку між обраними факторами (рис. 2).

	Знос (амортизація) основних засобів на кінець року, тис.грн. (X)	Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг, тис. грн.	Собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг, тис. грн.	Первісна вартість основних засобів на кінець року, тис.грн.	Залишкова вартість основних засобів на кінець року, тис.грн.	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	Виробничі запаси, тис.грн.
2005	970,70	7780,70	7410,40	2040,00	1069,30	200,00	464,20	758,00
2006	1070,20	9188,20	8369,00	2159,10	1088,90	245,70	33,20	697,10
2007	1196,00	12737,70	10581,70	2363,00	1167,00	301,70	549,60	762,80
2008	1282,80	12042,90	8979,80	2388,60	1105,80	374,20	899,90	1013,80
2009	1480,60	11875,90	9015,40	3069,30	1588,70	295,80	274,80	632,00
2010	1717,10	12501,00	9951,40	3454,40	1737,30	316,00	1067,70	719,90
2011	3055,00	17087,00	13355,00	10599,00	7544,00	684,00	6960,00	559,00
2012	5065,00	16573,00	12952,00	17936,00	12871,00	711,00	12626,00	585,00
2013	9917,00	27353,00	18456,00	18738,00	8821,00	1367,00	10390,00	1277,00
2014	12298,00	36459,00	28332,00	20970,00	8672,00	1183,00	2345,00	805,00
2015	15017,00	34759,00	26787,00	22070,00	7053,00	1015,00	2551,00	1257,00
2016	17936,00	37139,00	29810,00	23053,00	5117,00	1027,00	3435,00	1101,00
2017	19712,00	35733,00	31544,00	24019,00	4307,00	2380,00	2279,00	2350,00
2018	20908,00	44411,00	40383,00	25412,00	4504,00	4016,00	4538,00	3252,00
2019	22181,00	43489,00	39785,00	28879,00	6698,00	11153,00	7784,00	6410,00
ПАТ КОРОСТЕНЬСЬКИЙ ХЛІБО ЗАВОД								

Рис. 1. Фінансові показники діяльності ПАТ «Коростенський хлібо завод»

Джерело: сформовано автором на основі [1].

Критичне значення лінійного коефіцієнта кореляції для матриці парних коефіцієнтів кореляції дорівнює 0,514. Критичне значення

дорівнює 2,1604, воно розраховане за допомогою t-статистики Стюдента для 13 ступенів свободи та рівня надійності 95 %.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
		Знос (амортизація) основних засобів на кінець року, тис.грн. (Y)	Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг, тис. грн.	Собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг, тис. грн.	Первісна вартість основних засобів на кінець року, тис.грн.	Залишкова вартість основних засобів на кінець року, тис.грн.	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	Виробничі запаси, тис.грн.
1	Знос (амортизація) основних засобів на кінець року, тис.грн. (Y)	1							
2	Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг, тис. грн.	0,9766	1,0000						
3	Собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг, тис. грн.	0,9825	0,9855	1,0000					
4	Первісна вартість основних засобів на кінець року, тис.грн.	0,9447	0,9499	0,9262	1,0000				
5	Залишкова вартість основних засобів на кінець року, тис.грн.	0,3853	0,4529	0,3732	0,6666	1,0000			
6	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	0,6814	0,6449	0,7147	0,6265	0,2142	1,0000		
7	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	0,2892	0,3081	0,2639	0,5409	0,8649	0,3457	1,0000	
8	Виробничі запаси, тис.грн.	0,7224	0,6686	0,7471	0,6264	0,1207	0,9838	0,2681	1,0000

Рис. 2. Матриця парних коефіцієнтів кореляції між зносом основних засобів та рядом факторів

Джерело: розраховано автором.

Проаналізувавши отриману кореляційну матрицю можна помітити, що у результативної ознаки з залишковою вартістю основних засобів (0,39) та з кредиторською заборгованістю (0,29) зв'язок відсутній, тому ці фактори в модель включати не доцільно. Між іншими факторними ознаками спостерігається мультиколінеарність. Для того щоб виправити цю ситуацію і далі мати змогу досліджувати показники діяльності підприємства використаємо програму STATGRAPHICS, а саме метод «Ridge Regression»(рис. 3).

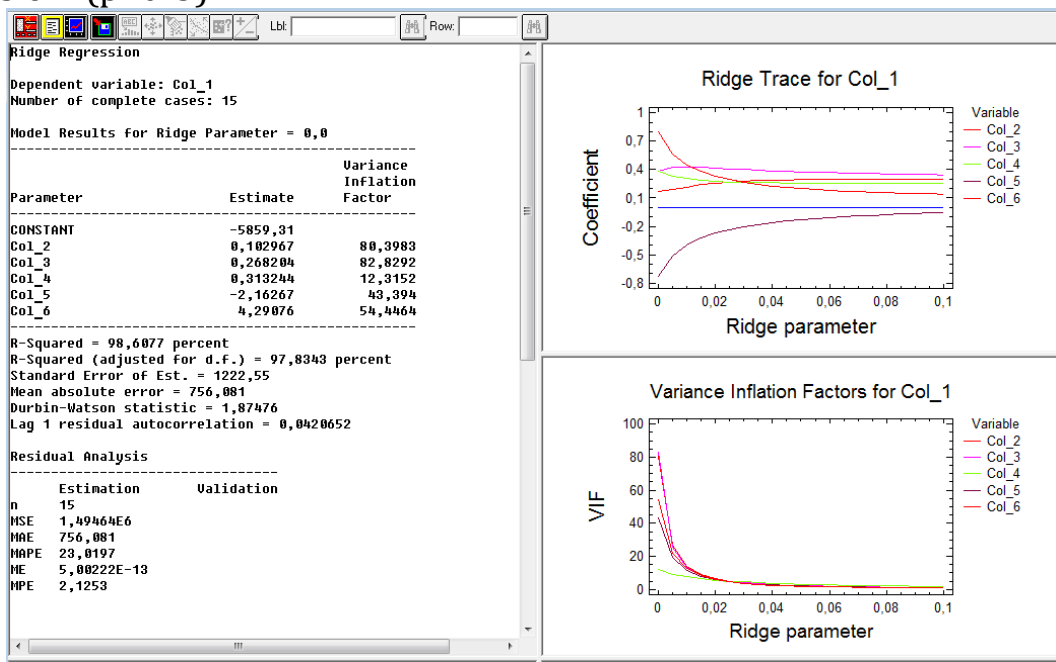

Рис. 3. Результати «Ridge Regression»

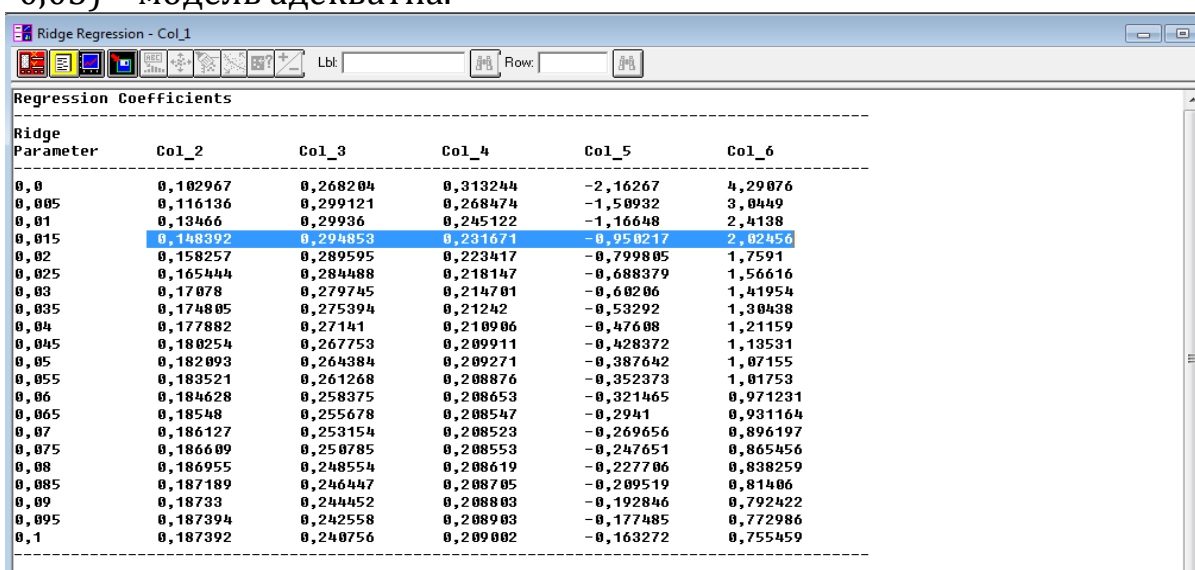
Джерело: розраховано автором.

По всіх показниках Variance Inflation Factor більше за нормоване значення (до 10). Використовуючи показники Variance Inflation Factor обрано Ridge Parameter, в якому відсутня мультиколінеарність 0,015 (рис. 3, нижній графік).

Виходячи з вищевикладеного отримано наступну лінійну п'ятифакторну модель:

$$y = -5859,3071 + 0,1484 \cdot x_1 + 0,2949 \cdot x_2 + 0,2317 \cdot x_3 - 0,9502 \cdot x_5 + 2,0246 \cdot x_7$$

Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,9733, що вказує на адекватність моделі. В ній на 97,33% результуючу ознаку характеризують фактори, які ми обрали і лише 2,67% не обрані фактори. Розрахований критерій Фішера дорівнює 127,5, він значимий $p_F=4,509E-08$, що є меншим за похибку ($\alpha=0,05$) – модель адекватна.

Ridge Parameter	Col_2	Col_3	Col_4	Col_5	Col_6
0,0	0,102967	0,268204	0,313244	-2,16267	4,29076
0,005	0,116136	0,299121	0,268474	-1,50932	3,0449
0,01	0,13466	0,29936	0,245122	-1,16648	2,4138
0,015	0,148392	0,294853	0,231671	-0,950217	2,02456
0,02	0,158257	0,289595	0,223417	-0,799805	1,7591
0,025	0,165444	0,284488	0,218147	-0,688379	1,56616
0,03	0,17078	0,279745	0,214701	-0,60206	1,41954
0,035	0,174805	0,275394	0,21242	-0,53292	1,30438
0,04	0,177882	0,27141	0,210906	-0,47608	1,21159
0,045	0,180254	0,267753	0,209911	-0,428372	1,13531
0,05	0,182093	0,264384	0,209271	-0,387642	1,07155
0,055	0,183521	0,261268	0,208876	-0,352373	1,01753
0,06	0,184628	0,258375	0,208653	-0,321465	0,971231
0,065	0,18548	0,255678	0,208547	-0,2941	0,931164
0,07	0,186127	0,253154	0,208523	-0,269656	0,896197
0,075	0,186609	0,250785	0,208553	-0,247651	0,865456
0,08	0,186955	0,248554	0,208619	-0,227706	0,838259
0,085	0,187189	0,246447	0,208705	-0,209519	0,81406
0,09	0,18733	0,244452	0,208803	-0,192846	0,792422
0,095	0,187394	0,242558	0,208903	-0,177485	0,772986
0,1	0,187392	0,240756	0,209002	-0,163272	0,755459

Рис. 4. Результати Variance Inflation Factor за Ridge Parameter
Джерело: розраховано автором.

Отже, якщо чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг зросте на 10 одиниць то знос (амортизація) основних засобів зросте на 1,484 тис. грн., якщо собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг на 10 одиниць, то знос (амортизація) основних засобів зросте на 2,949 тис. грн., якщо первісна вартість основних засобів зросте на 10 одиниць, то знос (амортизація) основних засобів зросте на 2,317 тис. грн., якщо дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросте на 10 одиниць, то знос (амортизація) основних засобів зменшиться на 9,502 тис. грн., якщо виробничі запаси зростуть на 10 одиниць, то знос (амортизація) основних засобів зросте на 20,246 тис. грн.

Список використаних джерел:

1. Річна інформація ПАТ «Коростенський хлібо завод». Smida. URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/00377791>. (дата звернення: 02.11.2020).

УСТИМЕНКО Богдан Ігорович, студент

Науковий керівник: **Судакова О.І.**, доцент, к.т.н., доцент кафедри економіки та підприємництва

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ

У зв'язку з кризою, обумовленою пандемією коронавірусу, функціонування великих підприємств України, які надають послуги зазнало значних змін. У стратегії просування комп'ютерні канали підвищили свою частку з 60% рекламного бюджету до 70-75% в період карантину. Щодо інтернет-маркетингу найкращу конверсію за цей період показали соціальні мережі. Кількість постійних інтернет-користувачів у нашій країні становить у 2020 р. близько 23 млн. осіб, з яких 38% – постійні покупці онлайн-магазинів [1].

Найчастіше українці в мережі купують побутову техніку і електроніку. Трохи рідше – одяг. Далі йдуть косметика, взуття та аксесуари. До трійки найпопулярніших сайтів електронної комерції в Україні у 2019 році увійшли OLX.ua (40,4% користувачів), Rozetka.com.ua (32,5%), Prom.ua (26,5%) [1].

На підставі статистичних даних сайту ukrstat.gov.ua [2] було проаналізовано економічні показники діяльності великих підприємств України, які надають послуги за 2012-2018 роки.

Таблиця 1

Обсяг вироблених послуг та обсяг реалізованих послуг великими підприємствами у 2012-2018 роках

Роки	Обсяг вироблених послуг, тис.грн	Обсяг реалізованих послуг, тис.грн
2012	1274246344,6	1761086007,6
2013	1136699864,8	1717391283,6
2014	1222747774,6	1742507894,5
2015	1439883019,1	2053189492,2
2016	1581304931,6	2391454263,0
2017	2039421298,8	2929516585,0
2018	2354328505,5	3515839460,5

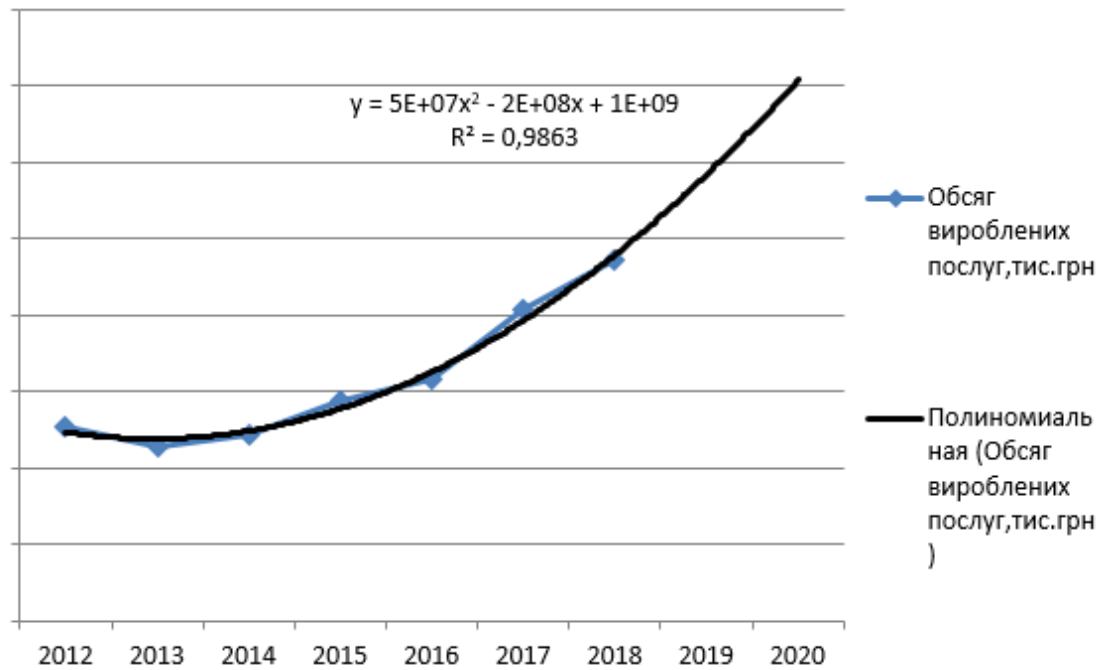

Рис.1. Прогноз обсягу вироблених послуг великими підприємствами

Аналізуючи графік, бачимо відносно стабільну тенденцію у вироблених послугах великими підприємствами, яка є добре прогнозованою. Відсоток достовірності прогнозу лінії тренду складає 98,63%, виходячи з цього обсяг вироблених послуг у 2019 році буде складати приблизно 2 750 000 000 тис.грн. та приблизно 3 500 000 000 тис.грн.

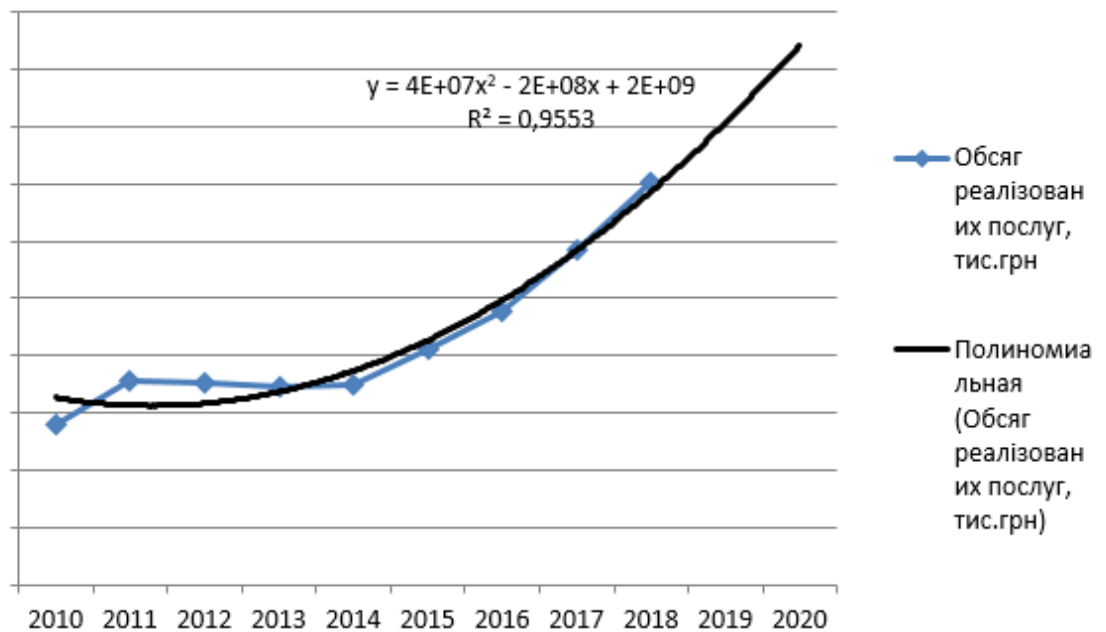

Рис.2. Прогноз обсягу реалізованих послуг великими підприємствами

Аналізуючи графік, спостерігаємо з 2010 по 2014 роки коливання та утримання обсягу реалізованих послуг на стабільному рівні

1 700 000 000 тис. грн.. Подальші роки характеризуються стрімким підйомом, що зумовлено потужним розвитком технологій, які в свою чергу потребують професійного обслуговування. Достовірність прогнозу складає 95,53%, який передбачає збільшення реалізації послуг в 2020 році майже до 5 000 000 000 тис. грн.

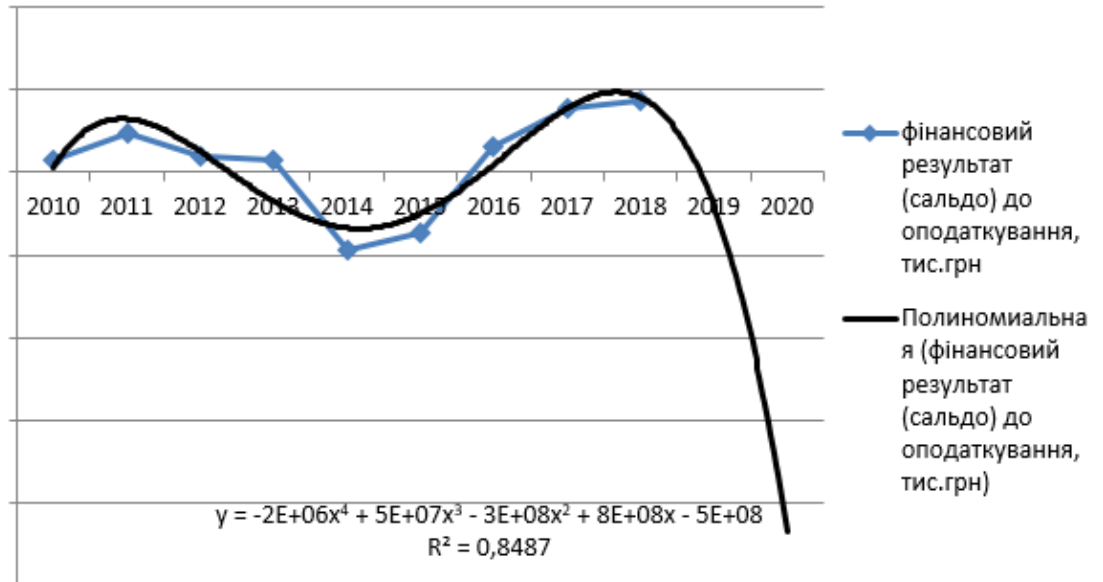

Рис.3. Прогноз фінансового результату до оподаткування від реалізації послуг великими підприємствами

Як бачимо, лінія тренду прогнозує в 2019 та 2020 роках дуже великі збитки фінансового результату ще до оподаткування, що може бути зумовлено фінансовою кризою, яку прогнозують економісти багатьох розвинутих країн. Достовірність прогнозу складає 84,87%.

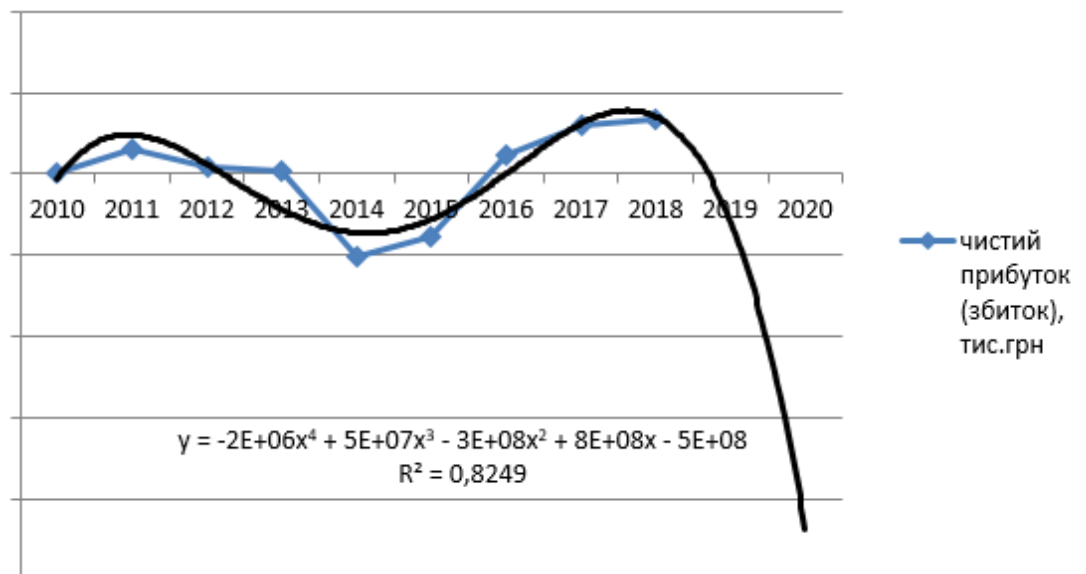

Рис.4. Прогноз чистого прибутку (збитку) від реалізації послуг великими підприємствами

Лінія прогнозу чистого прибутку (збитку) ідентична прогнозу фінансового результату до оподаткування, достовірність якого складає 82,49%.

Отже, підсумовуючи проаналізовану інформацію варто підмітити, що підприємства які надають послуги тісно контактують з науково-технічним прогресом, що дає можливість прогнозувати для цієї галузі значне збільшення фінансового результату, але за умови якщо економіка та політичний стан країни буде стабільний, тому що аналізуючи статистичні дані помітно, що в 2014 рік для підприємств які надають послуги був критичний.

Список використаних джерел:

1. Филановский А. Электронная коммерция Украины: тенденции и тренды. – Режим доступа: <http://ubr.ua/business-practice/own-business/elektronnaia-kommerciiaukrainy-tendencii-i-trendy-355492>
2. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ФЕДОРЕНКО Анжеліка Олександрівна, студентка

Науковий керівник: **Лупак Р.Л.**, доцент, д.е.н., професор кафедри економіки
Львівський торговельно-економічний університет

ВПЛИВ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ

У 2020 р. відбувалася поява нового вірусу, від якого світова економіка нездатна буде відновитися довгий час. Інструментарію реагування на епідеміологічні загрози світового масштабу досі не розроблено. Особливо негативно, що глобальна коронавірусна криза суттєво вплинула на людський розвиток і цей вплив лише посилюється. За останні роки у світі відбулося багато криз, включно з глобальною фінансовою кризою 2008-2009 рр., кожна із яких критично вплинула на світовий ринок праці [1, с. 507-514]. COVID-19 з впливом на охорону здоров'я, освіту та ринок праці може суттєво змінити цю тенденцію. Нинішня криза, початок якої припадає на лютий-березень 2020 р., є водночас і епідеміологічною, і економічною, і соціальною, і геополітичною.

Одним із загострених явищ на світовому ринку праці стало безробіття. Ця проблема постала перед всіма країнами і набрала світового масштабу. Така ситуація приводить до загального спаду життєвого рівня населення країни; формує помітне психологічне навантаження навіть на тих, хто має роботу; збільшує ймовірність бідності сімей; створюється поживне середовище для злочинності та інших антисоціальних явищ [2, с. 149-170]. Так, карантинні обмеження на території України призвели до того, що значна кількість українців втратили роботу. З початку дії карантину в країні безробітними стало 444,4 тис. осіб і це збільшило їх загальну кількість до 1,7 млн осіб. Після введення у березні карантинних обмежень для громадян України, була схвалена програма компенсацій по частковому безробіттю. Зокрема, виплати встановлювалися за кожну годину, на яку працівникові було скорочено тривалість робочого часу, із розрахунку двох третин тарифної сітки або окладу, але не більше розміру мінімальної заробітної плати (4723 грн) на місяць. Наприкінці 2020 р. в Україні рівень безробіття серед робочої сили від 15 років і старше становить 9,8 %, а у віці 15-70 років – 9,9 %.

Не минула пандемія й країни із розвиненим внутрішнім ринком праці. США, Китай, Японія та інші світові країни-лідери відчувають цей вплив, а особливо у сфері зайнятості населення. Так, в США перші випадки вірусного зараження зареєстрували наприкінці січня 2020 р., а з березня було введено надзвичайний стан. Починаючи з квітня 2020 р. країна займає перше місце по захворюваності населення у світі.

Падіння економіки та зростання рівня безробіття одні з найсерйозніших проблем, з якими під час карантину зіткнулися США. До початку карантину в країні рівень безробіття становив 3,5 %, у березні 2020 р. зріс до 4,4 %. У квітні 2020 р. показник досягнув майже 15,0 %. Найгірша ситуація була тільки під час Великої депресії (1929-1930 рр.), тоді рівень безробіття сягнув до 25,0 %. За різними даними з початку карантину в США і до середини квітня 2020 р. кожен шостий співробітник в країні подав заявку на допомогу з безробіття, при цьому, найсуттєвіше постраждали працівники сфери розваг та послуг [3].

Китай, як відомо, став епіцентром поширення коронавірусу. Загальнонаціональний карантин влада не оголошувала, обмеження запроваджували точково в найбільш постраждалих регіонах. Проте, пандемія спричинила рекордний обвал економіки всієї країни. Показовою ситуацією є те, що останні три місяці у 2019 р. спостерігалось стійке зростання, а за перший квартал 2020 р. ВВП Китаю скоротився на 6,8 % і це перше таке макроекономічне зниження за понад три десятки років. Під час карантину і 2020 р. в Китаї також відбулося зростання рівня безробіття, хоча не так відчутно, як у США: у лютому показник становив 6,2 %, у березні – 5,9 % [3].

В Японії на коронавірус в перші місяці захворіли майже 17 тис. осіб, проте тотальний карантин влада не запровадила. На відміну від Китаю, чия економіка до пандемії демонструвала зростання, в Японії все було не так позитивно. Останні два квартали 2019 р. ВВП знижувався у кінці 2020 р. країна вперше за п'ять років увійшла в повномасштабну рецесію: ВВП у першому кварталі 2020 р. скоротився на 3,4 % в річному нарахуванні.

Відмітимо, що за минулі роки внутрішній ринок праці Японії характеризувався рівнем безробіття в межах 1,8-2,2 %, а під впливом пандемії COVID-19 зріс майже до 3,0 %. З метою підтримки економіки у березні 2020 р. уряд Японії виділив понад 4,0 млрд дол. США макроекономічної підтримки реальному сектору економіки. Зокрема, кошти були призначені для стимулювання ділової активності малого й середнього бізнесу і частково на компенсацію сім'ям, які через карантин у школах змушені були взяти відпустку за доглядом за дітьми. Програма передбачала виплати громадянам, чиї доходи різко знизилися (по 2,8 тис. дол. США). Наприкінці травня 2020 р. уряд Японії збільшив витрати на стимулювання економіки до 2,2 трлн дол. США [3].

Для порівняння в таблиці 1 показано тенденції рівня безробіття в зазначених країнах у 2018-2020 рр.

Таблиця 1

Рівні безробіття в окремих країнах світу у 2018-2020 рр.

у відсотках

Країни	Роки		
	2018	2019	2020*
Україна	9,0	8,5	9,9

США	3,9	3,7	13,3
Китай	3,8	3,6	6,2
Японія	2,4	2,4	2,9

* Інформація стосується річного періоду включно до жовтня

Джерело: побудовано автором за даними [4].

На основі проведеного аналізу, як висновок, слід стверджувати, що проблема безробіття є ключовим питанням сьогоденного розвитку світового ринку праці. І відсутність дієвих механізмів та інструментів вирішення такої ситуації лише посилюватиме негативний вплив на суспільство та економіку загалом, а саме до створення соціальної нестабільності в країні, поглиблення суспільної бідності, суттєвого скорочення обсягів внутрішнього виробництва та надходжень до бюджету і, відтак, фінансування соціальних програм, поступової декваліфікації робочої сили, неможливості реалізації людського потенціалу, збільшення видатків на допомогу по безробіттю тощо. Безперечно, що уряди високорозвинених країн повинні об'єднатися для реалізації широкомасштабних епідеміологічних заходів і це скоріше один із найреальніших способів відновити розвиток світового ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Levytska O., Mulska O., Ivaniuk U., Kynytska-Iliash M., Vasylytsiv T., Lupak R. Modelling the Conditions Affecting Population Migration Activity in the Eastern European Region: The Case of Ukraine. *Tem Journal*. 2020. Vol. 9. No. 2. P. 507-514.
2. Vasylytsiv T., Lupak R., Kynytska-Iliash M., Levytska O., Mulska O. Instruments of regional policy for human resources conservation by means of regulation of external youth migration of rural territories of the Carpathian region. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6. No. 3. P. 149-170.
3. Падіння ВВП і безробіття: як пандемія вплинула на найсильніші економіки світу. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2020/06/02/stattja/svit/padinnya-vvp-bezrobittya-yak-pandemiya-vplynula-najsyl'nishi-ekonomiky-svitu>.
4. IMF: World Economic Outlook (WEO) Database, October 2020. URL : <https://knoema.ru/IMFWEO2020Oct/imf-world-economic-outlook-weo-database-october-2020>.

ФЕДОТОВА Т.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформації

ФЕЛОНЮК О.А., студентка

Дніпровський національний університет імені О. Гончара

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Ринок праці є важливим економічним показником, за даними якого можна визначити загальний стан економіки країни. Взагалі праця є важливим економічним фактором виробництва, який допомагає збільшити ВВП, національний добробут та покращити загальну економічну ситуацію в країні. Тому статистичний аналіз ринку праці, його структури та показників є важливим завданням, яке потребує постійної уваги.

Проаналізуємо зміну кількості зайнятого населення в Україні з 2014 року по 2019 роки (рис. 1).

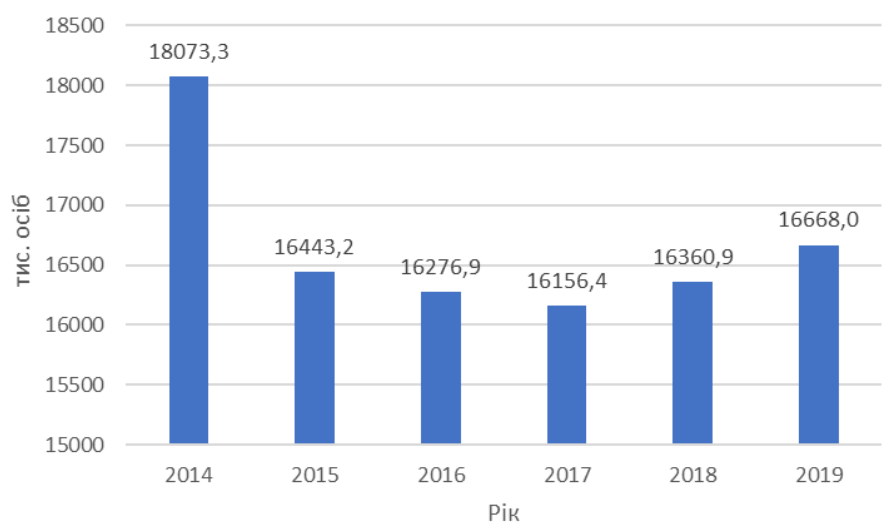

Рис. 1 Динаміка кількості зайнятого населення в Україні за 2014-2019 рр., тис. осіб.

Джерело: побудовано автором за даними [1].

За даними рис. 1 чисельність зайнятого населення має тенденцію до зменшення з 2014 до 2017 року, а вже з 2017 року до 2019 спостерігається зростання. Якщо ще в 2014 році кількість становила 180073,3 тис. осіб, то у 2017 році вона дорівнює 16156,4 тис. осіб. З 2015 по 2019 рік ситуація стабілізувалася, й надалі навіть бачимо тенденцію до, хоча й не стрімкого, але все ж зростання до значення 16668 тис. осіб у 2019 році. На нашу думку, причиною різкого спаду є нестабільність політичної ситуації в Україні.

Також важливим показником ринку праці є співвідношення попиту і пропозиції, що утворює кон'юнктуру ринку. Проаналізуємо кількість безробітних та потребу в робочих місцях за місяцями у 2019 році (рис. 2).

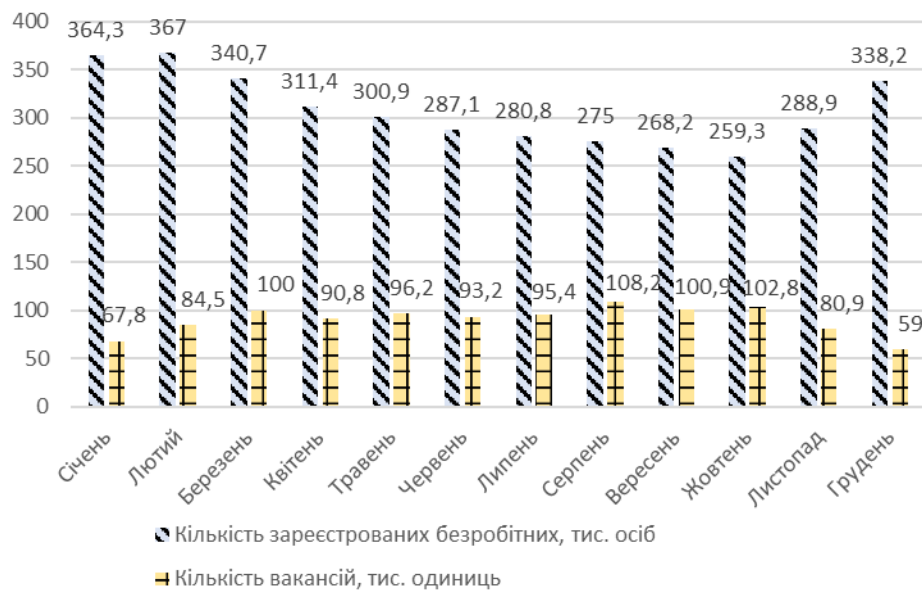

Рис. 2 Динаміка кількості зареєстрованих безробітних за місцем проживання у 2019 році, тис. осіб.

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Рис. 2 засвідчує, що найбільша кількість безробітних спостерігається зимою, а з весни до кінця осені вона зменшується. З потребою у робочих місцях ситуація обернена. Це можна пояснити впливом аграрної сфери, яка має сезонний характер. З весни до кінця осені триває аграрний сезон. Тобто з'являються нові робочі місця в аграрній сфері відповідно зменшується кількість безробітних.

Для певного підтвердження цього факту проаналізуємо динаміку безробітних за типом місцевості за місяцями у 2019 році (рис. 3).

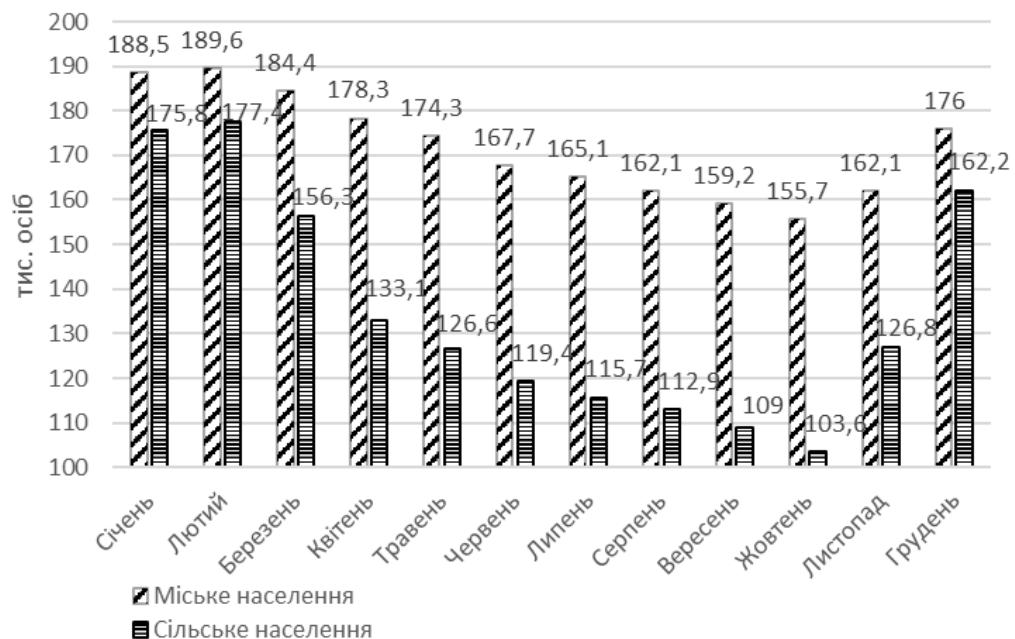

Рис. 3 Динаміка кількості зареєстрованих безробітних за місцем проживання у 2019 році, тис. осіб.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Рис. 3 засвідчує, що зміни в кількості безробітних сільської місцевості є більш динамічними: з весни до кінця осені кількість безробітних сільської місцевості зменшується, а з кінця осені до кінця зими різко збільшується. Зміни в міському населенні присутні, проте вони не такі різкі порівняно зі змінами у сільському населенні.

З проведеного аналізу можна сказати, що ринок праці в Україні є нестабільним та має певні проблеми. Основною причиною такої нестабільності є загальна економічна та політична ситуація в Україні. Основними проблемами ринку праці можна вважати: неоднорідність кон'юнктури, зниження рівня зайнятості та збільшення кількості безробітних, невисокий рівень кваліфікованості працівників, внутрішня та зовнішня міграція, зокрема міграція з окупованих територій. Якщо вирішити ці проблеми, то це стабілізує ринок праці в Україні, що потім може стати стабілізатором всієї української економіки.

Список використаних джерел:

1. Зайнятість населення за статтю, типом місцевості та віковими групами [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arch_znsmv_u.htm
2. Кількість зареєстрованих безробітних та кількість вакансій у 2019 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/rp/sz_br/sz_br_u/kzbr_vak_u2019.htm
3. Кількість зареєстрованих безробітних за статтю та місцем проживання у 2019 році. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/rp/sz_br/sz_br_u/kzbr_m_u2019.htm

ФІШЕР Наталія Володимирівна, студентка

Науковий керівник: **Титенко Л.В.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри управління обліку, бізнес-аналітики та статистики

Університет державної фіскальної служби України

ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Нестабільність економічної ситуації в державі зумовлює необхідність пошуку якісно нових підходів до оцінки ефективності діяльності сучасних підприємств шляхом покращення ефективності використання засобів праці. Економетричне моделювання, «за допомогою якого можна проаналізувати стан, надають оцінку та передбачити більш сприятливу ситуацію, дозволяє визначити технічний стан та ефективність використання основних засобів підприємства, встановити резерви та здійснити подальше прогнозування покращення ефективності використання його технічного потенціалу» [1, с.195].

Великий внесок у розробку теоретичних та методичних підходів до вирішення зазначених питань зробили провідні вчені-економісти, зокрема А.А. Белоусов, М.Т. Білуха, М.І. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев тощо.

Для проведення прогнозування показника залишкової вартості основних засобів на наступний 2020 період було обрано наступні фактори, що впливають на її динаміку: знос основних засобів, чистий дохід від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, середня кількість працівників та чистий фінансовий результат (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідні дані ПАТ «Київський вітамінний завод»

Рік	Показники, тис. грн					
	Залишкова вартість ОЗ (У)	Знос ОЗ (Х1)	Чистий дохід від реалізації продукції (Х2)	Собівартість реалізованої продукції (Х3)	Середня кількість працівників (Х4)	Чистий фінансовий результат (Х5)
2010	65284	42689	145369	198526	578	5268
2011	58369	32589	152368	136589	578	3526
2012	52459	41735	409801	198877	691	1706
2013	143533	185888	516231	241886	749	16535
2014	173082	198972	665241	290360	817	45216
2015	294457	274807	1060730	521347	817	172907
2016	569887	155915	1429531	832869	780	144683
2017	453952	19286	1761878	960954	832	175109
2018	460935	110256	1980643	1078609	835	169498
2019	436126	190927	2250100	1232387	886	117559

Джерело: розроблено автором на основі [2]

За допомогою інструменту «Кореляція» в електронних таблицях Excel відібрано найбільш впливові фактори, які мають значення коефіцієнта кореляції більше за критичне значення парного коефіцієнта кореляції (0,4146), що вказує на сильний прямий ($X > 0,7$), а отже їх використовувати для подальшого прогнозу, а саме - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (0,9039), собівартість реалізованої продукції (0,9114), середня кількість працівників (0,7475) та чистий фінансовий результат (0,8944).

Провівши аналіз на мультиколінеарність, було встановлено залежність між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (X_2) та собівартістю реалізованої продукції (X_3), тому доцільно вилучити ці фактори та побудувати одну модель двофакторну (Y , X_1 та X_2) та іншу трьохфакторну (Y , X_3 , X_4 та X_5). Аналіз даних моделей показав відсутність у них мультиколінеарності. Це свідчить про правильність вилучення даних факторів із моделі.

Для проведення прогнозу показника залишкової вартості основних засобів на наступний 2020 період варто встановити яка з моделей найбільш адекватно описує господарські процеси на підприємстві (табл. 2).

Таблиця 2

Рівняння регресії за даними ПАТ «Київський вітамінний завод»

Рівняння	R ²	r	t	p	Fp	DW
$Y = 24395,974 + 0,093X_1 + 0,226X_2$	0,818	0,90	<2,306	>0,05	>4,74	1,46 (зона невизначеності)
$Y = 51380,642 + 0,259X_3 - 4,867X_4 + 1,148X_5$	0,893	0,94	>2,306	<0,05	>4,76	2,59 (автокореляція відсутня)

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Отже, у двох побудованих моделях досить високе значення коефіцієнта детермінації, що свідчить про значний вплив відібраних факторів на результативний показник. Усі моделі мають невелике значення стандартної помилки. За критерієм Фішера усі моделі виявились адекватними, оскільки їх розрахункові значення критерія Фішера більші за його табличне значення, отже за цими моделями можна здійснювати прогнозування. У другій моделі усі параметри достовірними, оскільки їх розрахункові значення за критерієм Стюдента більші за табличне, на відмінно від першої моделі. Тобто, друга модель є адекватною для прогнозування показника залишкової вартості основних засобів на наступний 2020 період.

Рівняння другої моделі дає змогу зробити інтервальний та точковий прогноз на наступний 2020 період. Розраховане точкове значення залишкової вартості основних засобів на 2020 рік складе 511380,94 тис. грн, проте через вплив багатьох факторів залишкова вартість основних засобів може коливатися у межах 213290,5 тис. грн до 523320,1 тис. грн.

За результатами прогнозування, при зміні відібраних факторів, прогнозний рівень залишкової вартості переважно скорочується. В процесі економетричного моделювання ефективності використання основних засобів отримано декілька моделей. Запропонований апарат дослідження дозволяє оцінити спільний та окремий вплив факторів на зміну досліджуваного показника, здійснити песимістичні та оптимістичні прогнози ефективності використання технічного потенціалу підприємства.

Отже, досліджуваному підприємству потрібно розрахувати можливі втрати від виникнення ризиків; порівняти втрати від настання ризиків з витратами по їх запобіганню; передбачити заходи щодо зниження втрат від виникнення ризикових ситуацій тощо.

Список використаних джерел:

1. Проскурович О. В. Діагностування та економетричне моделювання ефективності використання основних фондів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2017. №. 25(2). С. 195-199. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_25\(2\)_44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_25(2)_44).
2. Річні звіти щодо діяльності АТ «Київський вітамінний завод» / ПАТ «Київський вітамінний завод». URL: <https://www.vitamin.com.ua/ua/Accioneram/report/>

ХАМУЛА Дарина Денисівна, студентка

Науковий керівник: **Александрюк Т.Ю.**, старший викладач кафедри соціального забезпечення та податкової політики

Університет митної справи та фінансів

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ

Безробіття є однією з найсерйозніших соціально-економічних проблем в Україні та світі загалом. Статистичний аналіз безробіття є досить важливим та актуальним, через те, що динаміка показників безробіття демонструє загальний стан економіки у країні та характеризує її ефективність.

Безробіття впливає на розповсюдження соціальної нестабільності та бідності в країні, сприяє погіршенню балансу між попитом та пропозицією, поширенню трудової міграції, зростанню кількості соціально незахищених верств населення, збільшенню злочинності в країні. Всі ці негативні соціально-економічні чинники зумовлюють необхідність вивчення шляхів зниження безробіття та подолання проблем, пов'язаних з його поширенням в Україні [1].

Згідно з Законом України «Про зайнятість населення» безробіття визначається як соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування [2]. Його продукують такі фактори, як:

- структурні зміни в економіці, такі як закриття технічно малорозвинутих підприємств, використання новіших технологій;
- уповільнення економічного розвитку країни;
- сезонні коливання виробництва;
- низький рівень розвитку професійної підготовки та перепідготовки;
- дискримінація на ринку праці жінок, молоді та національної меншості.

Розглянемо динаміку рівня безробіття населення віком 15–70 років (у % до робочої сили відповідного віку) (рис. 1).

Аналізуючи наведені дані, можемо зробити висновок, що у II кварталі 2020 року обсяг безробіття у країні підвищився та сягнув 9,9%, а це на 1,3% більше у порівнянні з I кварталом цього ж року. Крім того, можемо зауважити, що максимально високий показник безробіття був установлений у I кварталі 2017 року (10,1%). Однак, після IV кварталу 2017 року, найвищим показником є саме показник II кварталу 2020 року. Далі аналізуємо обсяг безробіття та спостерігаємо зниження цього показника до

III кварталу 2018 роки. Розглядаючи періоди I - III кварталу 2019 року показник безробіття повторно спадає та досягає максимально найнижчого показника в 7,3%. Обсяг безробітних збільшується у кожному наступному кварталі з вересня 2019 року.

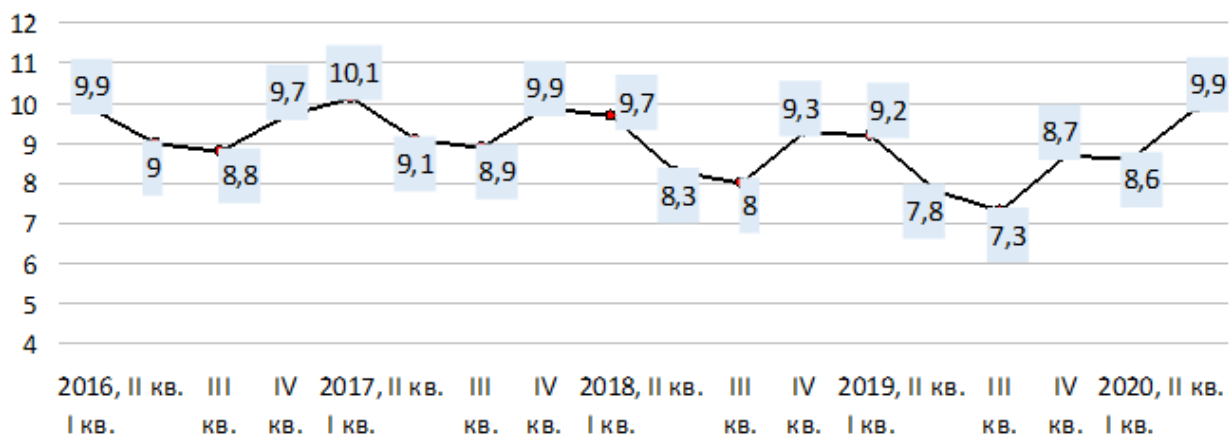

Рис. 1. Рівень безробіття населення віком 15-70 років, %

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Також зауважимо, що за даними дослідження робочої сили Державної служби статистики України в II кварталі 2020р. кількість зайнятого населення у віці 15–70 років – 15,6 млн. осіб. Кількість безробітного населення у віці 15–70 років склала - 1,7 млн. осіб. Рівень зайнятості населення віком 15–70 років – 55,2%. , та як вже зазначалося раніше, рівень безробіття населення у віці 15–70 років становить 9,9% [2].

Розглянемо безробіття населення (за методологією МОП) за причинами незайнятості у 2019 році. (рис. 2).

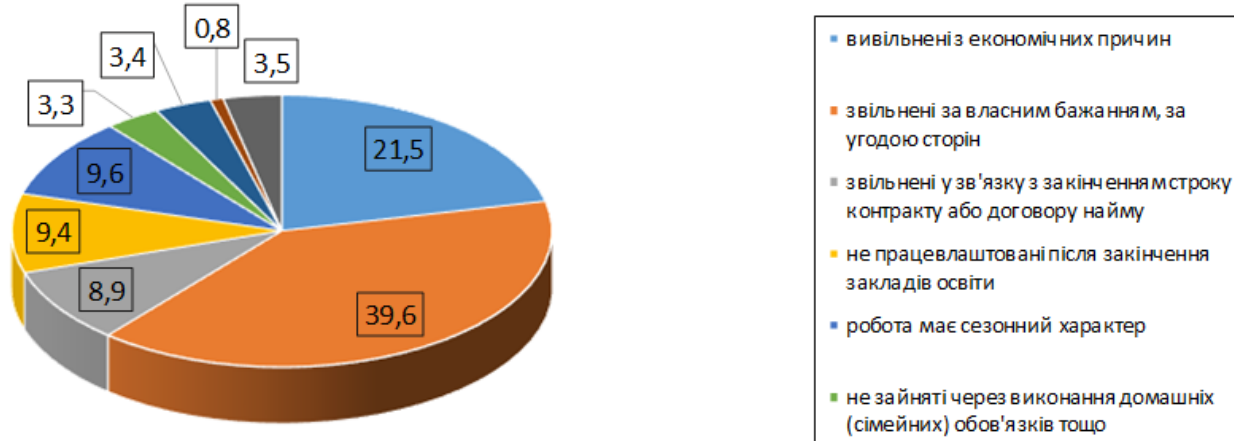

Рис. 2. Безробіття населення за причинами незайнятості 2019 рік, у %

Джерело: побудовано авторами за даними [3].

Загалом у 2019 році кількість безробітного населення у віці 15-70 років становило 1487,7 тисяч осіб. Вивчаючи діаграму, можемо зауважити, що найбільшою причиною незайнятості населення є звільнення за власним бажанням, або за угодою сторін. Також вагомою причиною є вивільнення з

економічних причин. Найменш важливими причинами незайнятості є демобілізація з військової строкової служби, незайнятість через виконання домашніх обов'язків, звільнення за станом здоров'я, а також через оформлення пенсії, та через інші причини.

Проблема безробіття у країні вимагає термінового вирішення. Заходами держави щодо зниження рівня безробіття в Україні мають бути:

- Забезпечення найбільшої відповідності попиту на робочу силу та її пропозицію, створення якісних робочих місць.

- Створення вигідного середовища для постійного розвитку підприємництва, з метою збільшення можливостей працевлаштування.

- Поширення можливостей для створення додаткових робочих місць за рахунок державного стимулювання розвитку аграрного виробництва.

- Розробка Міністерством освіти і науки кадрових та освітніх програм з єдиною інформаційною базою пропозиції та попиту на ринку праці.

- Вдосконалення державної політики у сфері молодіжної зайнятості, сприяння розвитку молодіжних підприємницьких ініціатив з урахуванням регіональних особливостей соціально-економічного розвитку.

- Подолання тіньової зайнятості. Покращення ділової атмосфери та створення додаткових стимулів для працевлаштування.

- Сприяти підвищенню конкурентоспроможності робочої сили за рахунок покращення рівня освіти по професіях, необхідних на ринку праці.

- Розвивати більш тісну взаємодію державного управління з територіальними громадами для підвищення ефективності планування ринку праці;

Отже, безробіття – важлива проблема ринкової економіки. Виконуючи заходи щодо зниження рівня безробіття, можливо досягти значного поліпшення економічного і соціального стану в Україні.

Список використаних джерел

1. Слюсар С.Т. Аналіз рівня безробіття в Україні: проблеми і шляхи його подолання // Економіка АПК;. 2018. № 5. с.85-92.

2. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.08.2012 р. № 5067-VI (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 18.11. 2020 р.).

3. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 20.11. 2020 р.).

4. Державна служба зайнятості URL: <https://www.dcz.gov.ua/novyna/rynok-praci-pislya-karantynnogo-lita> (дата звернення 20.11. 2020 р.)

ХУРДЕЙ Вікторія Дмитрівна, к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри маркетингу

ПОНОМАРЕНКО Андрій Сергійович, студент
Університет митної справи та фінансів

ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧІВ-ДІТЕЙ

Психологи стверджують, що нинішні діти дорослішають раніше і в більш ранньому віці виявляють свою особистість. З цього випливає, що маркетологам потрібно переглянути свої підходи до дитячої аудиторії. Згадуючи свої дитячі переваги, теперішні маркетологи сильно помиляються з методиками впливу на сучасне підростаюче покоління. Сьогоднішні діти навчаються користуватися смартфоном раніше, ніж освоюють літери. Освоївши букви, вони поспішають в Інтернет-магазин за покупками.

Це підтверджує статистика: 80% європейських дітей віком від 6-ти до 14-ти років здійснюють покупки в Інтернеті. Для цього вони використовують банківські картки батьків. Очевидно, число маленьких онлайн-шоперів незабаром значно підвищиться. Все більше Інтернет-магазинів випускає додатки для простих і швидких покупок, орієнтуючись на комфорт для дітей. Незважаючи на те, що діти не є економічною одиницею, вони вміло користуються батьківськими грошовими ресурсами. Так діти тепер скуповують на власний розсуд не тільки іграшки, музику і книги, але також одяг і продукти харчування.

Як відомо, діти особливо охоче і чесно дотримуються всіх нових трендів. В цьому немає нічого дивного, адже по своїй натурі всі діти новатори. Власне, зростаюча популярність онлайн-шопінгу не обійшла стороною неплатоспроможних, але активно витрачаючих гроші покупців. Мова йде про дітей віком 6-14 років. Згідно зі статистикою, приблизно 63% маленьких шоперів купують ігри, 31% - одяг. Ще 27% купують музику, 25% - підліткові журнали. Не забули і про солоденьке. 24% дітей вищезгаданої категорії замовляють десерти через Інтернет. При цьому, кошики хлопчиків і дівчаток значно відрізняються. Статистика показує, що серед покупців ігор 63% хлопчиків і тільки 37% дівчаток.

Віртуальні придбання в онлайн-магазинах одягу роблять в основному дівчатка. Це підтвердило 42% опитаних. Тільки 31% хлопчиків самотійно скуповують одяг через онлайн. Психологи помітили ще один цікавий факт: дівчатка позитивно відгукуються на рекламу для хлопчиків. Для просування товарів, з гендерною градацією створюється відповідне оформлення. Найчастіше продукція для дівчаток обертається в рожеву упаковку з блискітками. Зрозуміло, хлопчики не кліють на таку рекламу.

Дівчата ж навпаки віддають перевагу товарам в хлопчачих упаковках. Причина в особливостях дитячих взаємин. Щоб потрапити в хлопчачу компанію, потрібно бути своїм – розділяти їхні інтереси. В іншому випадку, цікаву подружку відправляють грати в ляльки. Дитяча аудиторія має одну чарівну властивість – вона зростає. Зростає не тільки тіло, але також і спектр знань. Таким чином змінюються і множаться потреби маленького покупця.

Власне, потреби залежать від віку дитини. Діти до 3-х років потребують мами, їжі, сну, гігієни і комфорту. Споживачі віком 4-6 років – цікаві дошкільнята. Крім мами, своїх ручок, ніжок і плюшевого «мішутки» вони виявляють навколо себе цілий світ і цей світ потрібно терміново дослідити. У 7-9 років діти починають повільно вислизати з-під впливу батьківської думки. Причина в тому, що вони відкривають для себе ряд додаткових джерел інформації: книги, Інтернет, педагоги, однокласники і їх батьки. У дітей віком 10-12 років формується власна точка зору. До речі, вони виявляють, що батьки якось відстають від життя. Мама і тато починають втрачати авторитет, а друзі-ровесники набувають все більшого значення. Підлітки 13-16 років впевнені, що батьки нічого не тямлять в сучасному житті. Ці діти прагнуть стати незалежними і рідко запитують батьківської думки, або дозволу, здійснюючи потайки окремі вчинки. Наймолодша категорія не виявляє ніяких переваг, повністю залежачи від своїх базових потреб і вибору улюбленої мами. Смаки інших груп споживачів змінюються кожні 3 роки. Причина в тому, що за цей час вони переходять в іншу вікову групу, а їх колишнє місце займають нові покупці, більш просунуті і вибагливі.

Виходячи з цих особливостей кожного вікового типу необхідно планувати інструменти для реклами. Починаючи з другої вікової категорії, необхідно створювати 2 типи рекламних роликів одного і того ж товару. Перший ролик повинен бути емоційним і орієнтованим на дітей, другий – раціональним, для інформування батьків. Варто відзначити, що 3-річні діти проявляють активну участь в шопінгу: 25% малюків цього віку беруть участь у підборі одягу для себе, 30% батьків радяться з дітьми, підбираючи їм одяг, 28% дітей самі заявляють про свої уподобання. Примітно, що батьки нерідко просять своїх дітей зробити покупку електротоварів через Інтернет. Як правило, такі придбання роблять підлітки віком 10-14 років. Як показали маркетингові дослідження, діти 7-8 років стають брендозалежними. Прихильність до конкретних брендів залежить від батьківського впливу, але чимале значення має реклама. Діти різного віку дуже сприйнятливі до реклами, покупці молодших категорій дивляться рекламу з інтересом.

Оскільки діти сприйнятливі до реклами, необхідно робити її барвистою і емоційною. На сприйняття відмінно впливають ролики в художньому форматі, бренд-персонажі, промо-ляльки, які викликають

довіру і перевагу маленьких покупців. Якщо такою лялькою виявиться знаменитий дитячий персонаж, діти сприймуть його з великим натхненням. Зустріч з такою промо-лялькою стане зустріччю зі старим другом. Тобто, торговий зал повинен мати інтерактивне оформлення. Діти повинні тягнути батьків в магазин, щоб розважитися.

Список використаних джерел:

1. Детский маркетинг: чего хочет покупатель? Источник: https://trademaster.ua/marketing_i_prodazhi/312480 (дата звернення: 02.10.2020).
2. Маркетинговое исследование рынка детских товаров URL: <https://detky.com.ua/marketingovoe-issledovanie-rynka-detskikh-tovarov/> (дата звернення: 02.10.2020).
3. Обзор рынка игрушек Украины и исследование потребительских предпочтений <https://sostav.ua/publication/obzor-rynka-igrushek-ukrainy-i-issledovanie-potrebitelskikh-predpochtenij-80165.html> (дата звернення: 02.10.2020).
4. Трофанова Т.Г. Плюси та мінуси системи мережевого маркетингу. Погляд знизу *Економіка. Фінанси. Право*. К. : Аналітик, 2015. № 3. - С. 10-13
5. Forum Trade Marketing in Ukraine: Кто побеждает в войне за полку? <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/Analiz-rynka-detskikh-tovarov.html> (дата звернення: 02.10.2020).

ЧЕХУРСЬКА Аліна Вікторівна, студентка

Науковий керівник: **Горковенко І.В.**, доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

РОЗВИТОК БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Сучасна економіка будь-якої держави являє собою широко розгалужену мережу складних взаємовідносин мільйонів господарських суб'єктів, що входять до неї. Основою цих взаємозв'язків є розрахунки і платежі, у процесі яких відбувається задоволення взаємних вимог і зобов'язань. Найбільш поширеними у відносинах між суб'єктами господарської діяльності в останній час є безготівкові рахунки, які включають операції, що здійснюються через рахунки в банках.

Безготівкові розрахунки – це розрахунки, що проводяться без участі готівки, тобто в сфері безготівкового грошового обороту. Безготівкові розрахунки поділяються на міжгосподарські та міжбанківські, які обслуговують, відповідно, відносини між клієнтами банків та між банками. Безготівкові розрахунки здійснюються за двома основними грошовими потоками: це надходження грошових коштів на рахунок та витрачання коштів з рахунку. Безготівкові розрахунки між підприємствами, організаціями та установами всіх форм власності, підприємствами без створення юридичної особи і фізичними особами здійснюються у національній валюті України через банки шляхом перерахування коштів з рахунка платника на рахунок одержувача коштів. Відповідно до чинного законодавства, всі суб'єкти підприємницької діяльності, які мають розрахункові рахунки в банку, зобов'язані зберігати свої кошти в установах банків.

З розвитком інноваційних сервісів та безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток в Україні, більшість громадян віддають перевагу безготівковим розрахункам. Станом на 01 січня 2020 року в Україні зареєстровано 70 учасників карткових платіжних систем. Загальна кількість платіжних карток зросла на 16%, якщо порівняти з початком 2019 року, та становила 68,9 млн шт. Майже дві третини від цієї кількості – це активні платіжні картки (61,2%). Загальна кількість операцій (безготівкових та отримання готівки) з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за 2019 рік становила 5 057,3 млн шт., а їхній обсяг – 3 576,7 млрд грн. За кількістю операцій переважали безготівкові – 4 167,1 млн шт. (82,4%), тобто вісім із десяти операцій із платіжними картками були безготівковими. Обсяг безготівкових операцій

становив 1 798,3 млрд грн, що склало 50,3% від усіх операцій із картками (за підсумками 2018 року – 45,1%) [2].

Пандемія та карантинні обмеження суттєво вплинули на розвиток електронної комерції та збільшення використання українцями безготівкових платежів. Загальна кількість операцій (безготівкових та отримання готівки) з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за дев'ять місяців 2020 року становила 4310,2 млн шт., а їхня сума – 2807,9 млрд грн. Кількість зазначених операцій зросла на 18,0%, а сума – на 8,7%, якщо порівнювати з аналогічним періодом 2019 року. Так, сума безготівкових операцій становила 1550,1 млрд грн або 55,2% від суми усіх операцій із картками. Торік за підсумками дев'яти місяців 2019 року цей показник становив 49,7%.

За кількістю безготівкових операцій показник ще вищий – 86 зі 100 операцій з платіжними картками здійснювалися безготівково впродовж дев'яти місяців цього року. Водночас кількість операцій з отримання готівки з платіжних карток зменшилася на 11,3%, а сума – на 3,3% проти дев'яти місяців 2019 року. Загальна кількість емітованих платіжних карток в Україні станом на 01 жовтня 2020 року становила 73,4 млн шт. Це більше на 7,4%, якщо порівняти з січнем 2020 року.

Майже 40% платіжних карток (14,9 млн шт.), із застосуванням яких були здійснені видаткові операції у вересні 2020 року, – безконтактні та токенизовані картки. Так, у вересні 2020 року для здійснення операцій були використані 11,5 млн безконтактних карток. Це на 51% більше, якщо порівняти з січнем 2020 року [1].

Платіжна інфраструктура упродовж дев'яти місяців 2020 року продовжувала стабільно розширюватися. Кількість суб'єктів господарювання, які приймають платіжні картки, за цей період зросла на третину (на 31,7%) – до майже 316,4 тисяч. Крім того, з початку 2020 року кількість торговельних POS-терміналів також зросла – на 7,9% (до 360,4 тис. од.). Водночас понад 85% від усіх торговельних POS-терміналів забезпечують безконтактну оплату.

У регіональному розрізі за кількістю платіжних карток та платіжних пристроїв для їхнього обслуговування домінують м. Київ, Дніпропетровська та Одеська області. Найбільші банки-еквайри – АТ КБ "ПРИВАТБАНК", АТ "ОЩАДБАНК" та АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"; найбільші банки - емітенти платіжних карток – АТ КБ "ПРИВАТБАНК", АТ "ОЩАДБАНК" та АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК" [1].

Під час карантину безготівкові розрахунки довели свою безпечність та зручність. Для підтримки та подальшого зростання фінансової системи необхідно, щоб гроші функціонували в системі переважно у безготівковому вигляді. Це дозволить покращити фіскальну дисципліну, оскільки передбачає більш чітку фіксацію фінансових операцій на ринку, контроль бази оподаткування і т.д., що буде сприяти детінізації економіки. Відтепер

банки щомісяця подають статистичні дані до НБУ щодо стану карткового ринку. Для виведення на новий рівень платіжних послуг у Верховній Раді України зареєстрований законопроект № 4364 про платіжні послуги, що здатний суттєво осучаснити регулювання діяльності українського ринку платежів та переказу коштів.

Список використаних джерел:

1. Беззаперечні тренди карткового ринку у 2020 році – розрахунки в Інтернеті та безконтактні платежі.[Електронний ресурс].Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezzaperechni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi--rozrahunki-v-interneti-ta-bezkontaktni-plateji>
2. Розвиток безготівкових розрахунків позитивно впливає на фінансові звички українців. [Електронний ресурс].Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozvitok-bezgotivkovih-rozrahunkiv-pozitivno-vplivaye-na-finansovi-zvichki-ukrayintsiv>

ШАМІЛЕВА Л.Л., к.е.н., доцент, провідний науковий співробітник

Інститут економіки промисловості НАН України

ХАНДІЙ О.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПРОГНОЗНІ ОЦІНКИ ЗМІН НА РИНКУ ПРАЦІ ТА В ТРУДОВІЙ СФЕРІ В УМОВАХ АДАПТИВНОГО КАРАНТИНУ

Дослідження виконано в рамках проекту «Подолання соціально-економічних ризиків та небезпек у сфері праці та зайнятості України в умовах впливу пандемії COVID-19» (2020.01/0253)

Карантинні обмеження з метою попередження поширення коронавірусу COVID-19, запроваджені на всій території України в березні 2020 року, мали негативні соціально-економічні наслідки: значне падіння реального обсягу ВВП, поглиблення соціально-економічної кризи в країні, зростання рівня безробіття, втрат робочого часу, падіння трудових доходів, соціальної незахищеності населення. Послаблення карантинних обмежень, яке почалося вже в червні-липні поточного року, супроводжувалось зростанням ділової активності підприємств. Український бізнес почав поступово виходити з карантину, що позитивно вплинуло на ринок праці. За даними НБУ індекс очікувань ділової активності підприємств вже в червні 2020 р. становив 45,5 пунктів порівняно з 29,9 пунктів у квітні [1]. Відповідні зміни в трудовій сфері потребують поглибленого дослідження з метою оцінки перспектив і динаміки попиту та пропозиції робочої сили в Україні.

Ситуація на ринку праці хоч і залишається гіршою за докризову, однак демонструє ознаки відновлення та стабілізації. Вже в червні за щотижневими даними кількість резюме на Work.ua відповідала обсягам пропозиції на ринку праці. Часткове відкриття державних кордонів на виїзд з метою працевлаштування за кордоном відновило інтерес до пошуку роботи не лише на внутрішньому ринку праці [2]. Так, за думкою засновника Work.ua «якщо не трапиться повторних криз, то з 4-го кварталу може початися зростання попиту. А через рік у нас є шанс, що ринок праці зможе плавно повернутися до початку 2020 року» [3].

За даними ДСЗ України за червень-серпень [4] кількість зареєстрованих безробітних зменшилася майже на 35%, з 291,7 тис. осіб за березень-травень до 190,5 тис. осіб. За цей же період зросла і кількість вакансій, але це зростання було значно повільніше, – воно склало лише 2,8%. Незначне збільшення попиту не суттєво вплинуло на кількість працевлаштованих безробітних. Станом на початок вересня за ВЕД найбільша частка безробітних припадає на торгівлю та ремонт транспортних засобів (19,7%), переробну промисловість (16,5%), державне

управління (15,5%) та сільське господарство (9,1%), а за професійними групами – це працівники сфери торгівлі та послуг (17,9%), робітники з обслуговування та експлуатації устаткування (15,5%), службовці та керівники (14,9%). Від 10% до 12% приходить на працівників найпростіших професій, фахівців, кваліфікованих робітників з інструментом та професіоналів. Серед зареєстрованих безробітних більше половини (51%) – це особи з вищою освітою [4]. Наведена ситуація свідчить, що коронакриза одночасно супроводжується не лише зростанням ризиків безробіття, незайнятості, а й незатребуваністю та втратою людського капіталу як на рівні особистості, так і всього суспільства.

На ринку праці склався високий рівень незбалансованості за професійними групами між попитом (вакансії) та пропозицією робочої сили (табл. 1). Суттєве перевищення попиту над пропозицією склалося для кваліфікованих робітників з інструментом та професіоналів, практично збалансовані позиції для представників найпростіших професій, фахівців та робітників з обслуговування та експлуатації устаткування. Залишається значне перевищення попиту над пропозицією працівників сфери торгівлі та послуг, але найбільша невідповідність склалася за професійною групою «службовці та керівники».

Таблиця 1

**Співвідношення попиту та пропорції на ринку праці
за професійними групами, %**

Професійні групи	Зареєстровані у центрах зайнятості на 01.09.2020 р.	
	Структура безробітних	Структура вакансій
працівники сфери торгівлі і послуг	17,9	14,9
робітники з обслуговування, експлуатації устаткування	15,5	14,3
службовці та керівники	14,9	5,3
найпростіші професії	11,9	12,2
фахівці	11,5	12,7
кваліфіковані працівники з інструментом	10,0	18,9
професіонали	10,0	16,8
технічні службовці	5,8	3,9
кваліфіковані робітники сільського господарства	2,5	1,0

Джерело: побудовано авторами за даними ДСЗУ [4]

Поширення захворюваності майже по всіх країнах світу, в тому числі і в Україні, протягом вересня-жовтня поточного року свідчить про наступ другої хвилі коронавірусу, що є найбільшою небезпекою для відновлення економіки. Згідно макропрогнозу НБУ [2] в 3 та 4-му кварталах поточного року, а також в 1-му кварталі наступного року марно чекати покращення економічної ситуації. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) очікує, що пандемія може призвести до падіння світової

економіки на 7,6% [2]. Серед країн Єврозони очікувався обвал економіки на рівні 9,1%, а на випадок другої хвилі – до 11,5%.

Українська економіка скоротиться на 6 %, але може відновити зростання на рівні 4% у наступному році, – прогноз зниження реального ВВП було переглянуто в бік більш суттєвого падіння (6%), а попередня оцінка була в межах 4-4,1% [2]. Збереження адаптивного карантину та введення окремих заходів жорсткого карантину, а також пригнічений внутрішній попит будуть стримувати відновлення економіки.

Отже, фінансова та коронакриза ще тривають. Динаміка відновлення помірна та нестабільна, як наслідок, зміни на ринку праці продовжуються, тому розраховувати на покращення ситуації в сфері зайнятості можливо не раніше другого кварталу 2021 року. Адаптивний карантин продовжено до кінця 2020 року, крім того існує загроза, що з листопада може початися жорсткий його варіант, – така перспектива підтверджується стрімким зростанням як кількості, так і рівня захворюваності. Негативні наслідки коронакризи на ринку праці та в системі соціально-трудових відносин пов'язані з більш інтенсивними проявами ризиків (зростання безробіття, в тому числі і прихованого, втрат робочого часу, падіння трудових доходів і, як наслідок, зниження ресурсів життєзабезпечення для значної частини всього населення). Серед зайнятого населення той контингент, який перейшов (або переходив) на віддалену зайнятість на ній же і залишиться, але можуть з'явитися додаткові ризики – зниження замовлень, відповідно, і доходів, перехід на виконання замовлень для декількох замовників. Як наслідок, збільшення ризиків соціальної незахищеності, формування соціально-психологічних ризиків: невпевненості, соціально-психологічної напруги, апатії тощо. Працівники, робота яких не може бути переведена на віддалену зайнятість, знову стикнуться зі складністю поїздок на роботу, зниженням можливостей виконання роботи. За умов повернення жорсткого карантину прогнозується подальше скорочення пропозиції та попиту на робочу силу на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді). Консенсус-прогноз №52 / Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. 2020. URL: www.me.gov.ua.
2. Інфляційний звіт НБУ за липень 2020 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/srticle/IR_2020_Q3.pdf?v=4.
3. Бізнес на карантині / Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/business-guarantine>.
4. Ситуація на ринку праці у січні-серпні 2020 року / Державний центр зайнятості. 2020. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/all>. (дата звернення: 28.09.20).

ШЕМЕТ Ольга Николаевна, студентка

*Научный руководитель: Сапун О.Л., доцент, к.пед.н., заведующая кафедрой информационных технологий и моделирования экономических процессов
Белорусский государственный аграрный технический университет*

АНАЛИЗ ПОСЕВНЫХ ПЛОЩАДЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В настоящее время агропромышленный комплекс является важнейшей составляющей экономики любого государства, поскольку именно она отвечает за продовольственную безопасность страны. В Республике Беларусь повышение экономической эффективности работы агропромышленного комплекса, качества и конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции и продуктов питания осуществляется в рамках Государственной программы развития аграрного бизнеса на 2016–2020 годы [1].

Сельское хозяйство является центральным звеном агропромышленного комплекса, представляя собой жизненно важную отрасль экономики Республики Беларусь. Агропромышленный комплекс включает: сельское хозяйство, перерабатывающую промышленность, обслуживающую сферу. Приоритетными направлениями в развитии АПК Республики Беларусь являются животноводческий, льняной, зерновой, свеклосахарный комплексы.

В республике насчитывается более 1300 сельскохозяйственных организаций, около 2000 фермерских хозяйств, а также сотни личных подсобных хозяйств. Предприятия АПК работают как на внутренний, так и на внешний рынки, при этом отдельные виды продукции имеют значительный экспортный потенциал. Беларусь поставляет сельхозпродукцию в 35 стран мира, около 70 % из которой экспортируется в Россию, около 13 % – в другие страны СНГ, 14 % – в страны вне СНГ.

Сводный целевой показатель производительности труда в сельском хозяйстве за 2019 год к 2018 году выполнен и составил 108,4 процента при задании Государственной программы развития аграрного бизнеса в Республике Беларусь на 2016–2020 годы – 106,2 процента.

Темп производства валовой продукции к 2018 году составил 102,9 процента. При этом обеспечена оптимизация численности работников организаций, занятых в растениеводстве и (или) в животноводстве на 4,4 процента.

Списочная численность работников организаций, занятых в растениеводстве и (или) животноводстве (без микроорганизаций и малых

организаций без ведомственной подчиненности) составила в среднем за 2019 год 262 тыс. человек или 95,6 процента к 2018 году.

В 2019 году в агропромышленном комплексе республики в целом сохранена положительная динамика развития. Рост валовой продукции сельского хозяйства к 2018 году составил 2,9 процента, в том числе продукции растениеводства – 5,7 процента, животноводства – 0,6 процента.

Современное состояние сельского хозяйства, в частности растениеводства, в Республике Беларусь можно выявить исходя из проведения анализа динамики таких показателей, как посевная площадь, валовый сбор и урожайность основных сельскохозяйственных культур [2, с.9-15].

Таблица 1

**Посевные площади основных сельскохозяйственных культур
Республики Беларусь за период 1995–2019 гг., тыс. га**

Культура	1995	2000	2010	2015	2017	2018	2019	2019 г. в % к 1995 г.
Вся посевная площадь	6150,1	6154,9	5599,0	5869,2	5834,3	5814,9	5901,9	96,0
Зерновые	2692,4	2536,7	2577,5	2405,8	2429,8	2348,6	2452,7	91,1
Лен-долгунец	97,8	81,6	61,7	45,3	47,4	50,1	52,3	53,5
Свекла сахарная	55,3	52,0	97,3	102,7	101,5	102,3	95,9	173,4
Рапс	47,7	110,5	325,7	258,7	339,3	359,2	362,6	760,2
Картофель	725,3	661,0	371,0	313,8	277,3	273,8	268,0	37,0
Овощи	76,8	97,8	85,7	66,3	63,2	62,4	62,5	81,4

Анализируя размер посевных площадей основных сельскохозяйственных культур в Республике Беларусь за период с 1995–2019 гг. можно сделать следующие выводы:

- наибольший удельный вес в структуре посевных площадей занимают зерновые и зернобобовые, значение площадей на протяжении исследуемого периода оставалось примерно на одном и том же уровне, после 2010 года их значение сокращается и в 2019 году оно составило 2452,7 тыс. га, в то время как в 1995 году значение данного показателя было выше на 239,7 га;

- в 1995 году площадь, отводимая под лен и картофель в республике, составляла 97,8 и 725,3 тыс. га соответственно, далее происходило их заметное снижение до 53,5 и 268,0 тыс. га к 2019 г.;

- наблюдается постепенное увеличение площадей, отводимых под такие сельскохозяйственные культуры, как рапс (в 7,6 раза) и свекла сахарная (в 1,7 раза);

– с 1995 по 2010 гг. площадь, отведенная под выращивание овощей, уменьшилась со значения 76,8 тыс. га до 62,5 тыс. га.

Изменения в структуре посевных площадей в сторону увеличение либо уменьшения, происходят в основном за счет показателей валового сбора и соответственно урожайности тех или иных. В случае, когда наблюдается достаточно высокая урожайность с/х культуры, с целью получения наибольшей прибыли, имеет место увеличение площади под выращивание данной культуры и наоборот.

Список использованных источников

1. <https://www.mshp.gov.by/programms/a868489390de4373.html>
2. Гусаков, В.Г. Научный прогноз экономического развития Республики Беларусь до 2030 года / В.Г. Гусаков [и др.]. – Минск: Белорусская наука, 2018. – 243 с.

ШЕРЕМЕТ Олександра Олександрівна, студентка
Університет економіки в Кракові

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ ЕКОНОМІКИ ПОЛЬЩІ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Одним з найбільш важливих завдань економіки є досягнення безперервного і стійкого економічного зростання, серед основних цілей якого можна відзначити підтримку національної безпеки, підвищення матеріального добробуту населення, поліпшення регіональної інфраструктури.

Здійснимо огляд методів декомпозиції потенційного рівня і розривів в динаміці ВВП. У практиці подібних вимірів використовується широкий спектр різних методів: від декомпозиції динаміки статистичної фільтрації до складних динамічних стохастичних моделей загальної рівноваги.

Існують методики, основним припущенням яких є можливість розподілу обсягу виробництва на трендову і циклічну компоненти. Відомим способом є вимір потенційного рівня за допомогою різного роду статистичних фільтрацій, дозволяють відокремлювати короткострокові коливання з їх поворотними точками спаду і підйому від довгострокового тренда.

Інші процедури засновані на оцінюванні виробничих функцій, які розраховують обсяги виробництва за допомогою введення ресурсних параметрів економіки: робочої сили і капіталу.

Серед одновимірних статистичних фільтрів для вирішення поставленого завдання найбільшою популярністю в економетричних пакетах користуються такі методи: розкладання Бевериджа-Нельсона (Beveridge-Nelson), фільтри Бакстера-Кінга (Baxter-King), Крістіано-Фіцджеральда (Cristiano-Fitzgerald) і Ходріка-Прескотта (Hodrick-Prescott).

Емпіричний аналіз фокусується головним чином на ВВП та його зростанні в контексті Польщі [1].

Аналіз ВВП та ВВП на душу населення в Польщі, з урахуванням останніх статистичних даних [2], показав, що відбувається падіння ВВП та ВВП на душу населення в 2019 році порівняння із 2018 роком ВВП на 1,2% та ВВП на душу населення на 10,4% (рис.1).

Результати аналізу вказують на те, що тенденція зростання обсягу регіонального ВВП супроводжується збільшенням в регіоні чисельності населення, що живе за монетарної межею бідності.

Економічне зростання континенту залишається екстенсивним, незважаючи на повільний перехід на більш інтенсивний економічний

розвиток. Також не вичерпана проблема створення інструментів вимірювання рівня бідності в масштабах регіону.

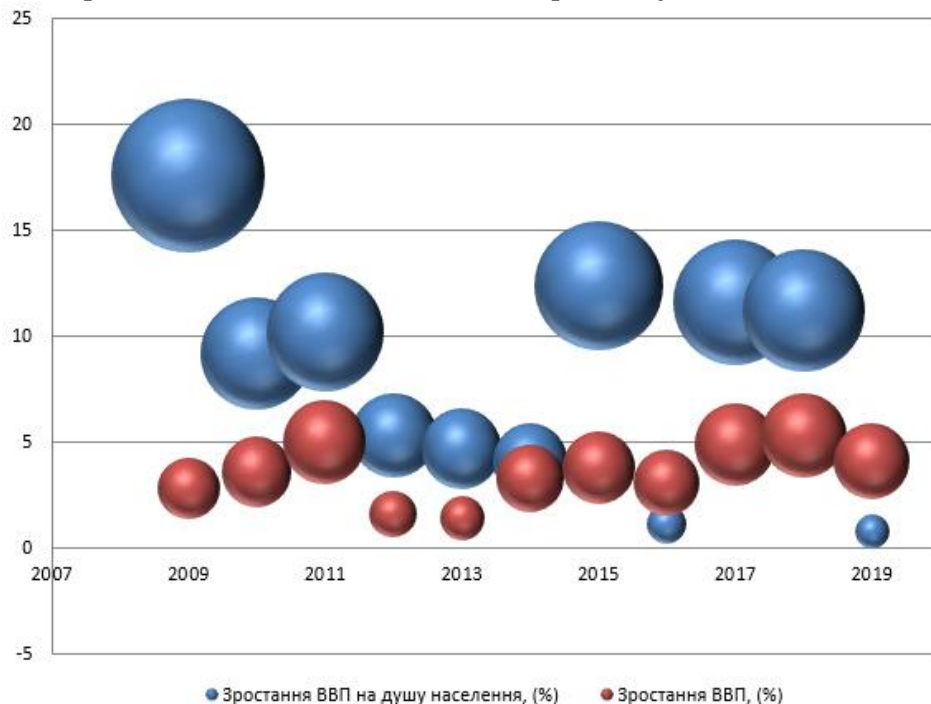

Рис.1. Темп приросту ВВП Польщі за 2009-2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [5].

Список використаних джерел:

1. Mateusza Pipienia, Sylwii Roszkowskiej, (2020). "Empirical Macroeconomics and Statistical Uncertainty. Spatial and Temporal Disaggregation of Regional Economic Indicators", nakładem Wydawnictwa Routledge, New York.
2. Світовий банк. URL:<http://data.worldbank.org> (дата звернення 15.10.2020).
3. Mazur B., Pipień M. (2020) A Family of Flexible Multivariate Distributions with Applications in Empirical Finance, Acta Physica Polonica A 138, 65-73, Doi: 10.12693/APhysPolA.138.65
4. Chudzicka-Bator A., Pipień M. (2018), Modelling Intensity of EUR/PLN High Frequency Trade – a Comparison of ACD-type Models, [in:] M. Papież and S. Śmiech (Eds.), The 12th Professor Aleksander Zelias International Conference on Modelling and Forecasting of Socio-Economic Phenomena. Conference Proceedings. Cracow: Foundation of the Cracow University of Economics, 60-69
5. Mazur B., Pipień M. (2018), A Family of non-standard Bivariate Distributions with Applications to Unconditional Modeling in Empirical Finance, [in:] M. Papież and S. Śmiech (Eds.), The 12th Professor Aleksander Zelias International Conference on Modelling and Forecasting of Socio-Economic Phenomena. Conference Proceedings. Cracow: Foundation of the Cracow University of Economics, 296-305

ШИПІЛОВА Анна, студентка
Манітобський університет в Канаді

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА COVID-19

В сучасних умовах людство зіткнулось із новою загрозою коронавірус. Він настільки швидко розповсюджується, що лікарі всього світу не встигають розробити вакцину проти COVID-19.

Хвороба коронавірусу 2019 (COVID-19) є складною клінічною хворобою з потенційними ускладненнями, які вимагають постійної медичної допомоги. Небагато досліджень досліджували схеми виписки та госпіталізацію серед великих груп пацієнтів після первинної госпіталізації COVID-19 [1].

Аналіз статистичних даних демографічних характеристик госпіталізованих хворих на COVID-19 при індексальній госпіталізації за статусом реадмісії - Premier Healthcare березень – серпень 2020 року, показав, що найбільша частка, людей які захворіли на COVID-19, це люди віком від 50 до 64 роки, їх питома вага складає 28,11% від усіх хворих (рис.1).

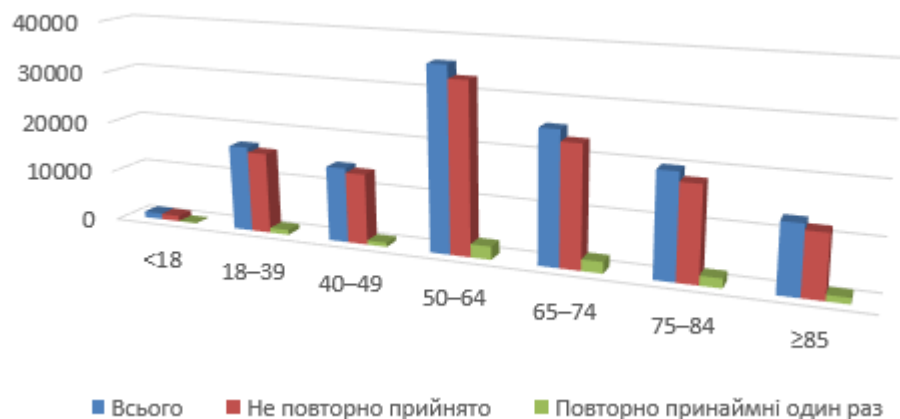

Рис.1. Демографічні характеристики госпіталізованих хворих на COVID-19 при індексальній госпіталізації за статусом реадмісії - Premier Healthcare березень – серпень 2020 року

Джерело: побудовано автором за даними [1, 2].

Як бачимо із рис.1, повторно найчастіше хворіють люди, які належать віковій категорії 75-84 роки (9%).

Тому, в якій би країні ви не знаходились, пам'ятайте три речі про COVID-19:

- 1) дотримуйтеся дистанції;
- 2) носіть маску;
- 3) користуйтеся санітайлерами.

Такі здавалось прості речі, але вони можуть врятувати вам життя.

Крім того, майте на увазі, що коронавірус шкодить не тільки вашому здоров'ю але він приносить значну шкоду для бізнесу, що виходять за межі трудового законодавства - наприклад, стосовно комерційних умов, даних захисту та конфіденційність, використання технологій тощо.

Список використаних джерел:

1. Lavery AM, Preston LE, Ko JY, et al. Characteristics of Hospitalized COVID-19 Patients Discharged and Experiencing Same-Hospital Readmission – United States, March–August 2020. MMWR Morb Mortal Wkly Rep. ePub: 9 November 2020. DOI: <http://dx.doi.org/10.15585/mmwr.mm6945e2external> icon
2. Bikdeli B, Madhavan MV, Jimenez D, et al.; Global COVID-19 Thrombosis Collaborative Group, Endorsed by the ISTH, NATF, ESVM, and the IUA, Supported by the ESC Working Group on Pulmonary Circulation and Right Ventricular Function. COVID-19 and thrombotic or thromboembolic disease: implications for prevention, antithrombotic therapy, and follow-up: JACC state-of-the-art review. J Am Coll Cardiol 2020;75:2950–73. PMID:32311448 <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2020.04.031>
3. Whittaker A, Anson M, Harky A. Neurological manifestations of COVID-19: a systematic review and current update. Acta Neurol Scand 2020;142:14–22. PMID:32412088 <https://doi.org/10.1111/ane.13266>
3. Liu PP, Blet A, Smyth D, Li H. The science underlying COVID-19: implications for the cardiovascular system. Circulation 2020;142:68–78. PMID:32293910 <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.120.047549>
4. Somani SS, Richter F, Fuster V, et al.; Mount Sinai COVID Informatics Center. Characterization of patients who return to hospital following discharge from hospitalization for COVID-19. J Gen Intern Med 2020;35:2838–44. PMID:32815060 <https://doi.org/10.1007/s11606-020-06120-6>
5. Офіційний сайт міністерства охорони здоров'я України <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-ncov>.

ШПОРТЬКО Ганна Юріївна, к.т.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
САВИЧ Евеліна Станіславівна, студентка
Національна металургійна академія України

КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРНИХ ОЗНАК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ДОХІД ПІДПРИЄМСТВА

Діяльність підприємств в умовах глобалізаційних процесів, стрімкого розвитку світового ринку, інтенсифікації інформаційних сфер зумовлює необхідність вдосконалення системи управління персоналом підприємства, який сьогодні є визначальним у розв'язанні складних господарських завдань. Сучасна система управління персоналом підприємства повинна сприяти розв'язанню завдань по зростанню прибутковості та рентабельності бізнесу. Важливим є конкретизація чинників, що впливають на ефективність діяльності підприємства, знаходження їх взаємозв'язку та визначення взаємного впливу вищезгаданих детермінант. Це, в свою чергу, дасть можливість прогнозувати ефективність діяльності підприємства залежно від зміни величини її компонентів. Зв'язок між цими величинами можна описати за допомогою математичної моделі. Таким чином, матимемо конкретний механізм з визначеними елементами, змінюючи величину яких зможемо впливати на ефективність системи. Для цього пропонуємо скористатися методом множинної регресії або багатофакторним кореляційно-регресивним аналізом.

Кореляційно-регресійний аналіз це побудова та аналіз економіко-математичної моделі у вигляді рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку), що виражає залежність результативної ознаки від однієї або кількох ознак-факторів і дає оцінку міри щільності зв'язку.

Правильне застосування кореляційних методів дає змогу зрозуміти глибинну сутність процесів взаємозв'язків. Кореляційні зв'язки виявляються не в кожному окремому випадку, а в середньому для багатьох випадків. У цих зв'язках між причиною і наслідком немає повної відповідності, а спостерігається лише певне співвідношення. Особливості кореляційних зв'язків породжують у теорії кореляції два завдання визначити теоретичну форму зв'язку (регресійний аналіз) і виміряти щільність зв'язку (кореляційний аналіз). Перше полягає в тому, щоб знайти форму функціонального зв'язку, яка найбільшою мірою відповідає суті кореляційної залежності. Друге – виміряти за допомогою спеціальних показників, якою мірою кореляційний зв'язок наближається до зв'язку функціонального.

Кореляційно-регресійний аналіз складається з таких етапів: попередній (априорний) аналіз, збирання інформації та її первинна обробка, побудова моделі (рівняння регресії), оцінка й аналіз моделі.

Такий поділ досить умовний, оскільки окремі етапи тісно пов'язані між собою, а результат, отриманий на одному етапі, дає змогу скоригувати висновки попередніх етапів кореляційно-регресійного аналізу.

Кореляційно-регресійний аналіз основних показників діяльності підприємства, які характеризують систему управління персоналом, надає можливість виявлення найбільш впливових на дохід підприємства параметрів. Вхідними даними для проведення аналізу є показники: витрати на оплату праці, коефіцієнт плинності персоналу, продуктивність праці, витрати на навчання персоналу.

Припустимо, що зв'язок між результативною (y) і факторними (x) ознаками описується лінійним рівнянням регресії [1, с. 17]:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4,$$

де y – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (тис. грн.),

x_1 – витрати на оплату праці (тис. грн.),

x_2 – коефіцієнт плинності персоналу

x_3 – продуктивність праці (тис. грн./люд.),

x_4 – витрати на навчання персоналу (тис. грн.),

a_0 – вільний член рівняння регресії,

a_{1-4} – коефіцієнти рівняння регресії, які характеризують кількісний вплив на результуючий показник зміни величини відповідного факторного показника на одиницю його виміру.

З метою виявлення основних факторів, що впливають на чистий дохід підприємства проведемо кореляційний аналіз з використанням MS Excel (надбудова «Аналіз даних / Кореляція»)

За результатами кореляційного аналізу, з використанням шкали Чеддока [2, с. 10], можна зробити висновок, що тіснота зв'язку між чистим доходом і основними факторами може бути від дуже високої до слабкої. Фактори зі слабкою та помірною тісністю не використовують для аналізу, так як їх вплив на результуючу ознаку являється недостатнім.

Для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками проведемо регресійний аналіз з використанням MS Excel (надбудова «Аналіз даних / Кореляція»).

Скорегований коефіцієнт R^2 визначить на скільки відсотків зміна результативної ознаки спричинена зміною факторних ознак.

При побудові регресійної моделі перевіряється гіпотеза про її адекватність. Для цього використовуємо F -критерій Фішера. Якщо за критерієм Фішера $F > F_{\text{табл}}$, то рівняння значимо відрізняється від нуля з ймовірністю $(1-\alpha) \times 100\%$. Тобто вплив випадкових факторів відсутній. Якщо для усіх показників P -значення (значення вірогідності) менше 0,5 за

результатами регресійного аналізу, то коефіцієнти можна вважати ненульовими, отже, факторні ознаки впливають на результативну.

Оцінка статистичної значимості параметрів регресії здійснюється за допомогою t -критерія Стюдента. Параметри являються значимими за умови, якщо значення t -статистики, які менші за табличне ($t_{\text{табл}}$), природа формування параметрів a_i є випадковою, інакше, слід визнати статистичну значимість параметра.

Визначивши довірчі інтервали для параметрів лінії регресії – матимемо рівняння множинної регресії.

Для аналізу впливу зміни питомої ваги факторної ознаки на результуючу у припущенні, що вплив інших факторних ознак відсутній, визначається коефіцієнти еластичності, який показує, на скільки процентів в середньому зміниться результативний показник, якщо факторна ознака зміниться на 1%.

Розраховані стандартизовані параметри рівняння регресії показують вплив на чистий дохід показників системи управління персоналом підприємства.

Стандартизовані параметри рівняння регресії дозволяють виділити з множинного коефіцієнта детермінації частку варіації результативної ознаки, що пояснюється ізольованим (чистим) впливом кожного фактору окремо, та частку варіації результативної ознаки, що припадає на синергетичний, або системний ефект, який виражає додатковий результат (у вигляді зростання коефіцієнта детермінації) від спільного включення факторних ознак в модель і, відповідно, одночасного впливу цих факторів на результат.

Подальші перспективи розвитку моделі полягають у пошуку нових факторів, які змогли б ефективніше пояснити динаміку чистого прибутку.

Список використаних джерел:

1. Яровий А.Т., Страхов Є.М. Економетрія: навчально-методичний посібник. Одеса: Освіта України, 2017. 132 с.
2. Багатовимірний статистичний аналіз: навчально-методичний посібник для студентів математичних та економічних фахів. Одеса: Астропринт, 2015. 132 с.

ШУМСКАЯ Татьяна Дмитриевна, студентка

*Научный руководитель: Сапун О.Л., доцент, к.пед.н., заведующая кафедрой информационных технологий и моделирования экономических процессов
Белорусский государственный аграрный технический университет*

АНАЛИЗ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Продовольственная безопасность как элемент национальной безопасности выступает своеобразным индикатором уровня развития общества. Ее достижение является одной из основных целей агропромышленной политики любого государства. Вопрос национальной продовольственной безопасности в Республике Беларусь можно проанализировать исходя из производства основных продуктов сельского хозяйства на душу населения, представленного в таблице 1 [1, с. 25].

Таблица 1

Производство основных продуктов сельского хозяйства на душу населения в Республике Беларусь за 1995–2019 гг., кг

Вид продукции	1995	2000	2010	2015	2017	2018	2019	2019 г. в % к 1995 г.
Зерно	540	487	736	912	842	649	778	144,1
Картофель	932	874	825	632	675	618	648	69,5
Овощи	101	138	246	178	206	184	197	195,0
Скот и птица (в убойном весе)	64	60	102	121	127	129	132	206,3
Молоко	497	450	698	743	771	774	785	157,9
Яйца, шт.	331	329	373	395	370	355	373	112,7

С 1995 по 2019 годы происходит увеличения производства таких основных продуктов сельского хозяйства на душу населения, как зерно (на 44 %), овощи (на 95 %), скот и птица (в 2 раза), молоко (на 58 %) и яйца (на 12 %). Производство картофеля начиная с 2010 года стало сокращаться и к 2019 году значение данного показателя относительно 1995 года снизилось на 30,5 % (284 кг).

Наблюдается положительная динамика производства продукции животноводства с 2010 по 2019 гг. Для 2019 года характерно увеличение производства продукции животноводства относительно 2010 года на 22 %. В животноводстве в хозяйствах всех категорий произведено (выращено) 1,8 млн. тонн скота и птицы (100,1 процента к 2018 году), 7,3 млн. тонн молока (100,7 процента), 3,5 млрд. штук яиц (104,5 процента).

Среднесуточные привесы крупного рогатого скота на выращивании и откорме за 2019 год в сельскохозяйственных организациях республики увеличились на 2 грамма и составили 572 грамма, свиней – на 15 граммов (608 граммов), средний удой молока от коровы – 5043 килограмма и увеличился по сравнению с 2018 годом на 39 килограммов.

Численность крупного рогатого скота снизилась к 1 января 2019 г. на 38,2 тыс. голов и составила 4201,7 тыс. голов, свиней – увеличилась на 68,9 тыс. голов до 2540,2 тыс. голов.

По итогам работы 2019 года производство продуктов питания увеличено на 2,1 процента к 2018 году, в том числе за счет роста мяса и мясопродуктов – на 1 процент, молочных продуктов – на 5 процентов.

Таблица 2

Поголовье скота в Республике Беларусь за 1995–2019 гг., гол.

	1995	2000	2010	2015	2017	2018	2019	2019 г. в % к 1995 г.
Крупный рогатый скот	5 054	4 221	4 151	4 356	4 361	4 340	4 295	85,0
в том числе коровы	2 137	1 845	1 478	1 512	1 500	1 498	1 495	70,0
Свиньи	3 895	3 431	3 887	3 205	3 156	2 841	2 882	74,0
Овцы и козы	262	154	124	153	155	151	149	56,9
Лошади	229	217	113	64	49	43	38	16,6
Птица, млн голов	26,4	27,4	37,5	48,5	50,7	51,2	53,0	200,8

За анализируемый период, поголовье крупного рогатого скота сократилось на 15 %, в том числе коров на 30,0 %, свиней на 26 %, овец и коз на 43 %, а лошадей на 83 %. Лишь поголовье птицы регулярно увеличивается и в 2019 году составило 53,0 млн голов, что в 2 раза больше чем в 2019 году. Это говорит об существенных изменениях в животноводстве республики.

Таблица 3

Производство основных видов продукции в Республике Беларусь за 1995–2019 гг., гол.

	1995	2000	2010	2015	2017	2018	2019	2019 г. в % к 1995 г.
Реализация скота и птицы на убой, тыс. т:								
в живом весе	995	854	1 400	1 661	1 676	1 729	1725	173,4
в убойном весе	657	598	971	1 149	1 208	1 226	1240	188,7
Молоко, тыс. т	5070	4 490	6 624	7 047	7 321	7 345	7394	145,8
Яйца, млн. шт.	3373	3 288	3 536	3 746	3 516	3 363	3514	104,2

Не смотря на значительное сокращения поголовья животных, наблюдается рост производства продукции животноводства. Так, к 2019 году реализация скота в убойном весе увеличилось в 1,88 раза, молока в 1,45 раза и яиц в 1,04 раза.

Уровень собственного производства достаточен для удовлетворения потребности внутреннего рынка республики в молоке и молокопродуктах – на 235,1 %, сахаре – 179,4, растительных маслах – 180,6, мясе и мясопродуктах – 135,2, яйцах – 123,7, картофеле – 106,4, овощах – на 99,8 %. В качестве негативной тенденции отмечается низкий уровень самообеспечения зерном – 85,4 %, рыбой – 15,0, фруктами – 80,5 % [3].

Меры и механизмы по противодействию и упреждению выявленных угроз определены в рамках Доктрины национальной продовольственной безопасности Республики Беларусь до 2030 года.

Список использованных источников

1. Гусаков, В.Г. Научный прогноз экономического развития Республики Беларусь до 2030 года / В.Г. Гусаков [и др.]. – Минск: Белорусская наука, 2018. – 243 с.
2. <https://mshp.gov.by/documents/plant/dccea377014340f4.html>

ШЫНЫБАЕВ А.А., магистрант 2 курса

Научный руководитель: **Шаяхметова К.О.**, профессор, д.э.н., профессор
кафедры «Финансы и таможенное дело»

Академия «Кайнар» Республики Казахстан

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И ФИНАНСОВОГО РЫНКА ЕАЭС

Существуют разные мнения экспертов о регулировании финансового рынка ЕАЭС и деятельности финансовых организаций. Так, некоторые представители банковских кругов России считают, что необходимо позаимствовать опыт Европейского союза, в котором действует Центральный банк, выполняющих все функции банка первого уровня, включая лицензирование и надзор за деятельностью банков. Кроме этого, необходимо задействовать принцип наднациональных банковских лицензий, который позволит осуществить плавную и эффективную интеграцию финансовых систем ЕАЭС. Следует создать двухуровневую банковскую систему регулирования кредитных организаций, где основным уровнем будет отведен национальным банковским системам, а другой – наднациональным институтам банковского регулирования и надзора.

По мнению аналитиков, еще актуальнее становится вопрос о создании центрального банка, который будет выполнять функцию межгосударственного (наднационального) надзора и наблюдения за общей платежной системой ЕАЭС. Эксперты полагают, что создание общего банковского регулятора на сегодняшний день является сложным процессом, поскольку нормативно-правовые акты стран-участниц Союза, регулирующие банковскую деятельность, значительно различаются. Банковский регулятор должен обладать правом самостоятельности и определения параметров монетарной политики, и страны-участницы могут потерять свою автономию, на что страны пойти, скорее всего, не смогут. В ЕАЭС насчитывается более 1000 банков, совокупный капитал которых достигает порядка 250 млрд. долларов, а сумма активов достигает 2 трлн. долларов США. Банковский сектор является важным пунктом интеграции, который открывает новые возможности ЕАЭС [1, с.33-37].

Для осуществления эффективной гармонизации законодательства в банковской сфере также могут быть выделены следующие мероприятия:

установление всеобщего и обязательного требования лицензирования банковской деятельности; создание принципа признания национальных банковских лицензий всех государств-членов ЕАЭС на всей территории союза: банкам, имеющим лицензию в своей стране, необходимо

предоставить возможность осуществлять деятельность, указанную в лицензии, на всей территории ЕАЭС, при этом, не обращаясь за разрешением других государств-участников союза; формирование единого банковского законодательства, издание единых наднациональных правил, определяющих единый порядок создания и осуществления деятельности кредитных организаций на территории союза; создание единого определения кредитной организации, а также ее правового статуса, создание единых правовых стандартов по регулированию их деятельности; формирование единого перечня видов деятельности, а также услуг кредитной организации (и ее филиалов), которые будут признаваться во всех государствах-участниках ЕАЭС на основе перечня банковских услуг, которые будут предусмотрены определенными законодательными актами. Поскольку основное назначение механизма взаимодействия банковской системы и финансовых рынков – формирование единого финансового пространства, ориентированного на сближение интересов участников финансового рынка, создание нового кредитного рынка позволит открыть новые возможности, как для Казахстана, так и других стран содружества. Роль отечественных банков усилится, однако усилится и конкуренция. Особые дискуссии на сегодняшний день происходят относительно создания единого валютного рынка стран ЕАЭС. Успешным примером введения единой валюты евро служит ЕС. Для полноценного перехода к единой валюте, как минимум, необходимо сблизить экономические модели стран ЕАЭС и уровни их валютного регулирования. Поэтому данный вопрос пока не является своевременным, его необходимо отложить на ближайшее время, тем более, что руководители стран ЕАЭС пока не поддерживают идею введения единой валюты. Актуальность поднятой проблемы диктуется в первую очередь необходимостью обеспечения экономической безопасности стран ЕАЭС и в дальнейшем их устойчивого экономического, социального и культурного развития в условиях неблагоприятных вызовов и агрессивной международной среды. Процесс интернационализации экономической жизни, проявляющийся в росте объемов мировой торговли товарами, объективно обуславливают диверсификацию и повышение значения международных валютно-финансовых и кредитных отношений. Динамическое развитие любой национальной экономики в современных условиях в значительной степени зависит от эффективного участия в работе финансовых рынков, активной интеграции в мировую и региональную финансовую среду. В условиях глобализации экономики при наличии общественной потребности и государственного интереса необходимо комплексное экономико-правовое регулирование валютных отношений, которые возникают в сфере валютного регулирования, валютного контроля и обращения, рациональное сочетание частноправовых и публично-правовых начал в этой сфере, что влияет на обеспечение экономической безопасности страны.

Следует отметить, что в экономической науке постепенно происходит трансформация понятия валютно-экономической безопасности страны. Все больше распространяется мнение, что ликвидация национальной валюты не ведет к потере национального суверенитета, а наоборот – укрепляет независимость стран валютного союза. Объясняется это тем, что государство, будучи совладельцем международной валютно-финансовой системы и международной валюты, приобретает реальную экономическую силу для отстаивания национальных экономических интересов в мировом хозяйстве и способность больше влиять на процессы перераспределения мировых ресурсов [2,с.27-28].

В ЕС, который считается «образцом» региональной экономической и политической интеграции, введение евро как общей валюты преследовало, прежде всего, цель создания зоны экономической стабильности, облегчение обменов валют и согласование мер экономической политики. Для достижения данной цели необходимо было создать наднациональную систему валютного регулирования и валютного контроля, вследствие чего была создана Европейская система центральных банков (ЕСЦБ), которая имеет целью поддержание стабильности цен и предоставление поддержки общей экономической политике ЕС [3, с.123-125].

Ответственным за проведение кредитно-денежной политики в зоне евро является Европейский центральный банк (ЕЦБ), начавший деятельность в 1999 году. Уставный капитал ЕЦБ 5 млрд. евро. Доля центральных банков в капитале ЕЦБ рассчитана исходя из доли каждой из стран в ВВП и численности населения ЕС. ЕЦБ стоит во главе Европейской системы центральных банков, которая объединяет 15 центральных банков стран Европейского союза. ЕЦБ управляют три органа – Совет управляющих, Правление и Общий совет [3, с.129-130]. Основной целью деятельности ЕЦБ является осуществление денежно-кредитной политики в рамках европейского валютного союза.

Базовыми инструментами денежно-кредитного регулирования являются: таргетирование основных денежных агрегатов для контроля уровня инфляции; определение диапазонов колебания основных процентных ставок; установление минимальных резервных требований для коммерческих банков; определение совокупности краткосрочных операций по регулированию ликвидности на денежном рынке евро (кредитные и депозитные механизмы); проведение операций на открытом рынке (кредитные аукционы).

Список использованной литературы:

1. Понин Ф.А. Европейский валютный союз: от Маастрихтского договора до долгового кризиса // Финансы и кредит. – 2012.- №2. – С.33-38.

2. Щеголева Н.Г. Валютный союз: разработка оптимальных «критериев конвергенции» // Финансы и кредит. – 2015. - №26.

3. Табах А.В., Подругина А.В. Наднациональное мегарегулирование: зарубежный опыт и перспективы ЕАЭС // Вестник Московского ун-та. Серия 6. Экономика. 2015. № 4. С. 122-143.

ЯЦУК Орися Миколаївна, студентка

Науковий керівник: **Судакова О.І.**, доцент, к.т.н., доцент кафедри економіки та підприємництва

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Одним із найвагоміших чинників економічного зростання держави являється розвиток підприємницької діяльності, що супроводжується збільшення кількості підприємств, які функціонують у різних галузях економіки. зростання кількості підприємств, які успішно здійснюють свою діяльність на внутрішньому ринку, стимулює збільшення обсягів експорту та вартості національної грошової одиниці. Тому виникає необхідність дослідження динаміки кількості підприємств в Україні, виявлення структурних та загальних тенденцій, а також формування прогностичних значень кількості суб'єктів господарювання, які функціонуватимуть у перспективі.

На підставі статистичних даних сайту ukrstat.gov.ua [1] було проаналізовано економічні показники діяльності підприємств малого розміру у галузі промисловості за період 2010-2018 рр. А саме: обсяг виробленої продукції підприємств; обсяг реалізованої продукції підприємств; фінансові результати до оподаткування підприємств (табл.1).

Таблиця 1

Статистичні дані для дослідження

Рік	Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	Фін. результат до оподаткування, тис. грн.	Чистий прибуток, тис. грн.
2010	–	54082481,2	-876861,7	-1440642,0
2011	–	62275389,6	-579321,9	-1318473,0
2012	66755644,0	71170078,6	-1536237,2	-2252284,7
2013	76045308,1	77112963,4	-3430057,8	-3993206,2
2014	80303745,7	82160513,8	-12007953,7	-12457316,5
2015	99801732,8	118140847,0	-6449360,3	-7443026,7
2016	139756038,6	152408561,8	1208398,6	-50901,0
2017	177453520,8	188354864,6	-6508452,7	-7929772,0
2018	220304543,9	227647803,1	6786008,5	1937843,6

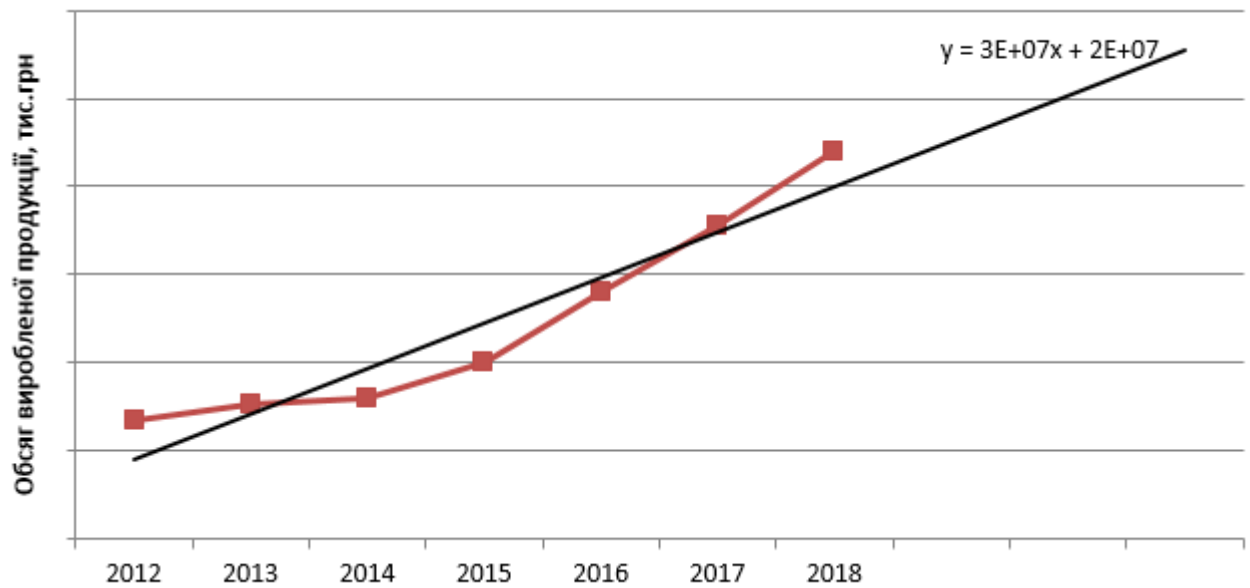

Рис.1. Лінія тренду обсягу виробленої продукції малих підприємств у галузі промисловості за період 2012-2018рр.

На протязі 2012-2018рр. обсяг реалізованої продукції зростає, що має позитивну тенденцію та може свідчити про розширення підприємств малого розміру у галузі промисловості. Побудована лінія тренду зображує позитивний прогноз на три роки, рівняння тренду: $y = 3E+07x - 3E+07$.

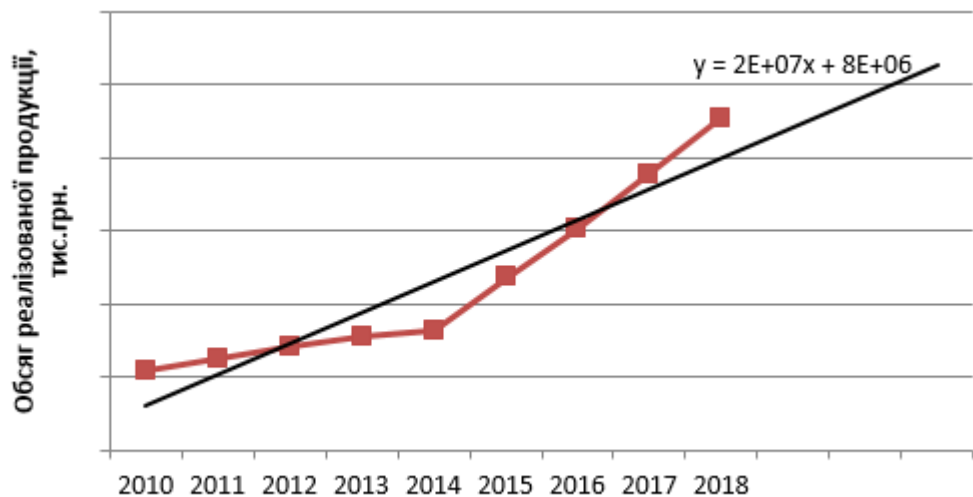

Рис. 2. Лінія тренду обсягу реалізованої продукції малих підприємств у галузі промисловості за період 2010-2018рр.

На протязі 2010-2018рр. обсяг реалізованої продукції також має позитивну тенденцію до зростання, завдяки перевищенню обсягу реалізованої продукції над виробленою у 2018 році, це свідчить про перевищенню попиту над пропозицією. А отже, і побудована лінія тренду зображує позитивний прогноз на наступні три роки, яка виражається рівнянням: $y = 2E+07x + 8E+06$.

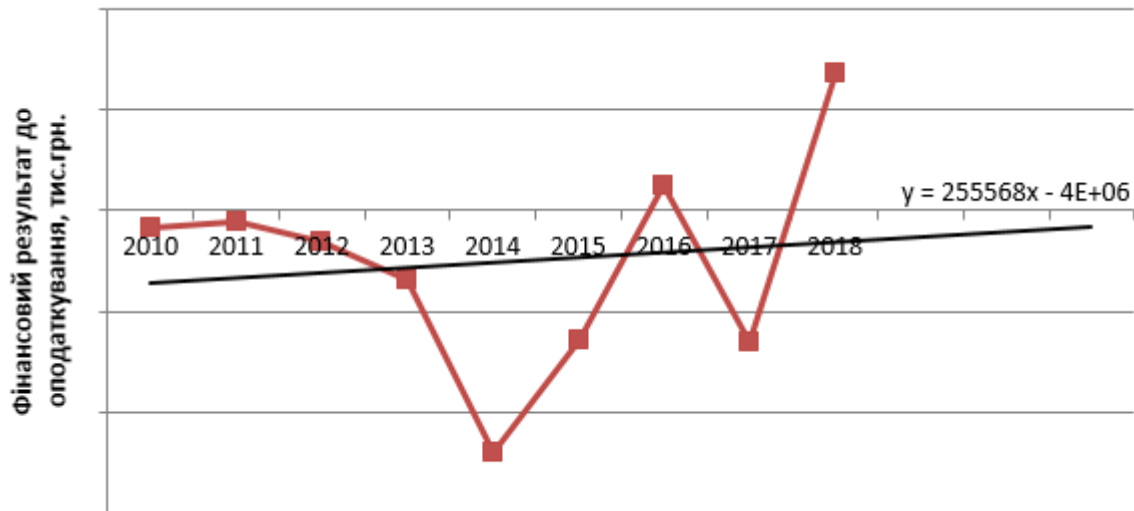

Рис. 3. Лінія тренду фінансового результату до оподаткування малих підприємств у галузі промисловості за період 2010-2018рр.

Зіставляючи лінії тренду обсягів виробленої та реалізованої продукції за період 2010-2018рр., можна зробити висновок, що обсяг виробленої продукції зростає швидше ніж реалізованої. Лінія тренду показує, ця тенденція буде зберігатися і наступні три роки.

Проаналізувавши статистичні дані чотирьох показників малих підприємств промислової галузі за період 2010-2018 років, можна прийти до таких висновків.

1) Обсяг виробленої продукції зростає швидше ніж реалізованої, ця тенденція буде зберігатися і у наступні три роки. Це свідчить про невідповідність плану та факту реалізації продукції. Необхідним є вивчення попиту споживачів та коригування випуску продукції за планом.

2) За досліджуваний період діяльності підприємств спостерігається негативна тенденція, яка зберігатиметься на протязі трьох прогнозованих років. Це негативно позначитися на підприємствах, що виявиться у відсутності прибутків, а саме загрозою отримання збитків у майбутньому. Оскільки підприємства, зазвичай галузі промисловості є матеріалоємними або фондоємним, необхідними рекомендаціями можуть бути мінімізація витрат, модернізація та реконструкція підприємств, перехід на ресурсозберігаючі технології та більш широка орієнтація на споживачів.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Verkhogliadova N. I., Sudakova O. I., Borysovykh O. M. Système logistique de l'entreprise comme base organisationnelle pour l'amélioration de la sécurité économique // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Антикризове управління: держава, регіон, підприємство», Франція, 2018. – С. 72-74

Наукове видання

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ Й СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ В
ОПОДАТКУВАННІ, БІЗНЕСІ, ЕКОНОМІЦІ**

**Збірник тез за матеріалами
XVI Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції**

25 листопада – 1 грудня 2020 року

Відповідальний за випуск

Т.М. Паянок

Форматування та
комп'ютерна верстка

С.В. Богдан

Верстка тез доповідей здійснена на основі текстів, представлених авторами. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть автори та наукові керівники учасників інтернет-конференції.

КАФЕДРА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ, БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ТА СТАТИСТИКИ

вул. Університетська, 31 (каб. В233), м. Ірпінь, Київська обл., 08205

Сайт: kafstat.at.ua

E-mail: statkafedra@gmail.com

тел. (04597) 60242